

KYLKIRAUTA

Maanpuolustuksen ja johtamisen erikoislehti

3/2005

Kgl. Savolaks Fotjägare Reg^{te}

Otamme sen aina hieman henkilökohtaisemmin

Kun vastuullasi on sijoitettavan varallisuuden kartuttaminen, yhtiön arvonnousu tai omaisuutesi hyvinvointi, Evlillä on sinulle asiantuntija.

Henkilökohtaisempaan palveluun panostavat ammattilaisemme vastaavat siitä, että tavoitteesi toteutuvat parhaalla mahdollisella tavalla. Ja tekevät sen aina luotettavalla ja innovatiivisella Evli-osaamisella.

Ota yhteyttä, niin kerromme lisää paremmasta yhteistyöstä. Henkilökohtaisesti.

EVLI

- osaamisella arvoa -

**Pääomamarkkinat
Varainhoito
Corporate Finance**

Evli Pankki Oyj
Puh. 0203 20444
www.evli.com

HELSINKI – TALLINNA – RIIKA – VILNA – TUKHOLMA – LUXEMBURG – NEW YORK

Luovan sotilasjohtajuuden puolesta

Oli mieluisaa palata pitkästä ajasta vanhaan kunnon suomalaisen sotaharjoitukseen. Taistelimme Keltaista vastaan Vaasan eteläpuoleisella alueella laajamittaisen sodan skenaariorissa. Mieleeni kangasteli Aimo Pajusen kirja *Sarjatuulta* Kylmän sodan vuodelta 1966. Silloin ei sotaharjoiteltu itärajan läheisyydessä, mutta länsirajalla se kyllä oli mahdollista. Vihollisnuolta ei saanut piirtää idästä päin tulevaksi, mutta kyllä lännestä, etelästä tai pohjoisesta.

Olemme harvinainen eurooppalainen sotilasyhteisö, sillä muissa maissa ei tällaisia sotaharjoituksia enää juuri käydä. Laajamittaisen sodankäynnin ja taisteluiden johtamisen osaamiselle ei ole muualla tilausta, koska he näkevät turvallisuusympäristön meistä poikkeavasti. Johtamisen vahvuutemme onkin perustunut kyvyille ajatella ja toimia toisin. Tästä huolimatta on syytä kysyä pitäisikö meidän tarkistaa lähtökohtiamme.

Samaisessa sotaharjoituksessa huomasin kuinka paljon henkilöstö- ja aikaresursseja sotilasjohtamisen tutkimukseen oli panostettu. Pääosa siitä kohdistui operatiivis-taktisen johtamis- ja suunnitteluprosessin edelleen tarkentamiseen. Harjoituksesta saatujen havaintojen mukaan ilmeisesti täydelliseksi ajattelin.

Ihmettelin tätä kahdesta syystä. Ensinnäkin kokemuksieni mukaan prosessilla sinänsä ei ole operatiivis-taktisen tason taistelukentillä niin tärkeää asemaa kuin sille nyt oli annettu. Jokainen taistelu on ainutlaatuinen. Joku voisikin letkauttaa, että taitaa olla sodasta kulunut jo liian kauan, sillä taistelukentillä toimivat vain yksinkertaiset asiat.

Toiseksi näin sotilasjohtamisen tutkimuksessa merkittävämpiäkin kysymyksiä. Operatiivis-taktisella tasolla on tärkeämpää kyky soveltaa kuin seurata ja korostaa tiettyä kaavaa. Onkin keskeistä kysyä millaiseen johtajuuteen olimme tulevaisuuden upseereita harjoituksiemme myötä kasvattamassa.

Ennen armeijakunta hyökkäsi sodissamme jopa vain parin sivun käsyyllä. Sekin jälkeenpäin kirjoitettuna. Nyt armeijakunta hyökkäsi harjoituksessa noin 85 sivun mittaisella käsyyllä. Hyökkäys lähti liikkeelle vasta, kun joukot olivat saaneet kirjallisen käskyn, digitaalisessa muodossa. Vaikka pelkistänkin, on jälkimmäistä tapaa epäiltävä. ”Köyhän miehen” taktiikassa on määrän ja prosessin sijaan keskityttävä soveltamaan sekä ylläpitämään taistelutahtoa. Meidän pitäisi olla epäsymmetrian mestareita tulevaisuudessakin. Meille taktiikan pitäisi olla ennen kaikkea ajattelua eikä suorittamista.

Tapasin harjoituksessa arvostettuja panssariupseereita, joiden kautta sain lisäpontta johtamisprosessin kaavamaisuutta kohdistuvaan kritiikkiini. Selkeitä ajatuksia yleensä sotilasjohtamisesta ja erityisesti mekanisoidun taisteluosaston

johtamisesta oli nautinto kuulla. Ei heillä tuntunut olevan aikaa vievälle prosessille aikaa. Tapaamani panssariupseerit halusivat panostaa ”suorajohtamiseen” sen sijaan, että olisivat tarkasti seuranneet persoonatonta prosessia. He halusivat johtaa tietämällä joukkonsa ja vihollisen paikat sen sijaan, että he olisivat tienneet mikä on tietojärjestelmässä välkkyvä tilannekuva. He eivät halunneet myöskään alistua tiukka ohjaukseen vaan pyrkivät itse tulkitsemaan taistelukentän todellisuutta.

Tämä panssari miesten toimintatapa ei tietystikään kaikkia kiehtonut. Se teki uudesta mekanisoidusta panssarijoukosta vaikeasti johdettavan. Siksi panssarijoukkojen johtoon ottamisen keinoista keskusteltiin kiivaasti-

kin. Oli kiehtovaa huomata, että me upseerit suhtauduimme sotilasjohtamisen keskeisimpiin kysymyksiin niin intohimoisesti ja vakavasti. Erikoista nykyisen ajan Euroopassa.

Vasta myöhemmin sotaharjoituksen jälkeen oivalsin, että eikö tämä tunteita nostattava sotilasjohtamisen kysymys ”suorajohtamisen” ja ”prosessijohtamisen” välisestä suhteesta olisi tutkimisen arvoinen. Oliko sotaharjoitustilanteessa kysymyksessä luovan johtajuuden ja byrokraattisen johtajuuden välisestä kiistasta? Jos oli, niin kysymyksessä oli tyypillinen luovan johtamisen tilanne, jossa ratkaisut eivät avaudu heti muille vaan hämmentävät, koska ne eivät sovi totuttuun kaavaan eivätkä ole ennakoitavissa.

Luulen, että käytännönläheiset panssarijohtajat kuuntelivat ja lukivat herkemmin taistelukenttää kuin teoreettisia papereita. He nostivat persoonallisella toiminnallaan pintaan ristiriitaisen ja siksi tutkimisen arvoisen sotilasjohtamiselle tyypillisen toimintatavan, joka perustuu inspiraatioon ja intuitioon. Tavallaan innostuneet sotilasjohtajat uhkasivat kaavoittunutta ja kasvotonta prosessia. Eikö itsenäisyys ja omaperäisyys pitäisi olla operatiivisessa johtamisessa arvo eikä uhka? Sanon ajatukseni nyt selvästi: johtamisella luovuutta (=soveltamisen taito) pitää operatiivis-taktisella tasolla korostaa johtamisen bykroatisoitumisen (=prosessi) sijaan.

Kysymys luovasta johtajuudesta ja sellaiseen oppimisesta on vaativa vastattavaksi. Tietenkin kärjistän asioita, jotta voin kysyä toisen tärkeän kysymyksen: kuinka pitkälle haluamme bykroatisoida taistelukentän tason johtajuuttamme. Pitkälle mentäessä luovalle sotilasjohtamiselle ei enää löydy sijaa. En usko, että haluamme tätä.

Luovuuden tulisi olla meille sotilaille hyve ja siksi tavoiteltava arvo. Voin olla väärässäkin, mutta sivistää minua.

Ongelma juontuu kysymyksestä arvostammeko me luovaa johtamista. Nimittäin hämmästyttävää kyllä, monissa hyvän johtajan ja johtajuuden ominaisuuksia luetteloidussa luettelossa ei luovuutta välttämättä ole edes mainittu. Mekanistinen

maailmankuva on tulossa dynaamiselle taistelulentäille saakka. Tämä ei ole tehtävätaktiikan hengen mukaista. Aivan kuin kiulu aikomusten ja todellisuuden välillä kasvaisi, sillä johtajan aika menee yhä enemmän aivan muuhun kuin luovien ratkaisujen pohdintaan ja intuitiiviseen päätöksentekoon. Sotahistoriamme innoittaa luovien taitojen kehittämiseen. Itse asiassa nykyinen puolustusjärjestelmämme kehittämisen suunta pakottaa samaan, sillä joukkoja on yhä vähemmän.

Olisi sulaa hulluutta seurata täydellistä johtamis- ja suunnitteluprosessia - jos aikaa ja luovuutta pidetään oikeasti kriittisinä tekijöinä. Tällainen voidaan jättää rauhan ajan operatiivisille suunnittelukierroksille tai strategiselle tasolle. Kysyinkin itseltäni miksi me pyrimme luomaan järjestystä ei-rationaaliseen ympäristöön, jossa kuvatonlainen järjestys ei ole koskaan läsnä. Luovuutta tulisi arvostaa nopeasti ja alati muuttuvassa kaootisessa ympäristössä. Innovatiivisuus on etu kaavamaisesti toimivaan sotilasjohtajaan nähden.

Eversti Ernst Ruben Lagus (keskellä) osoitti jatkosodan hyökkäysvaiheessa merkittävää luovuutta. Hänet nimitettiin Mannerheim-ristin ritariksi numero 1. Kuva: Puolustusvoimat.

Panssarimiehet halusivat vanhan ja hyväksi koetun sotilailisen viisauden käyttöön: vain yksinkertaiset ratkaisut toimivat. Taistelulentästä ei kannata tehdä ehdoin tahdoin monimutkaisempaa kuin se on. Toimintatapojen kehittämisellä tarkoitetaan valitettavan usein vain prosessien kehittämistä. Tällöin johtajien ja sotilaiden toimintoja sovitetään koneiden ja ohjelmistojen toimintoja vastaamaan. Koneet eivät ratkaise taistelulentän ongelmia. Irakin taistelulentä käy esimerkistä. Moni uusi teknologia vie aikaa sisällöiltä eli operatiivis-taktiselta ajattelulta, vaikka se lupaakin toista. Valitettavasti herkistymme hymähtelemään uudelle ”ihmeelliselle” toimintaehdotukselle ennen kuin järjettömälle kaavamaiselle suorittamiselle. Operatiivis-taktisella tasolla tämän pitäisi olla päinvastoin.

Sotaharjoitus osoitti, että johtamistehtävissä olleista upsee-

reista löytyy onneksemme persoonallisia, rohkeita ja itsenäisiä sotilasjohtajia, jotka uskaltavat näyttää suunnan ja miten johdetaan. Olenkin samoilla linjoilla panssarimiesten ajatuksien kanssa (en välttämättä heidän sotaharjoituksessa tekemien johtamisratkaisujen), että sotilasjohtajillamme tulee olla kykyä käyttää intuitiota päätöksenteossa. Kuinka monta kertaa loistava menestys onkaan perustunut intuitiolle järjen sijaan? Kuinka monta kertaa olemme sotahistoriassamme olleet neuvokkaita luovuutemme ansiosta? Meidän valitsemme, kyvystä soveltaa taistelulentällä, tulee voida olla ylpeitä epäsymmetrisenä etuna jatkossakin. Eikä tämä ole pelkästään talvisodan hengen kohotusta, kun sanon, että voisimme tätä soveltamisen ja intuition sanomaa viedä tarpeen mukaan myös maailmalle.

Luovat upseerit ovat ristiriitaisia persoonia ja johtajia. Mutta juuri he ovat upseereita, jotka tarjoavat järjestelmällemme ”kriisejä”, joita me tarvitsemme kehittyäksemme, kasvaksemme ja löytääksemme uusia ratkaisuja. Juuri he ovat omiaan tositoimissa operatiivis-taktisella taistelulentällä, sillä heillä on kyky luoda kaaosta ympärille. Mutta vain heillä on kykyä synnyttää tänä päivänä jotain suurta, jotain vastaavaa kuin mottitaktiikan tulokset ylivoimaista vihollista vastaan toivat. Kopioimalla ei tositalanteessa pitkälle pötkitä. Taistelulentä vaatii upseereilta rohkeutta soveltaa.

Luovuutta suomalaisen sotilasjohtamisen arvona ei kannata menettää. Taktiikka on ennen kaikkea ajattelua ja soveltamista eikä paksujen operaatiokäskeyn runttaamista kovalevyiltä ulos. Sotilasjohtajuuden kehittämisen mahdollisuus on meissä itsessämme eikä meidän ulkopuolella.

Me tarvitsemme myös upseereita, jotka takaavat ilmapiirin ja olosuhteet, joissa voimme kasvattaa luovia tulevaisuuden upseereita. Vaikka kasvanut konservatiivisuus, materialismi ja loputtomat kehittämishankkeet sekä tiukentunut ohjaus ja tehokkuusvaatimukset luovat paineita upseereille, niin on ymmärrettävä, että sellainen vähentää luovuutta. Siksi sitä tulisi operatiivis-taktisen tason sotilasjohtajakoulutuksessa vastustaa. Luovuus on yksi vaativimmista ominaispiirteistä sotilasjohtajuudessa tavoitella. Luovuuden tukeminen on suomalaisen sotilasjohtamisen kannalta kestävä ratkaisu. Eikä se edes maksa mitään.

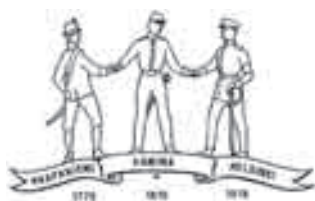
Itse taistelisin mieluummin luovan sotilasjohtajan kuin suorittajan riveissä - vaikka ensin mainittu olisikin vaarallisempaa elämää. Todellinen sotilasjohtaminen kulminoituu taistelulentällä aina lopulta mahdollisuuteen uusiutua, joka on elinehto. Avain luovuuteen nousee harjoituksista, joissa olemme avoimia erilaisille kokemuksille. Tällainen asenteellinen uteliaisuus voi tuottaa uusia ratkaisuja taistelulentän ikuisiin ongelmiin.

Jari Rantapelkonen

jari.rantapelkonen@mil.fi

Sisältö

*Vyötti miekan vyötärölle
kupeellensa Kylkiraudan.*

*Teiss on taiston tulta peistä
kylmyyttä myös Kylkiraudan.
(Eino Leino)*

- 1 Luovan sotilasjohtajuuden puolesta
Jari Rantapelkonen
- 5 Nuoret upseerit mukaan toimintaan
Ilkka Aspara
- 6 Savon prikaatin komentajan haastattelu
Jari Rantapelkonen & Arto Kotro
- 14 Suomalaisuus muutoksessa
Laura Kolbe
- 20 Upseerina siviilissä
Tommi Kinnunen
- 23 Nuorena upseerina puolustusvoimissa
Jarno Linnéll
- 24 Upseerina monikansallisessa valmiusesikunnassa
Jouni Laari
- 30 Päämajan operatiivisena päivystäjänä sattunutta
Torsti Juhavaara
- 32 Missä ovat tämän päivän sotasankarit
Timo Liene
- 36 Richard Lorentz - osa II
Jarmo Lindberg
- 42 Suosittu Kothenin hymni
Matti Orlamo
- 44 Tietohallinnon muutoksen johtaminen
Tapani Hämäläinen
- 48 Kari Suomalaisen jalanjäljillä
Teuvo Arolainen
- 52 Pääsihteerin palsta ja syyskokouskutsu
- 54 Tapahtumia, kurssien kuulumisia ja muuta ajankohtaisia
- 69 Constantem decorat honor
- 71 Kolumni
- 72 In memoriam

KYLKIRAUTA

Kadettikunta ry:n jäsenlehti
vuodesta 1935, N:o 228, 3/2005
ilmestyy neljä kertaa vuodessa
painos 6000 kappaletta

Päätoimittaja

Jari Rantapelkonen
ye-everstilutnantti
Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen
laitos, PL 7, 00861 Helsinki
Puh. 09-181 46519
jari.rantapelkonen@mil.fi

Tilaukset, osoitteen- muutokset ja laskutus

Marjukka Lehtinen
Puh. 09-490 759, Fax. 09-446 262
marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi
Kadettikunnan toimisto
Eino Leinon katu 12 E 64, 00250 Helsinki

Kotisivut: www.kadettikunta.fi

Artikkelitoimittaja

Arto Kotro
Puh. 050-307 9454
arto.kotro@kadettikunta.fi

Toimitusneuvosto

Sami Aarnio (pj), Pekka Rapila (vpj), Kari
F. Jääskeläinen, Tapio Skog, Olli Vuorio,
Jarno Linnéll, Panu Pokkinen, Jari Rantapel-
konen, Arto Kotro, Liisa Knudsen

Kuvatoimittaja

Liisa Knudsen
liisa.knudsen@kolumbus.fi
Umpiäidanpolku 4 D 20, 00840 Helsinki
Puh/fax 09-677 715, 050-587 1318

Tilauhinnat

Vuosikerta 25,00 eur
Irtonumero 8,00 eur

Kansikuva

B. Nelsson: Duncker och Savolaxbrigaden

Ulkoasu

Toimitussihteeri Sabina Krogars
sabina.krogars@ankkurikustannus.inet.fi

Painopaikka

Uusimaa Oy, Porvoo 2005
ISSN 0454-7357

Seuraava numero

Seuraavaan numeroon tarkoitettun materi-
aalin on oltava päätoimittajalla 3.11. men-
nessä, kuvamateriaali 3.11. kuvatoimittajalla.
Tekstit tulee toimittaa digitaalisessa muo-
dossa, kuvat mieluummin paperikuvina, jos
diginä niin resoluutio 300 dpi. Ei internet-
kuvia. Paperikuvia ei palauteta.

Ilmoitushankinta

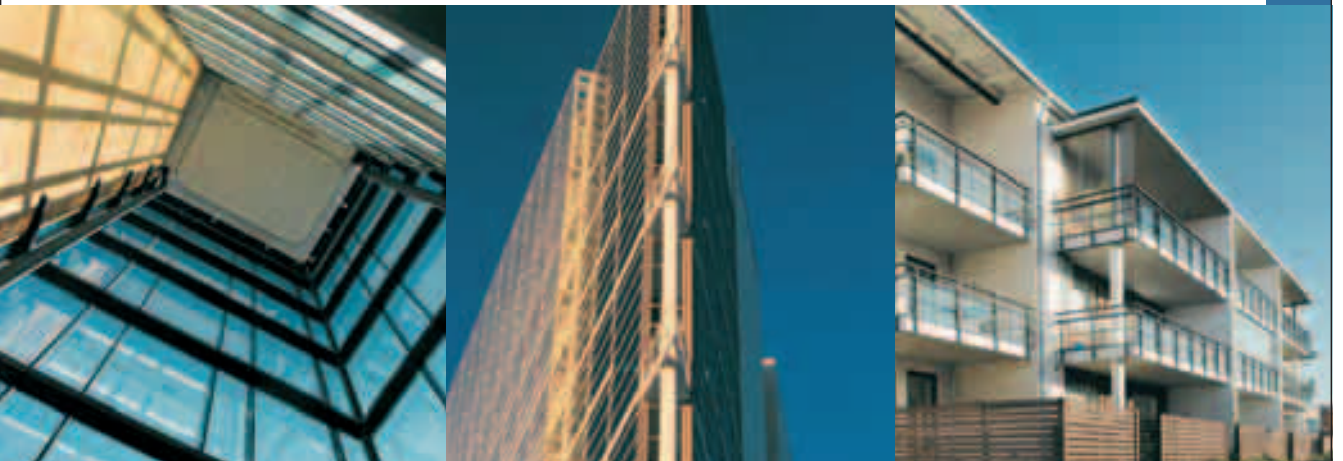
Pertti Kukkonen
ADspace Oy
Puh. 050-577 3177
pertti.kukkonen@kadettikunta.fi

Muutos on mahdollisuus.

www.hansel.fi

 HANSEL

Rakentamisen malli

SRV Yhtiöt

Viitoset | Teräsbetoni | Westerlund | International

Nuoret upseerit mukaan toimintaan

Kadettikunta järjesti perinteisen nuorten upseerien seminaari-risteilyviikonlopun. Tapahtuman tarkoituksena oli tarjota nuorille upseereille puolisoineen tai seuralaisineen asiapitoinen ja samalla rentouttava viikonloppu leppoisan yhdessäolon merkeissä. Viikonlopun aikana mietittiin työryhmissä muun muassa keinoja aktivoida nuoria upseereita osallistumaan Kadettikunnan toimintaan. Tunnettu tosiasia on, että nuoren jäsenistön osallistuminen on heidän lukumääränsä nähden vähäistä. Ongelma on suurin yliluutnantti- kapteeniportaassa. Nuorten upseerien osallistumisaktiivisuus, vai pitäisikö sanoa -passiivisuus, onkin Kadettikunnan suurimpia haasteita.

Miksi nuorta jäsenistöä sitten on niin vähän mukana Kadettikunnan toiminnassa? Selitys on luonnollinen. Nuoret upseerit elävät elämänsä kiivainta vaihetta, ei yksinomaan työelämässä, vaan muutenkin. Tuo vaihe, 25 ja 35 ikävuoden välillä on perheen perustamisen, kodin hankkimisen, pienten lasten vanhempana olon ja jatko-opiskelujen aikaa. Upseerin työ on tuolloin pääasiassa kouluttajan työtä joukko-osastoissa. Nykyisessä järjestelmässä työ varusmiesten kouluttajana on raskasta, kokonaisvaltaista ja vaatii paljon aikaa yli säännöllisen työajan. Maastoharjoitukset pitävät nuoren upseerin pois kotoa useita kymmeniä, jopa sata vuorokautta vuodessa. Vähäisestä vapaa-ajasta kilpailee perheen ja läheisten lisäksi myös suuri määrä erilaisia harrastuksia. Ajankäyttö vaatii priorisointia. Kaikkein, mitä haluaisi tehdä, ei aika, eivätkä voimat riitä. Pitää tehdä valintoja.

Mitä asialle olisi tehtävissä? Ratkaisua nuorten aktivoimiseen on pohdittu toki ennenkin, lääkkeitä ei vain ole löytynyt. Seuraavassa joitakin ajatuksia. Kaiken ydin on nähdäkseni kadettiipiirien ohjelmatarjonnassa. On aivan selvää, että jäsenistön kiinnostuksen kohteet vaihtelevat riippuen iästä, elämäntilanteesta, uran vaiheesta, jne. Nuorta kenttäkouluttajaa kiinnostavat aivan toiset asiat, kuin keski-ikäistä esiupseeria tai reservissä tai eläkkeellä olevaa evp-upseeria. Jos haluamme nuoria mukaan, tulee rakentaa sellaisia tapahtumia, jotka kiinnostavat heitä. Toiminnassa tulee yhä enemmän ottaa huomioon myös perheet, muuten nuoren upseerin ajasta on turha yrittää kilpailla maastoharjoitusviikon jälkeisenä viikonloppuna. Tekemisen laadulla ja sisällöllä kilpaillaan upseerin ajasta muita harrastusmuotoja vastaan. Jos kiinnostavia tapahtumia kyetään järjestämään, on myös nuoren jäsenistön osallistuminen taattu, näin ainakin uskon. Tulisiko meidän myös harkita töiden jakoa ja järjestelyjä kadettiipiireissä. Onko nuorimman aina välttämättä hoidettava sihteerin ja rahastonhoitajan tehtävät? Olisiko tässä tarkistamisen varaa? Voisiko näitä tehtäviä hoitaa myös vähän varttuneempi upseeri tai jo aktiivisesta työelämästä

poistunut evp-upseeri?

Käsitykseni on, että kadettiipiirien toiminta palvelee tänä päivänä kohtuullisen hyvin varttuneemman jäsenistön tarpeita. Sen sijaan nuorten upseerien näkökulmasta toivomisen varaa on. Otetaan haaste vastaan kadettiipiireissä ja pyritään järjestämään vuosittain edes muutama nimenomaan nuorta jäsenistöä kiinnostava tapahtuma ja tätä kautta saamaan heidät mukaan toimintaan!

Kadettikunta teki kesän aikana jäsenkyselyn, jossa kartoitettiin jäsenistön kiinnostuksen kohteita toiminnan kehittämiseksi. Tulosten analysointi on vielä kesken. Selvä havainto oli kuitenkin heti tehtävissä. Jäsenistön keskuudessa tapahtuva toiminta on selvästi suositumpaa kuin jäsenistöstä ulospäin tapahtuva toiminta. Toivottavasti kysely antaa eväitä myös nuoren jäsenistön aktivoimiseksi. Kyselyn tuloksiin palataan Kylkiraudan joulukuun numerossa.

Syyskokous lähestyy. Kuluva vuosi on Kadettikunnan valtuuskunnan kokoontumisvuosi. Kadettikunnan hallitus on tarkentanut strategiasuunnitelmaa ja laatinut 3-vuotissuunnitelman. Valtuuskunta käsittelee suunnitelmat kokouksessaan 1.10. ja ne tuodaan jäsenistön käsittelyyn syyskokouksessa 29.10. Tavataan silloin Kruununhaan Maneesissa!

Ilkka Aspara

Savon Prikaatin lakkauttamisen johtaminen

Prikaatin komentajan eversti Markku Riittisen haastattelu

Haastattelu: Jari Rantapelkonen & Arto Kotro

Kylkirauta haastatteli Savon Prikaatin komentajaa, eversti Markku Riittistä prikaatin lakkauttamisen johtamiseen liittyvistä haasteista. Eversti Riittinen otti vastaan Savon Prikaatin komentajan tehtävät Mikkelissä marraskuussa 2002. Tuolloin joukko-osastoa kehitettiin entistäkin tehokkaammaksi, vaikka sen tulevaisuudesta oli enteellisesti esitetty erilaisia arvioita. Keväällä 2005 päättyi epävarmuuden aika. Savon Prikaatin komentaja sai tehtävän lakkauttaa prikaatinsa 1.1.2007 lukien. Komentajalle, eversti Riittiselle se on vaativa johtamistehtävä, sillä hänellä ovat läheiset ja jo vuosikymmenien takaiset siteet prikaatiin. Tätä prikaatin komentaja pitää pelkästään etuna.

Komentaja otti haastattelijat vastaan työhuoneessaan. Savon Prikaatin kunniakas lippu ja entiset komentajat loivat tunnetta historian havinasta, jostain arvokkaasta, koko Suomelle merkityksellisestä. Eversti Riittinen kulkee monien arvostettujen upseerien jalanjäljillä. Esimerkkinä mainittakoon sellaiset nimet kuin Yrjö Maunu Sprengtporten, Johan Sandels, Paavo Talvela ja Adolf Ehrnrooth.

Raha ratkaisee päällimmäisenä

Eversti Riittinen totesi Savon Prikaatin lakkauttamisen liittyvän puolustusvoimien meneillään olevaan välttämättömään rakennemuutokseen. Sen taustalla on valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selon-

Joukko-osaston lakkauttaminen koskettaa ihmistä, koko henkilöstöä. Se on myös kipeä isku alueen maanpuolustusväelle ja ympäröivälle yhteiskunnalle.

Eversti Markku Riittinen nimitettiin monipuolisen sotilasuran ja 23 palvelusvuoden jälkeen vaatimaan prikaatin komentajan tehtävään Mikkeliin. Palvellessaan varusmiehenä, opetusupseerina ja pataljoonan komentajana Savon Prikaatissa hän ei tiennyt, että tuo tehtävä on tämän poikkeuksellisen kunniaakaan suomalaisen joukko-osaston lakkauttamisen johtaminen.

Savon Prikaatin komentaja ei kuitenkaan ole yksin. Eversti Riittinen luottaa omaan henkilöstöönsä ja tietää, että se täyttää epämieluisankin tehtävän kunniaakkaasti loppuun saakka.

teko. Puolustusvoimia on uhkaamassa rahoituskriisi. Tästä johtuen on kustannusten kasvu katkaistava. Rahat on saatava riittämään jokapäiväiseen toimintaan ja samalla on taattava suorituskyvyn kehittäminen. Säästöt voidaan saavuttaa vain puuttamalla kasvaviin henkilöstömenoihin ja keskittämällä toimintoja suurempiin kokonaisuuksiin. Lisäksi varusmieskoulutuksen organisaatioissa on ylikapasiteettia. Joukko-osastot on mitoitettu huomattavasti nykyistä suurempia varusmiesikäluokkia varten.

Savon Prikaatilla ei ole mahdollisuuksia aselajien yhteistoiminnan kouluttamiseen omassa varuskunnassa. Prikaatin pääkalusto ikääntyy, eikä sen korvaamiseen ole varoja. Mikkelissä

koulutettu jääkäriprikaati poistetaan myöhemmin puolustusvoimien sodanajan vahvuudesta osana maavoimien vahvuuden supistamista. Jääkäriprikaatin valmius ylläpidetään kertausharjoituksin niin kauan, kuin se vielä kuuluu sodanajan joukkoihin. Prikaatin jäljelle jäävät koulutustehtävät voidaan toteuttaa muissa joukko-osastoissa ilman lisäinvestointeja.

Savon Prikaatin lakkauttamisen kustannussäästö on vuosittain noin 5 miljoonaa euroa alkaen vuodesta 2007. Henkilöstömenojen supistumisen lisäksi syntyy säästöjä, kun luovutaan Karkialammen rakennuksista ja harjoitusalueista. Samalla vapautuu tiloja perustettavalle Maavoimien Esikunnalle. Henkilövähennystavoite on noin sata

tehtävää. Lisäksi kehittämishankkeisiin siirretään noin 50 tehtävää.

Puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala on kiteyttänyt maavoimien lakkauttamistoimenpiteet seuraaviin sanoihin: ”Lakkauttamisissa ei ole kysymys lahojen oksien karsimisesta, vaan maavoimien terveen puun trimmaamisesta uudelle vuosikymmenelle”. Tämä on ymmärretty verrattain hyvin henkilökunnan keskuudessa, kertoo Riittinen. Eversti Riittinen on selvittänyt asiaa myös monille Savon Prikaatiin yhteistyötahoille. Perusteiden selviämisen jälkeen on päättynyt aikaisemmin esiintynyt ”syyllisten” etsiminen.

Eteläsavolainen komentaja Mikkeliin

Kun eversti Riittiseltä kysyttiin vuonna 2002 kiinnostusta Savon Prikaatin ko-

hän palveli Savon Prikaatissa ja Reserviupseerikoulussa. Sotakorkeakoulun jälkeen palvelupaikkana olivat Sisä-Suomen Sotilasläänin Esikunta, Pääesikunnan operatiivinen osasto ja Keski-Suomen Sotilasläänin Esikunta. Vuonna 1996 everstiluutnantti Riittinen palasi Mikkeliin pataljoonan komentajaksi Savon Prikaatiin. Hän jatkoi Mikkeliin vuoteen 1999 asti Itäisen Maanpuolustusalueen esikunnassa. Sitä seurasi siirto Pääesikunnan suunnitteluosastolle. Savon Prikaatin komentajan tehtävät hän otti vastaan eversti Mika Peltoselta 1.12.2002.

Eversti Riittinen katsoo eteläsavolaisuudesta olleen paljonkin etua Savon Prikaatin eri tehtävissä. Hän tuntee eteläsavolaisten ominaispiirteet. Riittinen kuvaa tätä siten, että asioita ei aina sanota suoraan, vaan pikemminkin annetaan ymmärtää. Tietty jähkailu kuuluu asiaan ja välttämättä ei heti tartuta toimeen. Mikkeliin on puoles-

Kylkiraudan päätoimittaja Jari Rantapelkonen (keskellä) ja artikkelitoimittaja Arto Kotro (vas.) haastattelevat eversti Markku Riittistä. Kuva: Puolustusvoimat.

mentajan tehtävään, oli vastaus luonnollisesti myönteinen. Puolustusvoimat komensikin alueen tuntevan oman upseerin ”tuleen”.

Markku Riittinen on nimenomaan eteläsavolainen, sillä hän on kotoisin Hirvensalmelta. Ylioppilaaksi hän pääsi Mikkelin lyseosta. Varusmiespalveluksen hän aloitti 16.6.1975 Savon Prikaatissa. Seuraavana kesänä hän jatkoi prikaatissa va-vänrikkinä. Kadettikoulun hän kävi 63.kadettikursilla vuosina 1976-79. Valmistuttuaan

taan vielä pikkukaupunkimaista ajattelua, mikä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kotikaupungin katsotaan olevan ”maailman napa”. Mutta kukapa sitä ei omasta reviiiristään pitäisi huolta.

Eversti Riittinen pitää vahvuutenaan sitä, että hän on palvellut verrattain pitkään myös muualla kuin Mikkeliin. Hän on saanut perusteita tarkastella asioita myös kokonaisuuden kannalta. Puolustusvoimien edun ymmärtäminen on tärkeää.

Päätös ei ollut komentajalle yllätys

Puolustusvoimien organisaation kehittäminen on jatkuvaa pitkän aikavälin kehitystyötä. Savon Prikaatin asema oli tarkastelun alaisena jo 1980-luvulla. Eversti Riittinen oli selvittämässä sekä Itäisen Maanpuolustusalueen Esikunnassa että Pääesikunnan suunnitteluosastolla vuodesta 1997 lähtien puolustusvoimien rauhanajan organisaation kehittämisen eri vaihtoehtoja. Puolustusvoimille ei ollut tulossa lisää rahaa eikä henkilöstöä. Käytettävissä olevista resursseista oli saatava entistä enemmän irti. Eri vaihtoehtoja tarkasteltiin laajasti ja perusteellisesti. Kolmen valmiusyhtymän voimakas kehittäminen vaikutti osaltaan muiden joukko-osastojen asemaan.

Huolimatta siitä, että eversti Riittisellä oli tieto Savon Prikaatin lakkauttamisuhasta, hän ei antanut sen vaikuttaa toimintaan. Riittinen tuli prikaatiin kehittääkseen siitä entistäkin tehokkaamman koulutusyksikön. Muuta johtamisessa ei voinut tässä vaiheessa viestiä.

Epävarmuuden ajan johtamishaasteet

Savon Prikaatin henkilöstöä rasitti jo vuosia ennen lakkauttamispäätöstä epävarmuus prikaatin tulevaisuudesta sekä henkilöstön omasta kohtalosta. Monenlaisia luonnosasiakirjoja oli liikkeellä. Epävirallista informaatiota tuli eri suunnista. Jo helmikuussa 2004 paikallinen mikkeliäinen lehti otsikoi: ”Mikkeli saa vahtia Savon Prikaatin kohtalosta”. Samoihin aikoihin eräs turkulainen lehti kirjoitti, että Savon Prikaati tullaan lakkauttamaan. Muuan kansanedusta puolestaan esitti, että pataljoonan vahvuinen Savon Prikaati voidaan lakkauttaa. Eversti Riittinen joutui korjaamaan joissakin tapauksissa näitä ”tietoja”. Monet intressiryhmät olivat liikkeellä.

Prikaatin komentaja pyrki johtamisessaan kaikin keinoin siihen, että omalla henkilökunnalla olivat oikeat tiedot käytettävissä, eikä se joudu jäämään lehtikirjoittelun varaan. Tämä otettiin huomioon jo vuoden 2003 tiedotussuunnitelmassa. Prikaatin komentaja järjesti informaatiotilaisuuksia

Savon prikaatin sotilaat ovat menestyneet erittäin hyvin vuoden 2005 harjoituksissa. Kuva: Puolustusvoimat.

vähintään neljä kertaa vuodessa koko henkilökunnalle ennen päätöstä. Tiedotusorganisaatiota hiottiin niin, että se oli valmis nopeaankin tiedottamiseen - tapahtuipa päätöksenteossa mitä tahansa.

Epävarmuuden aikana prikaatin komentaja korosti teemanaan sitä, että prikaati tekee tehtävänsä täysimääräisesti. Epävarmuus ei saa vaikuttaa toimintaan, oli keskeinen johtamisen viesti. Samoin hän toi voimakkaasti esille sen, että luonnosasiakirjat ja selvitysmiehen raportti eivät ole päätöksiä. Prikaati oli joutunut informaatiomyllytykseen.

Huhujen torjuntaa ja oikeaa tietoa

Eversti Riittinen korostaa sitä, että mitään valmisteluja päätöksen toimeenpanon toteuttamiseksi ei luonnollisesti tehty ennen päätöstä. Prikaati keskittyi tehtäviensä täyttämiseen. Komentaja antoi vastaavasti päättäjille oikeaa ja ajan tasalla olevaa tietoa prikaatista.

Ennen päätöstä eversti Riittinen selvitti aktiivisesti tilannetta Mikkelin kaupungille, joka puolestaan esitti omia näkökohtiaan. Kaupungin edustajat ottivat yhteyttä omia yhteiskunnallisia kanaviaan pitkin puolustusministeriöön. Savon Prikaatin komentaja ja Mikkelin kaupungin edustajat olivat myös eduskunnan puolustusvaliokunnan kuultavana. Maaherra ja lääninhalitus toivat eri tasoilla esille alueelliset näkökohdat. Mikkelin kaupungin kannanottoihin vaikutti luonnollisesti se, että se haki aktiivisesti Maavoimien Esikunnan sijoittamista Mikkeliin.

Kaikki tämä luonnollisesti vaikutti prikaatin toimintaan ja sen työntekijöihin. Huhujen torjunnan ja oikean sekä ajantasaisen informaation jakamisen lisäksi komentajan keskeisenä tehtävänä oli - ja on edelleenkin - hengen ylläpito. Suureksi osaksi tämä tapahtuu normaalin korkeatasoisen koulutuksen yhteydessä sekä muussa tuloksellisessa toiminnassa.

Savolaista huumoria pelissä

Puolustusministeriön asettaman selvitysmiehen raportti tuli syksyllä 2004 Savon Prikaatin kannalta hankalasti. Varoitusaika oli liian lyhyt, eikä henkilöstöä ehditty informoida. Tieto tuli uutisista.

Sen sijaan lakkautuspäätös ehdittiin hoitaa oman tiedotusorganisaation kautta. Eversti Riittinen käskettiin 15.3.2005 Pääesikuntaan. Paikalla oli myös Itäisen Maanpuolustusalueen komentaja, kenraaliluutnantti Ari Puheloinen. Pääesikunnassa ilmoitettiin Savon Prikaatin lakkautuspäätöksestä.

Eversti Riittisellä oli ilta aikaa valmistautua seuraavana päivänä henkilökunnalle pidettävään tiedotustilaisuuteen. Tilanne oli komentajalle äärettömän herkkä, kun hän illalla mietti mitä sanoo henkilökunnalle. Hän oli jo aikaisemmin tehnyt itselleen selväksi, että lakkauttaminen on sotilaille annettu tehtävä, joka on täytettävä. Tilanteen muuttumisen vaatimat vaikeatkin ratkaisut on toimeenpantava mahdol-

Savon Jääkärirykmentin konekiväärikomppania marssivalmiina 1920-luvulla. Kuva: Puolustusvoimat.

lisimman pienin tappioin. Vielä seuraavan päivän aamuna komentaja sai Pääesikunnasta materiaalia, josta osaa hän käytti tiedotustilaisuudessa.

Ennen varsinaista koko henkilöstölle tarkoitettua tiedotustilaisuutta eversti Riittinen informoi eri henkilöstöjärjestöjen luottamusmiehet. Itse tiedotustilaisuudessa 16.3. Itäisen Maanpuolustusalueen komentaja astui ”rintamalle” ja auditorio hiljeni. Eversti Riittinen jatkoi ja selvitti lakkauttamisen perusteet, jotka oli esitetty edellisessä päivänä Pääesikunnassa pidetyssä tilaisuudessa sekä jaetussa materiaalisissa. Komentaja toi esille asioita, jotka koskivat nimenomaan Savon Prikaattia.

Kuten oli odotettavissa, otti henkilökunta lakkautuspäätöksen vastaan hyvin ristiriitaisin tuntein. Ruotuväki kirjoitti otsikolla ”Mikkelissä päät painuivat”. Osin arvailtu päätös kuitenkin yllätti - varsinkin aikataulun osalta.

Puolustusvoimain komentaja, amiraali Juhani Kaskeala kävi kaikissa lakkautettavissa joukko-osastoissa maaliskuun lopulla. Henkilökunnalla oli tällöin mahdollisuus myös kysyä puolustusvoimain komentajalta lakkauttamiseen liittyvistä asioista. Käyntiin Savon Prikaatissa liittyi etelä-savolaista ajattelutapaa kuvaava muistolahjan luovutus. Asiaahan ei sanota

suoraan, vaan kiertotietä. Puolustusvoimain komentaja sai lahjaksi erinomaisen Savon Jääkäri-ruisleivän. Tällä kertaa ruisleipä oli pakastettu ja saatesanoissa todettiin: ”Parasta ennen 1.1.2007”. Amiraali Kaskeala ymmärsi eteläsavolaisen huumorin.

Aiemmista kokemuksista oppia

Lakkautuksen vaatimien toimenpiteiden perusteelliseksi selvittämiseksi eversti Riittinen perehtyi esikuntansa kanssa aikaisempien lakkautusten johdosta tehtyihin kertomuksiin. Niiden perusteella on mahdollista välttää myös aikaisemmin mahdollisesti tehtyjä virheitä.

Lakkautuspäätöksen tultua julkisuuteen otti Pohjan Prikaatin lakkautuksesta vastannut eversti Kaarle Ruutu yhteyttä. Hän antoi arvokkaita käytännön neuvoja toimenpiteiden toteuttamiseksi. Myös majuri Antti Lindqvist kävi kertomassa varikon lakkauttamisesta saaduista kokemuksista. Eversti Riittinen on pitänyt myös yhteyttä eversti Timo Rotoseen, jonka tehtävä on lakkauttaa Helsingin Ilmatorjuntarykmentti ja jolla on kokemusta myös varikon lakkauttamisesta.

Henkilökunta kovilla

Voimakkaimmin lakkauttaminen vaikuttaa luonnollisesti ihmisiin, prikaatin henkilöstöön ja heidän perheenjäseniinsä. Yksilötasolla syntyy helposti ristiriitaa toisaalta puolustusvoimien tarpeiden ja toisaalta omien tarpeiden, tunnesiteiden ja ihmissuhteiden välillä. Pahinta eversti Riittisen mukaan on epä tietoisuus, koska henkilöstösuunnittelu on vielä kesken. Suuri osa henkilöstöstä ei vielä tiedä mikä on heidän kohtalonsa. Osa jää Mikkelisiin eri tehtäviin, osan tehtävä kohdennetaan muualle puolustusvoimiin ja osan tehtävä lakkautetaan.

Savon Prikaatin komentajan periaatteena on se, että henkilökuntaa tulee informoida lakkauttamisvalmisteluista aina, kun uutta tietoa tulee. Tiedotustilaisuuksia järjestetään heti, kun siihen on aihetta. Koska henkilökunta haluaa luonnollisesti jatkuvasti lisää tietoa, on myös tiedotettu siitä, että juuri nyt ei ole mitään uutta tietoa. Prikaatin komentaja käy tiiviisti eri työpaikoissa ja keskustelee henkilökunnan kanssa. Tiedon siirto on silloin molemminpuolista. Ei ole enää hyödyllistä murehtia sitä, mitä on tapahtunut, vaan parempi on ajatella tulevaisuutta. Komentajalla on ollut tapana kysellä, kuinka henkilökuntaan kuuluvien tulevaisuus on

heidän omasta mielestään hahmottumassa.

Eri henkilöstöryhmien asema lakkauttamisessa poikkeaa toisistaan. Esimerkiksi pataljoonan komentajan ja komppanian päälliköiden tulee huolehtia mahdollisimman korkeatasoisesta koulutuksesta. Heillä on samalla huoli sekä alaistensa että omasta kohtalostaan perheet mukaan luettuna. Kouluttajahenkilöstö vähenee vaikeuttaen koulutusta. Prikaati ei aseta esteitä, jos joku löytää paikan muualta puolustusvoimista. Riittäinen kuitenkin korostaa, että siirtymisajankohdissa pyritään löytämään optimiratkaisu Savon Prikaatin ja vastaanottajan kesken.

Hyvän työnantajan periaate

Puolustusvoimat noudattaa hyvän työnantajan periaatteita. Se tarkoittaa Savon Prikaatissa komentajan mukaan sitä, että irtisanomisia vältetään, mikäli se on suinkin mahdollista. Henkilöstön on tunnettava, että siitä todella välitetään. Henkilöstöllä ovat jatkuvasi tiedossa puolustusvoimien avoimet työpaikat.

Sekä Savon Prikaati että Itäisen Maanpuolustusalueen Esikunta seuraavat tarkasti myös siviilityöpaikkojen avautumista alueella ja tiedottavat niistä henkilöstölle. Lakkauttamisesta tietoisena siviiliyritykset ottavat myös suoraan yhteyksiä Savon Prikaatiin henkilöstön palkkaamiseksi omiin tehtäviinsä. Tällöinkin joudutaan ratkaisemaan, milloin henkilö on irrotettavissa, sillä prikaatin velvoitteet on hoidettava loppuun asti.

Ainakin toistaiseksi on selvitty ilman henkilöstön keskinäisiä ristiriitaisuuksia. Yhteishenki on säilynyt ja toivottavasti säilyy edelleen. Komentajan mukaan ongelma on se, että osalle on vastaisuudessa töitä Mikkelissä, osalle ei koko puolustusvoimissa. Asioista on vielä puhuttu asioina ja ylilyönnejä ei ole tullut oman henkilökunnan keskuudesta eikä muualtakaan. Ongelmista on keskusteltu avoimesti. Tullevaisuus näyttää, kuinka yhteishenki kestää lähiaikojen kaikkein vaikeimpien vaiheiden yli.

Kgl. Savolaks latta Inf. Regt. Kgl. Björneborgs Regt.

Savon Prikaatin perinteet lähtevät jo vuodelta 1775. Kuvassa vasemmalla Kuninkaallisen Savon Kevyen Jääkäriyrykmentin upseeri Suomen sodan ajoilta. Kuva: Bertil Nelsson: Duncker och Savolaxbrigaden.

Ennakoiva johtaminen ja toiminta

Savon prikaatin komentajan johtamisen keskeiseksi periaatteeksi on päätöksen jälkeen otettu ennakointi. Lakkauttamispäätöksen jälkeen Savon Prikaatissa tehdään päätöksen edellyttämät selvitykset ja valmistelut etupainoisesti ja hallitusti odottamatta ylemmän johtoportaan käskyjä. Jos huomataan, että joku asia pitää tehdä, toimenpiteet käynnistetään. Valmisteluja helpottaa Pääesikunnan antama ohjeistus ja Itäisen Maanpuolustusalueen Esikunnan

suuriarvoinen tuki. Yhteistyötä helpottaa prikaatin ja maanpuolustusalueen esikuntien sijainti lähellä toisiaan. Prikaatilla on valmisteluissa melkoinen kiire, sillä lakkauttaminen tapahtuu vuotta aikaisemmin, kuin oli kaavailtu selvitysmiehen raportissa. Tämä on luonut paineita erityisesti esikunnille, prikaatin lakkauttamisen suunnittelijoille.

Prikaatin alasajoon liittyen lakkautetaan jo vuoden 2006 alussa yksi perusyksikkö. Tammikuun saapumiserä on aikaisempia pienempi. Kesään 2006 mennessä valmistuu henkilöstöä kos-

Savon Prikaatin henkilöstö sai tiedon prikaatin lakkauttamisesta 16.3.2005 (Ruotuväki).

keva kokonaissuunnitelma. Ympäristö- ja materiaaliselvityksiä tehdään parhaillaan.

Lakkautuksen valmisteluissa ovat prikaatissa selkeät linjaukset. Lakkautusta valmistelevat komentajan lisäksi esikuntapäällikkö, esikunta ja huoltolaitokset. Esikuntapäälliköllä, everstiluutnantti Heikki Hokkasella, on päävastuu valmistelujen edellyttämistä selvityksistä, tausta-aineiston hankinnasta ja monista muista toimenpiteistä. Eversti Riittinen johtaa prikaatin toimintaa kentällä apunaan pataljoonan komentaja sekä yksikönpäälliköt. He pitävät huolen siitä, että prikaatin lakkauttaminen ei näy asevelvollisten koulutuksessa, vaikka samaan aikaan toteutetaan lakkauttamisen valmisteluja.

Savon Prikaati lopettaa huipulla

Savon Prikaatin arvoja ovat tuloksellisuus ja oikeudenmukaisuus. Tuloksellisuuden merkittävänä mittarina ovat varusmiesten ja reserviläisten koulutuksessa saavutetut tulokset. Prikaatissa on keskeisenä tavoitteena sille asetettujen veloitteiden mahdollisimman

korkeatasoinen täyttäminen. Koulutuksessa on onnistuttu hyvin. Minkäänlaisista tulosten heikkenemistä ei ole tapahtunut. Verrattuna Itäisen Maanpuolustusalueen muihin joukkoihin on todettu, että reserviin joukkotuotetut varusmiesyksiköt ovat korkealla tasolla. Tämä on näkynyt maanpuolustusalueen yhtymäharjoituksissa, viimeksi kesäkuussa 2005. Komentaja toteaa mielihyvin, että myös kouluttajenkilökunnan työmotivaatio on ollut lakkauttamispäätöksen jälkeenkin erinomainen. Hyvin tehty työ on paras kannustin, vastaa eversti Riittinen kysymykseen, mikä henkilökuntaa motivoi tässä tilanteessa.

Eräänä osoituksena hyvän hengen ja tuloksellisuuden ylläpidosta oli se, että Savon Prikaati osallistui puolustusvoimien tämän vuoden laatu-palkintokilpailuun. Hakemus jätettiin sisälle kaksi päivää ennen kuin julistettiin päätös prikaatin lakkauttamisesta! Se oli osoitus siitä, että Savon Prikaati edelleen toimii ja nimenomaan korkealaatuisesti.

Osoituksena laadun säilymisestä epävarmuuden aikana oli myös laatusertifikaatin luovuttaminen Savon Prikaatiin kuuluvalle Mikkelin Korjaa-

molle. Sertifikaatin luovutti puolustusvoimien huoltapäällikkö kenraalimajuri Kalervo Sipi 18.4.2005. Savon Prikaati lopettaa selvästi huipulla.

Materiaalista ja maa-alueista luovutaan

Henkilöstöä koskevat ongelmat ovat ylivoimaisesti hankalimmat. Materiaalijärjestelyt ovat huomattavasti helpompia. Koulutusmateriaalista osa hylätään etupainoisesti. Osa siirretään muille joukko-osastoille ja osa varastoidaan huoltotoimenpiteiden jälkeen. Kiinteistöjen ja alueiden luovutuksessa ollaan yhteistoiminnassa Kruunuasuntojen, Senaattikiinteistöjen ja Metsähallituksen kanssa. Maavoimien Esikunnan tarpeet ovat selvitystyön alaisena. Savon Prikaatin käytössä olleen alueen kartointu on käynnistetty. Mikkelin kaupunki on kiinnostunut selvityksistä esimerkiksi kaavoituksen johdosta.

Monet prikaatin käytössä olleet alueet vaativat perusteellista tutkimista ennen niiden hyväksikäyttöä uusiin tarkoituksiin. Tämä koskee erityisesti ampumaratoja mutta myös muita alueita, joille on perimätiedon mukaan ammuttu esimerkiksi kranaatinheittimillä.

Ympäristökysymyksillä on huomattava merkitys alueen jatkokäytön kannalta. Myös musealliset seikat on otettava huomioon. Yhteistoimintaverkostot ovat laajat ja ne vaativat paljon yksityiskohtaista ja tarkkaa työtä.

Kysymys maanpuolustustahdosta askarruttaa

Joukko-osaston lakkauttamisella on huomattavia vaikutuksia myös ympäröivään yhteiskuntaan. Mikkelissä jokainen verotuksella saatava euro on tarpeellinen. Kaupunki on pahasti velkaantunut. Savon Prikaatin henkilökunta asuu suurimmaksi osaksi Mikkelissä ja maksaa veronsa sinne. Henkilöstö on sitoutunut monin tavoin kaupunkiin ja sen talouteen. Maavoimien Esikunnan henkilöstöstä saattaa suuri osa jäädä asumaan muualle, joten se ei ehkä paikkaa Mikkelin verotuloihin syntyvää aukkoa.

Keskusteluissa eri sidosryhmien kanssa eversti Riittinen on todennut, että Mikkelin ja sen ympäristön ihmisten mielestä heiltä on viety pois jotain tärkeää. He ovat pitäneet itsestään selvänä, että perinteikäs Savon Prikaati on ja pysyy Mikkelissä. Lakkauttamisesta huolimatta ei kuitenkaan pelätä, että maanpuolustustahto järkkyy Etelä-Savossa, vaikka se askarruttaakin. Maanpuolustustahdon arvioidaan olevan niin vahva, ettei sen uskota olevan sidoksissa organisaatioon. Keskeistä onkin, että maanpuolustusjärjestöt jatkavat arvokasta toimintaansa, vaikka niiden prikaatilta saama tuki loppuu, kiteyttää Riittinen.

Perinteiden siirto ongelmallinen

Savon Prikaatilla ovat hyvin kunniaakkaat perinteet vuodesta 1775 lähtien. Prikaatin edeltäjäjoukko-osastojen nimet, kokoonpanot ja sijoituspaikkakunnat ovat monesti vaihtuneet ja välillä on näitä joukko-osastoja myös lakkautettu. Jatkosodan ajalta muistetaan Savon Prikaatin perinnejoukko-osastoista varsinkin Tyrjän Rykmentti, Jalkaväkirykmentti 7, jonka komentajana toimi sodan loppupuolella eversti Adolf Ehrnrooth.

Ongelmana prikaatin perinteiden kannalta on se, että prikaatin joukko ei siirry minnekään, vaan se todella lakkautetaan. Mikkeliiin jää toisaalta toimiva varuskunta, Maavoimien Esikunta tukiorganisaatioineen. Jonkin toimivan joukon tulisi vaalia Savon Prikaatin perinteitä. Etelä-Savon Maakuntatoimiston ja perustettavana olevan Etelä-Savon maakuntajoukon rooli ei perinneasioissa ole vielä selvä. Eversti Riittinen pitää valitettavana sitä mahdollista ratkaisua, että Savon Prikaatin lippu luovutettaisiin Sotamuseolle ja näin kunniaakkaan prikaatin tarina olisi päättynyt. Toivottavasti löytyisi jokin muu ratkaisu ja Savon Prikaatin lippu liehisi vielä paraateissa ja muissa arvokkaissa tilaisuuksissa.

Savon Prikaatin Killan keskeisenä tehtävänä on joukko-osastokiltana asevelvollisten sekä prikaatin tukeminen. Tältä vireältä killalta häviää sen sääntöihin kirjattu prikaatin tukemistehtävä. Kilta joutuu joka tapauksessa uudistumaan. Toisaalta Kilta vaalii osaltaan myös perinnejoukko-osastojen perinteitä. Porrassalmi-lehti on Killan ja Savon Prikaatin yhteinen ja korkeatasoinen julkaisu. Lehden talous on perustunut joulumyyntiin, jossa varusmiehet ovat olleet keskeisesti mukana. Ilmoitukset eivät kata kustannuksia. Suuri osa kirjoituksista on tullut Savon Prikaatilta. Tämän hyvin toimitetun lehden tulevaisuus on vaakalaudalla. Ensi vuonna Savon Prikaatin Kilta käsittelee muutoinkin perusteellisesti tulevaisuutensa järjestelyjä.

Paljon arvokasta museallista materiaalia

Varsinaisen koulutusmateriaalin lisäksi Savon Prikaatin hallinnassa on paljon arvokasta museallista materiaalia, jonka säilyttämisen ja hyväksikäytön suunnittelu on merkittävä osa lakkautustoimenpiteistä. Eri toimipisteissä on kartoitettu, valokuvattu ja luetteloitu museallista esineistöä. Se taltioidaan asianmukaisesti. Käytännön järjestelyjen johdosta on oltu yhteistoiminnassa Sotamuseon, Jalkaväkimuseon, Mikkelin museotoimen ja Etelä-Savon rahaston kanssa. Tarkoitus on, että arvokas materiaali olisi myös julkisesti nähtävissä.

Savon Prikaatin lakkauttamiseen

liittyy tulevaisuuteksi myös prikaatin historian kirjoittaminen. Edellinen Kyösti Väänänen kirjoittama Savon Prikaatin historia on vuodelta 1978. Eversti Riittisen toivomus on, että puolustusvoimat tukisi uuden historiateoksen kirjoittamista. Historiateoksen aikaansaaminen tuskin onnistuu pelkästään vapaaehtoisjärjestöjen varassa.

”Oltiin Savon Prikaatissa”

Vieraillessaan Savon Prikaatissa puolustusvoimain komentaja amiraali Juhani Kaskeala korosti sitä, että prikaatin lakkauttaminen ei ole epäluottamuslause henkilöstöä tai prikaatia kohtaan. Lakkauttaminen johtuu prikaatin ulkopuolella tapahtuneesta kehityksestä.

Eversti Riittinen korostaa henkilöstön kannustamisen merkitystä. Jokaisen työntekijän tulisi tehtävästä riippumatta tuntee tyydytystä tekemästään työstä. Komentajana eversti Riittinen on jatkuvasti miettinyt sitä, olisiko hän voinut tehdä jotain vielä paremmin. Samaa hän kysyy muilta. Prikaatille asetetut velvoitteet täytetään yhdessä ja tinkimättä loppuun saakka. Kun vuosi 2006 päättyy, tulisi jokaisella olla tunne siitä, että me kaikki olemme tehneet yhdessä kunnialla vaativan tehtävämme.

Prikaatin lakkauttaminen on siis yhteinen urakka. Koko joukon on oltava mukana. Epäonnistumisen vaara on olemassa, mikäli jokin osa lähtee vetämään toiseen suuntaan. Yhteishengen säilyminen takaa hyvän lopputuloksen. Siihen vaikuttavat ihmiset. Tähän haasteeseen vastaa Savon Prikaati komentajansa johdolla.

Joukko-osaston lakkauttamisen yhteydessä herää luonnollisesti ajatuksia siitä, että syntynyt aseveljeys ja yhteishenki katoavat. Näin ei varmaankaan tapahdu. Jalkaväenkenraali Adolf Ehrnrooth totesi ylpeänä jatkosodan ajan joukko-osastostaan: ”Oltiin Tyrjän Rykmentissä”. Savon Prikaatissa palvelleet voivat sanoa vuosienkin kuluttua: ”Oltiin Savon Prikaatissa”. □

Suomalaisuus muutoksessa

Myyttisiä ulottuvuuksia isänmaasta eurooppalaisessa perinteessä

”**K**ansakuntien henki”, kollektiiviset muistot ja yhteisölliset myytit voivat olla vahvoja isänmaallisia voimia, etenkin kriisien kohdatessa. Historia kiinnostaa jälleen kaikkialla Euroopassa. Kansalliset myytit, kertomukset ja legendat herättävät intohimoja. Meillä Suomessa pohditaan paraikaa piispa Henrikin ja Lallin kohtaamisen todenperäisyyttä. Viikinkikertomukset innostavat muissa pohjoismaissa. Ranskassa EU-perustuslain vastustajat marssivat Jeanne d’Arc-pyhimystä esittävän julisteen alla. Orléansin neitsyt oli jo vuonna 1429 auttanut Ranskaa vapautumaan englantilaismiehityksestä ja neito kelpasi jälleen patrioottiseksi symboliksi.

Kaikkialla Euroopassa esihistoria ja keskiaika ovat muodissa. Legendat herättävät vahvoja tunteita ja koskettavat kansallisen identiteetin pyhään ytimeen. Tarinoita, myyttejä ja myyttisiä hahmoja käytetään surutta politiikassa ja ne koskettavat syvällisesti. Samat viisi elementtiä siirtyvät kansakunnalta toiselle. Myytteihin liittyy kertomus kansallisesta alkuperästä ja kaipuusta vapauteen. Niissä on myyttinen henkilöitymä. Lisäksi korostetaan uskon voimaa ja yhteisöllistä kokemusta sodasta, erityisesti vuosilta 1939-45.

Monissa maissa Kalevalan kaltaiset kansalliseepokset ovat tärkeitä. Ne loivat kertomuksen myyttisestä esihistoriasta. Sellaista tarvittiin, kun oli luotava kulttuuriin jatkuvuutta. Kuvataide, erityisesti historiamaalaukset ja kuvanveisto, kuvittivat 1800-luvulla myyttisiä kertomuksia. Teatteri ja ooppera toivat saman näyttämölle. Historia-aiheiset kuvataulut, oppikirjat, runot ja laulut välittivät sanomaa kouluihin ja oppilaitoksiin.

Kansakunnat tarvitsivat symboli-

Laura Kolbe kysyy ajankohtaisen kysymyksen mitä suomalaisuus on ja miten myyttiset ulottuvuudet jäsentävät sitä. Dosentti Kolbe vastaa, että ei ole olemassa yhtä Suomea ja yhtä suomalaisuutta.

Kertomuksia on useita ja ne ovat jatkuvasti muutoksessa. Kertomus suomalaisuudesta perustuu umpieurooppalaisuuteen, joka kulminoituu vapauteen. Suomalaiset voivat tänään olla samalla kertaa persoonallisesti omalaatuisia ja kulttuurisesti itsenäisiä.

sen henkilönsä. Vahvojen naishahmojen (Germania, Ranskan Marianne, äiti-Venäjä, Suomi-neito, Svea-mamma jne.) rinnalle nousivat hyvät hallitsijat, kansakunnan perustajahahmot tai vapaustaistelijat. Myyttisiin henkilöihin liitettiin todentuntua kuten piispa Henrikiin ja Lalliin, tai todelliset miehet ja naiset saivat myyttisiä ulottuvuuksia. Yhtä kaikki, henkilöiden kautta on ollut helpompaa kertoa koskettavasti kansallisen kehityksen kärkitarina.

Myyttisiä tähtihetkiä

Euroopan vanhoissa kuningaskunnissa kertomukset ovat toisenlaisia kuin tasavalloissa. Iso-Britanniassa, Venäjällä, Itävallalla, Ranskalla, Alankomailla ja Ruotsilla on suurvaltamenneisyys. Se antaa tietyn mallin toimia maantieteellistä kokoa ”suuremmin” ja näyttävän globaalisti. Naapurimaissa kertomus voi olla toisenlainen. Usein se perustuu vapaustaisteluun, vapautumiseen jonkin suuren maan ikeestä. Ranskasta Yhdysvaltojen, Belgian, Puolan, Unkarin ja Baltian maiden kautta Suomeen etenee tuttu kertomus noususta kruunua, esivaltaa, sortajaa tai alistajaa vastaan. Itsenäisyys on vapauden kruunu. Kansalliseen

yhdistymiseen liittyy samanlainen latinki, kuten Italiasta ja Saksasta olemme oppineet.

Jokaisella kansakunnalla on myyttinen historian tähtihetkensä. Kreikalle ja Italialle riittää, että ne ovat eurooppalaisen kulttuurin perusta. Espanja ja Portugali olivat globaalin ytimessä 1400- ja 1500-luvulla. Alankomaissa vedotaan yhä 1600-luvun eli ”kultaisen vuosisadan” menestystarina. Samoin on Ruotsissa ja Ranskassa. Venäjän nousu alkoi 1700-luvulla. Saksa palaa toistuvasti 1800-luvun yhdistymiseen. Englanti rakensi menestyksensä siirtomaaimperiumin varaan. Nykyään entiset imperiumit pohjaavat monikulttuuriseen omakuvaan, kuten Lontoon terrori-iskujen jälkipelissä on korostettu.

Euroopassa on kaksi ”uskon voimaa”, katolinen ja protestanttinen. Moneen kansalliseen vapaustaisteluun on liittynyt vahva kristillinen perusvire. Sillä motivoitiin ”hyvän” voitto. Luther ja Pohjois-Saksa symboloivat uudistusta taantumuksellista Rooman paavia vastaan. Uskonpuhdistus vapautti valtiot rakentamiseen Ruotsissa ja Tanskassa. Protestantit Alankomaat nousi katolista Espanjaa vastaan. Wien ja Itävalta torjuivat turkkilaisten etenemisen. Kreik-

ka vapautui ja itsenäistyi ottomaanien ikeestä.

Toinen maailmansota vaikutti eurooppalaisten kansakuntien historiakirjoitukseen. Voitto natsi-Saksasta on ydintä niin idässä kuin lännessä. Sodan päättymisen päivästä tai saksalaisten miehityksestä vapautumisen päivästä on monissa maissa tehty kansallispäivään vertautuva muistopäivä. Historiakulttuuriin nousi vastarintaliikkeen ihannoiminen. Sota nosti esiin uusia myyttisiä sankareita, valtiomiehiä ja sotapäälliköitä, sankarivainajia tai joukkoteurastuksissa kuolleita tavallisia sodan uhreja. Sodan kertomus isänmaallistui. Se lääkitsi taisteluhaavoja.

Suhde eurooppalaisuuteen

”Tanskan pohjoispuolella ei ole tilaa filosofialle - alue on täynnä insinöörejä ja tekniikan miehiä”, julisti Le Figaron kirjeenvaihtaja televisiossa vuonna 2001, kun Ruotsi oli ottamassa paikkaansa EU:n ministerineuvoston puheenjohtajamaana. Lausuma nostaa esiin mielikuvia, joita Euroopan eri alueilla asuvilla ihmisillä on toisistaan. Eurooppa-kuvaa luodaan koko ajan uudestaan, samalla kun eurooppalaiset pohtivat suhdettaan eri alueisiin, kulttuureihin, kieliryhmiin ja poliittisiin perinteisiin. Tässä kehyksessä muodostuvat kansalliset ja alueelliset identiteetit.

Me Euroopan pohjoisissa ja itäisissä osissa asuvat joudumme jatkuvasti pohtimaan suhdettamme Eurooppaan ja eurooppalaisuuteen. EU-jäsenyys toi niille kuin muillekin jakautuneessa Euroopassa eläneille ”ylpeyttä” identiteettitämme ja historiastamme. Tämä ylpeys omasta on olennaista, kun halutaan ymmärtää viime aikojen nationalismia. Historiasta tuli paikallinen, kansallinen ja ylikansallinen muutosvoima jo 1980-luvulla niin Saksassa, Baltiassa kuin Balkanillakin. Historia kansallistettiin ja kirjoitettiin uudelleen. Siitä tuli keskeinen ideologinen motiivi, joka oikeutti järjestelmämuutokseen. Eurooppalainen integraatio nosti esiin historian vanhoja rakenteita, alueellisia verkostoja ja kulttuurisia yhteenliittymiä. Se motivoi edelleen EU:n syventämistä uusissa maissa. Keskustelu Itämerestä kulttuuriväylänä ja pohjoinen ulottuvuus ilmentävät tätä näkemystä.

Laura Kolbe
Dosentti

Suomalaisuuden kertomukset

Miten Suomi-myytti on syntynyt? Perustaltaan kotipohjaiset itsenäisyys- ja historiamyyttimme ovat umpieurooppalaisia. Idea Suomesta, kansakunnasta ja kansallisesta suomenkielisestä kulttuurista luotiin 1800-luvulla, kun Suomi oli osa Venäjän keisarikuntaa. Tuo aikakausi on noussut menneisyytemme ”kultaiseksi vuosisadaksi”, kansallisen kulttuurin ydinajaksi. Suomalaisen nationalismin ytimeksi tuli suhde kansaan, sen kieleen ja kulttuuriin sekä vahvaan valtioon ja maakuntiin. Sisäisiltä rakenteiltaan Suomi muistuttaa läntisiä maita. Valtio-olemukseltaan, hallinnoltaan ja väestörakenteeltaan se on skandinaavinen maa.

Sosiaalinen ja demokraattinen perusta kasvaa maataomistavasta talonpojasta ja kunnallisen itsehallinnon poliittisesta viestistä. Täällä on asioita hoidettu ruohonjuuritalolla, itsellisesti.

Suomalaisuuskeskusteluun vaikuttavat historian opetukset ja kulloisetkin tulevaisuusodotukset. Geopolitiikka - asema idän ja lännen välissä - vaikuttaa kulttuurin orientaatioon. Rauhan aikana suomalaisuus on kertomusta kasvusta, oman kulttuurisen ja sosiaalisen erityisyyden löytämisestä. Kriisejä kohdatessa Suomi asemoidaan ”rajamaaksi”, joka heikkona tasapainottelee idän ja lännen välissä. Silti, omia instituutioita totuttiin jo ”venäläisaikana” puolustamaan varovaisesti mutta määrätietoisesti - tämä piirre leimaa yhä politiikkaa ja

Järvi ja metsä on nähty suomalaisuuden keskeisenä kuvana. Kuva: Puolustusvoimat.

yhteiskuntakeskustelua Euroopan Unionin aikana.

Uskon voima on maassamme ollut vahva myyttinen ulottuvuus. Suomen vuonna 1918 hyväksytyssä lipussa on ristikuvio. Risti liittyy symbolina pohjoismaiseen valtioperinteeseen. Luterilaisuuden avulla selitetään yhä monia suomalaisia piirteitä, kuten talonpoikaisperäistä ahkeruutta, keskittyntä työkuultuuria, yksinkertaisen elämänmuodon arvostamista ja yksilöllistä jumalasuhdetta. Näitä piirteitä korostetaan, kun tehdään vertailuja eteläisen ja pohjoisen mentaliteetin välillä.

Me suomalaiset olemme tottuneet pohtimaan ”kansallista identiteettiämme”, vaikka tänään on vaikea löytää yhteismitallista kertomusta. Kertomuksemme on myyttisyydessään syväli-

sesti eurooppalainen. Me puhumme mielellämme luonnosta, suhteestamme metsään, mereen, saaristoon, järviin, Lapin tuntureihin ja vihreisiin arvoihin. Olemme kaupungistuneet nopeassa tahdissa vuoden 1945 jälkeen, mutta silti koemme olevamme lähellä maaseutua ja agraarista elämäntapaa. Hyvinvointivaltio on tärkeä. Olemme valtiotietäjäkansaa. Arvostamme koulutusta, miesten ja naisten välistä tasa-arvoa ja julkista sektoria.

Suomalaisuus kiteytyy vapausmyyttiin

Kertomus suomalaisuudesta kiteytyy 1900-luvulla vapausmyyttiin. Tavoitteena on ollut rakentaa vapaa yhteiskunta ja isänmaa. Viime vuosisadalla

vapauduimme köyhyydestä, sivistyimme opintien avulla ja kaupungistuimme sosiaaliseen mobilisaation välityksellä. Olemme olleet liikkeellä, matkalla maaseudulta kaupunkiin, niukkuudesta vaurauteen, koulutuksen avulla sosiaalisesti parempaan asemaan ja ammattiin. Muutoliike jatkuu ja se työntää 2000-luvulla uusia suomalaisia kaupunkimaisen elämäntavan piiriin. ”Maaltapaon probleemi” leimaa yhä yhteiskuntakeskustelua.

Vapaus-teema liittyi myös meillä sotiin ja itärajan merkitykseen kollektiivisissa muistoissa. Isänmaamme oma poliittinen historia on vain alle sadan vuoden ikäinen. Valtiollisessa perustamisprosessissamme itsenäistyminen ja verinen sisällissota kietoutuivat yhteen tavalla, joka pitkään leimasi käsityksiämme kansakunnasta, valtiosta ja kansallisesta yksimielisyydestä. Kapinan jälkiselvittely on vienyt vuosia ja se jatkuu yhä. Suhde Venäjä-Neuvostoliittoon ja yhteiskunnalliset luokkavastakohdat liittyivät sisällissodassa ja sen myöhemmissä tulkinnoissa yhteen lujasti ja ristiriitaisesti. Jokainen sukupolvi on joutunut ottamaan kantaa sotaan johtaneeseen kehitykseen, sodan tapahtumiin ja sen seurauksiin sekä Suomen sisäisiin ja ulkoihin suhteisiin. Vuodesta 1918 on siten tullut kansallisen historian muistojen tihentymä. Sille on vuoden 1945 jälkeen haettu myös kansallista sovitusta ja eheytyä - ja haetaan yhä!

Historian merkitys patriotismin ainesosana korostui keväällä, kun juhliittiin II maailmansodan päättymisen 60-vuotisjuhliä. Sodan jälkivaikutuksen arviointi on muuttunut muutamassa vuosikymmenessä. Selvää silti on, että Euroopassa on syviä sodan aiheuttamia haavoja. Poliittinen keskustelu ammentaa vielä pitkään ja tunteisiin menevästi sodasta, kuten meilläkin vastaikäinen ”erillissota”-problematisointi osoitti. Sotakokemukset ovat säilyneet kollektiivisessa muistissamme sotakirjallisuuden, muistelmien, näytelmien, elokuvien, historian tutkimuksen ym. avulla. Veteraanien tunnus, tammenlehti, kertoo poliittisesta viestistä, itsenäisyystahtoisuudesta. Suomea ja sen pääkaupunkia ei sodan aikana miehitetty. Maa säilytti poliittisen suverenisuuden. Se on myyttisen ja todellisen isänmaallisuuden keskeisimpiä perustoja myös meillä.

Kansallismaiseman kaipuu

Nopeista sosiaalisista muutoksista huolimatta isänmaallisuutemme ankkuroituu yhä juuriinsa maaseudulle. Sen takaavat noin puoli miljoonaa kesämökkkiämme. Maakuntien kehittäminen on tärkeää, kuten vahva maakuntayliopistojen verkosto osoittaa. Maaseudun nostalgia elää Suomessa vahvana. Se näkyy yhä taiteessa, kirjallisuudessa ja elokuvassa. Parhaiten menestyvät teokset, joissa kuvataan suurta rakennemuutosta, talonpoikaista itsellisyyttä, omin käsin rakennettua kotia ja viljeltyä peltoa, kaupunkiin muutttoa, sota-ajan koettelemuksia sekä mahdollista paluuta maalle ja idylliin. Vasta varsin myöhään taide, elokuva ja kirjallisuus löysivät kaupungin ja urbaanin elämäntavan.

Teollinen vallankumous on ollut osa ”suurta isänmaallista kertomusta”. Suomesta puhutaan insinöörivetoisena maana. Teknistä osaamista on tarvittu, kun vaikeat luonnonolosuhteet ja ilmasto on valjastettu tuottamaan hyvinvointia tai alistettu rakentamiselle ja viljelylle. Metsän merkitys nousee teollisuuden rakenteessa, jossa ”vihreällä kullalla” on edelleen keskeinen asema. Metsä on edustanut raaka-ainetta ja työtä, hyvinvointia ja turvallisuutta, kauppaa ja vaurautta. Metsä on tuottanut aineellista hyvää niin metsäpatruunoille kuin tukkijätkille, paperityöläisille ja metsureille. Metsällä on ollut myös geopolittinen merkityksensä. Metsä on edelleen luovuuden ja rentoutumisen lähde.

Maisema on suhteellisen selvä ja hyväksytty isänmaallinen symboli. Suomessa ja Pohjoismaissa patriotismi ja luontosuhde yhdistettiin jo 1800-luvulla. Arkisesta metsämaisemasta tuli kotiseutu ja isänmaa, johon liitettiin tunne kansallisesta jatkuvuudesta. Metsä muuttui näin meille tärkeäksi tunnukseksi, taiteen, mainosten ja turistipostikorttien maisemaksi, rahojen ja arvopapereiden aiheeksi, kansallismaisemaksi. Sisämaan maisema, yläviihosta avautuva järvi ja metsä, on nähty suomalaisuuden keskeisenä kuvana. Kansallismaisemaan meillä kuuluvat sekä luonnonmaisema, viljelty maaseutu että historialliset monumentit.

Valtiollinen itsenäisyys

Suomessa vietetään itsenäisyyden päivää joulukuussa 6.12. sen kunniaksi, että

Kunniakäynnit sankarihaudoilla kuuluvat isänmaallisiin huomionosoituksiin. Kuva: Puolustusvoimat.

eduskunta mainittuna päivänä vuonna 1917 hyväksyi tiukan äänestyksen jälkeen itsenäisyysjulistuksen. Juhlinta korostaa valtiollista itsenäisyyttä. On kunnioitettu itsenäisyyden puolesta taistelleita: itsenäisyyspäivänä ylioppilaat, puolustusvoimat ja tasavallan presidentti ovat näkyvästi esillä. Kyseessä on pimeän ja usein kylmän talven vakava ja arvokas juhla, joka vasta viime aikoina on saanut kepeitä ja karnevalistisiakin sävyjä.

Itsenäisyyspäivän lisäksi jokainen sukupolvi juhlistaa tavalla tai toisella yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saamista (1906, myös naisille) ja talvi- sekä jatkosotaa, jolloin kävimme oman erillis-sotamme Neuvostoliittoa vastaan. Sota-aika jätti kulttuuriseen omakuvaamme monia, myyttisiksi nousseita piirteitä.

Talvisodan henki oli parhaimmillaan ponnistelua ja solidaarisuutta yhteisen asian puolesta. Kaikki sodan taisteluissa kaatuneet on pyritty tuomaan kotiin ja hautamaan oman kirkkomaan sankarihautaan. Kunniakäynnit haudoilla ovat sittemmin kuuluneet veteraanien ja ylioppilaiden suorittamiin isänmaallisiin huomionosoituksiin.

Suomessa vietetään kansallisten suurmiesten juhlapäiviä. Monet merkikihenkilöt ovat nousseet kansakunnan myyttisiksi isä- ja äitihahmoiksi. Tällaisia suurmiehiä ja -naisia löytyy niin kirjallisuuden, taiteen kuin musiikinkin alalta. Vanhinta kerrostumaa edustavat kansakunnan omakuvan henkiset rakentajat, kirjailijat ja vaikuttajat (H.G. Portman, J.W. Snellman, J.L. Runeberg, Z. Topelius, Minna Canth ja Aleksis Kivi),

Mummonmökkit herättävät jälleen innostusta. Kuva: Puolustusvoimat.

sotilaalliset johtajat (Suomen Marsalkka Mannerheim), valtiomiehet (edesmenneet kriisi- ja murrosaikojen presidentit Risto Ryti, J.K. Paasikivi ja Urho Kekkonen) ja kansainvälisesti tunnetut taiteilijat (Eliel Saarinen, Jean Sibelius ja Alvar Aalto). Suurmiesten juhlinnasta ja patsaiden pystyttämisestä ovat päässeet osallisiksi myös urheilun edesmenneet ja elävät sankarit kuten juoksija Paavo Nurmi ja formulakuljettaja Mika Häkkinen. Kansallisvaikuttajien kotimuseoita on maan eri puolilla, vanhimpana Runebergin ja Mannerheimin museot Porvoossa ja Helsingissä.

Näkökulmien polarisoituminen

On selvää, että myyttistä Suomi-kertomusta kohtaan on tunnettu kotopohjaista epäluuloa. Patsaiden kaato kuuluu sekin isänmaallisuuteemme. Tässä tehtävässä kunnostautuivat suuret ikäluokat. Kyseessä on ikäryhmä, joka näki päivänvalon sodan jälkeen, vuosina 1945-1952. Maailma koki ”baby boomin” ja Suomessakin syntyi tuolloin lähes kaksinkertainen määrä vauvoja (jopa yli 100 000) vuosittain verrattuna nykyiseen. Lapset edustivat sodan jälkeen toivoa ja rakkautta, paremman tulevaisuuden lupasta. Lähihistoria on kirjoitettava suurten ikäluokkien avaimenreistä käsin,

sillä vuosiluokat muuttivat yhteiskuntaa. He loivat isänmaakuvaamme myytin modernismista ja edistyksestä.

Syntynyt sukupolvi poikkesi edeltäjistään, sodan kauhut kokeneista, vaikeamaan opetetuista ikäryhmistä. Yleisesti puhutaan ”40-lukulaisista”, mikä viittaa syntymävuosikymmeneen, tai ”60-lukulaisista”. Tuolloin ikäryhmä tuli teini- ja ylioppilaspolitiikkaan. Kansallisiin uudistuksiin tartuttiin jo 1950-luvulla demografisen paineen alla. Kouluremonttiin ryhdyttiin, kun kansa- ja oppikoulut täytyivät. Sitten pantiin yliopistoon uuteen uskoon. 60-luvun opiskelijaradikalismi oli suurelta osin tämän ikäryhmän aikaansaannosta. Se oli jo nuoruudessaan omaksunut uuden kaupunkikulttuurin ja kansainvälisyyden, kiinnostuksen politiikan globaalisuuteen, korkeakoulujen jälkeen uudistettiin työelämän rakenteita ja sosiaalilainsäädäntöä. Suurista ikäluokista tuli hyvinvointivaltion kansalaisia ja julkisten palveluiden suurimpia käyttäjiä.

Ikäryhmä on Kekkosen ja kylmän sodan ajan lapsia, presidentin ulkopolitiittisen linjan ihailijoita. Päämiehen lailla suuret ikäluokat olivat rakennemuutoksen kokeneita, maalta lähteneitä. 60-lukulaisten keskeinen tavoite on ollut urbaaniarvoihin perustuvan, modernin Suomen rakentaminen. Ikäryhmä omaksui kansallisen eheytyksen, vasemmis-

ton kertomuksen isänmaasta ja vihreiden näkemyksen luonnosta. Se painotti solidaarisuutta, moniarvoisuutta ja toleranssia, marssi seksuaalisen vapauden ja demokratian, itsemääräämisoikeuden ja tasa-arvon puolesta. Suuret ikäluokat koki läheiseksi nuorisokulttuurin, rockin ja kuluttamisen.

Eniten turbulenssia syntyi 1970-luvulla. Tuolloin edellisen vuosikymmenen aatteet siirrettiin politiikkaan ja yhteiskunnallinen ilmapiiri polarisoitui. Suuret ikäluokat ottivat luontevan paikkansa kehityksen kärjessä, uudistuvan Suomen äänitorvena. Ikäluokka pitää edelleen hallussaan julkisen sektorin virkoja. Sen ääni kuuluu mediassa, politiikassa ja kulttuurielämässä. Se on ensimmäinen koulutettu ja vaurastunut sukupolvi, jonka vaikutus ulottuu yhteiskunnan kaikille tasoille.

1960-luvun historiaa on piirretty murren, vapautumisen ja yksilöllistymisen dynaamisesta, mutta myyttisestä näkökulmasta käsin. Vastavoima, perinteinen suomalaisuus ja isänmaallisuus nähtiin radikalismista käsin konservatiivisena, oikeistolaisena ja taantumuksellisenä. Vasta 1990-luvulla on tullut tilaa kansallisen Suomi-kuvan nousulle. On nähty historian, sivistyksellisten arvojen, kulttuurisen jatkuvuuden ja traditioiden paluu. Nuoremmat sukupolvet ovat astuneet esiin samalla kun vanhemmat ovat

saaneet nauttia uudesta arvostuksesta. Viime vuosina on nähty sotiemme veteraanien maineenpalautus. Suomalaiset teemat, sodat, Karjala, maaseutu, sankarit ja suurmiehet, rintamamiestalot ja mummonmökkit, herättävät jälleen innostusta. 60-lukulaisten vanhemmat ja lapset ovat löytäneet toisensa ja esiin on noussut toisenlainen kertomus Suomesta. Kuva isänmaasta muodostuu kahden ääripään väliin.

Persoonallisesti omalaatuinen ja kulttuurisesti itsenäinen

Muuttunut suomalaisuus merkitsee tässä tilanteessa ylpeyttä omasta. Olemme onnistuneet tasapainottelemaan idän ja lännen välissä, rakentaen aina topeliaanisessa hengessä historiallista omakuvaamme uusiksi. Kertomus Suomesta kietoutui kylmän sodan aikana Impivaaran ja juntiuden, osin jopa sivistymättömän metsäkansalaisuuden ympärille. Historiakulttuurissa korostui pohjoisuus ja perifeerisyys, erilaisuus ja ulkopuolisuus (suhteessa Euroopan itäiseen ja läntiseen kertomukseen). Poliittinen historia loi ja vahvisti Suomen asemaa ja sisäistä yhtenäisyyttä ja korosti valtiollista nuoruutta. Maan lähihistoriaa tutkittiin ja kirjoitettiin lähinnä sisä-, ulko-, sota- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta.

Eurooppalainen integraatio vapautti tilaa kulttuurihistorialliselle lähestymistavalle. Historiakuvamme omaksui nopeasti piirteitä läntisestä kertomuksesta. Eurooppalaisuus merkitsee paluuta paikalliseen kertomukseen. Esiin nousevat ainutkertainen ja kiinnostava, kulttuurin pitkäkestoiset prosessit. Nuoren valtiollis-poliittisen historiankertomuksen rinnalle, ja ohikin on noussut kulttuurisen osaamisen ja sivistyksellisten prosessien korostaminen. Ne eivät pysähdy valtiollisen historian määrittämiin merkivuosiin, vaan luovat uutta tarinaa Suomesta ja suomalaisuudesta osana yleisiä, eurooppalaisia, jopa universaaleja kehityskaaria.

Kun poliittisen murroshistorian tilalle on tullut kulttuurinen jatkuvuus, avautuvat kansalliset prosessit ja myytit kiehtovan samankaltaisina suhteessa muuhun Eurooppaan. Perifeerisyyden korvaa samanaikaisuus; pienen maan kulttuurinen avoimuus ja halukkuus innovaatioiden vastaanottamiseen näyt-

Suomalaiset suurmiehet ovat saaneet ansaitsemaansa arvostusta. Kuva: Puolustusvoimat.

täytyvät voimavarana. Kansainväliset virtaukset ovat liikkuneet ja liikkuvat maasta toiseen esteettä, saaden paikallisia sovellutuksia. Suomi ei näyttäydy etäisenä tai erilaisena, vaan aktiivisena ja vastaanottavana kansakuntana.

Keski- ja Itä-Euroopassa paluu kansalliseen historiaan ja uusisänmaallisuuteen on ollut kivuliaampaa. Suomi pääsee vähemmällä, sillä historian traumavaiheita on meillä työstetty pidempään. Suomalaisuus piirtyi pitkään osaksi Skandinavian historiaa. Pohjola on näyttäytynyt myyttisenä ja paikoin perifeerisenä kulttuuripiirinä, jolla on ollut omat erityispiirteensä suhteessa ”vanhaan” katoliseen etelään. Taiteet, poliittinen kulttuuri, tutkimus ja media ovat vahvistaneet tätä pohjola-nationalistista kuvaa.

Monet ristikkäiset kertomukset leikkaavat 2000-luvulla toisiaan; yhtä totuutta Suomesta, isänmaastamme, ei enää ole. Eurooppa tarjoaa jälleen kerran

mahdollisuuden toteuttaa maanosamme ydinunelmaa. Se avaa tien ajassa elämiselle, muutokselle. Isänmaallisuus perustuu tänään toisille arvoille kuin 100 tai 50 vuotta sitten. Tänäkin korostuvat vuorovaikutus ja kansainvälinen näkyvyys, monikulttuurisuus ja monimuotoisuus, alueellisuus ja globaalisuus. Useat rinnakkaiset äänet, tarinat ja myytit kietoutuvat toisiinsa. Siitä rakentuu suomalaisuus edelleen. Nyt on varaa valita, olla samalla kertaa persoonallisesti omalaatuinen ja kulttuurisesti itsenäinen. Se on eurooppalaisten kansakuntien historiallinen etuoikeus!

Kirjoittaja Laura Kolbe on Helsingin yliopiston historian dosentti, jonka erikoisalaa on kaupunki- ja kulttuurihistoria. Hän toimii myös Tiedepoliitika-lehden päätoimittajana ja Suomen kaupunkitutkimusseuran puheenjohtajana. □

Upseerina siviilissä

Sotilasjohtajaksi koulutettu kapteeni evp Tommi Kinnunen kertoo ajatuksistaan siviilijohtajana. Hän peilaa mielenkiintoisella tavalla tuntemuksiaan kuinka isänmaata voi palvella yhtä hyvin myös siviilissä. Johtamisen haasteet yhdistävät molempia ammatteja.

Tämän artikkelin lähtölaukauksena oli Kylkiraudan päätoimittajan pyyntö kirjoittaa artikkeli omista kokemuksistani siviilissä. Siviiliä osuvampi termi olisi reservi, koska evp -upseerina olen aina lähtökuopissa. Kirjoitan artikkelin omaan kokemukseeni nojaten, jolloin olen itse keskiössä. Vaikka artikkelin kokemukset ovatkin henkilökohtaisia ja pohjautuvat itse koettuun, kuultuun tai nähtyyn, niin uskoisin samantapaisia tuntemuksia löytyvän osittain myös muilla evp -upseereilla. Kirjoituksen tavoitteena ei ole julistaa omien valintojeni puolesta, vaan yritän pitäytyä totuudenmukaisissa kuvauksissa ilman suurta tunteenpaloa. Jaottelen artikkelin siten, että aluksi kirjoitan tuntemuksistani vaihtaessani kravattini väriä. Työssäni tapaan eri toimialoilla työskenteleviä johtajia ja asiantuntijoita. Esittelen toisessa luvussa heiltä kuultuja kommentteja upseeriuteen ja sotilasjohtamiseen liittyen. Lopuksi kokoan yhteen muutamia matkan varrella eteen tulleita havaintoja.

Vaikea päätös

Toistaiseksi elämäni vaikeimman päätöksen tein vuonna 2003, jolloin päätin siirtyä puolustusvoimien palveluksesta yksityiselle sektorille muihin haasteisiin. Päätös oli vaikea, koska viihdyin työssäni erittäin hyvin. Juuri ennen en-

simmäistä työpäivää Johtamistaidon Opistolla (JTO) tunsin itseni Stingin kappaleen Englishman in New York kaltaiseksi muukalaiseksi. Ensimmäisen työpäivän lämmin vastaanotto sai minut kuitenkin tuntemaan kuin olisin saapunut kotiin. Johtamistaidon Opiston henkilökunnan ystävällisyyden ja auttavaisuuden ansiosta sopeuduin uuteen työpaikkaani oikein hyvin ja nopeasti.

Myönteinen yllätys minulle oli se, kuinka maanpuolustushenkisiä ihmisiä JTO:lle olikaan ajautunut. Mainittakoon esimerkkeinä molemmat varatoimitusjohtajamme. Varatoimitusjohtaja, JTO:n rehtori, filosofian tohtori, reservin vääpeli, Heikki Siltala kävi toisen aliupseerista upseeriksi reservissä-täydennyskurssin 2/226 ja ylennetään reservinupseeriksi itsenäisyyspäivänä 2005 kurssinsa priimukseksi. Varatoimitusjohtaja, hallintojohtaja, varatuomari, reservin majuri, Matti Heinänen valittiin vuonna 2004 vuoden ilmatorjuntaupseeriksi. Tämä on kunnianosoitus, joka myönnetään erittäin harvoin reserviläiselle, mutta pitkään aktiivisena reserviläisenä toiminut Matti ansaitsi kyseisen kunnianosoituksen. Monet muutkin työkaverini ovat erittäin maanpuolustushenkisiä, mutta lopetettakoon kunnian tekeminen tässä vaiheessa, ettei artikkeli ala painottua pelkäksi JTO:n henkilögalleriaksi. Todettakoon kuitenkin vielä se

Tommi Kinnunen
Kapteeni evp, KT

JTO:n historiasta, että aloittaessaan toimintansa vuonna 1946 JTO:n (nimenä oli tuolloin vielä Teollisuuden Työnjohto-Opisto) ensimmäisenä rehtorina oli majuri Antero Rautavaara ja hänen seuraajansakin oli vielä evp-erikoisupseeri, insinöörikommodori Klaus Elooranta.

Suuresta oman työelämän muutoksesta huolimatta sopeutuminen yksityisen sektorin haasteisiin kävi hyvin nopeasti. Vaikka lopetin entisen työni, kontaktit läheisiin työkavereihin jäivät ja lisäksi minulla on ollut onni päästä kertausharjoituksiin vuosittain. On todella mahtavaa ylläpitää omaa sodan ajan valmiutta kertausharjoituksilla entisten työkavereiden tukemana. Kaikissa työtehtävissä on varmasti niitä hyviä ja huonoja puolia. Ei siis ihme, että koen silloin tällöin kaihoisaa kaipuuta entisiin työtehtäviini. Vaikka päätös oli aikoinaan vaikea tehdä, näiden vuosien

aikana en ole kuitenkaan katunut päästöstäni.

Suitsutettu sotilasjohtaminen

Nykyisessä työssäni tapaan eri toimialoilla työskenteleviä johtajia ja asiantuntijoita. Useat heistä ovat saaneet aavistaneensa armeijataustani lyhyen havainnoimisen jälkeen. Tiedustellessani tarkemmin, kuinka he ovat päätyneet johtopäätöksiinsä, he ovat eritelleet havaintojaan seuraavien piirteiden pohjalta, jotka ovat heidän mukaan tyypillisiä piirteitä upseereille: jämähkyys, avoimuus, kuuluva ääni, kontaktin luominen kaikkia kohtaan, reippaus ja kohteliaisuus. Työkavereilta olen kuullut listaan täydennykseksi seuraavia piirteitä: tahdon lujuus, vastuuntuntoisuus, luotettavuus, ahkeruus, päättäväisyys, lojaalisuus ja esimerkillisyys. Vaikka monet näistä piirteistä ovat olleet jo lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien läsnä, on tunnustettava ja annettava kadettikasvatukselle sille kuuluva arvo näiden piirteiden hiojana. Kadettikasvatuksen tulokset kantavat toivottavasti läpi elämän. Edellä mainituista ominaisuuksista on suuresti hyötyä läpi elämän vaihtelevissa olosuhteissa. Tosin on hauskaa muistaa vieläkin esimerkiksi simpun määrittelmä tai miksi Leppänen hiihtää itään. Elämme aikaa, jossa on paljon epävarmuustekijöitä useiden muutosten johdosta ja meidän täytyisi saada aikaiseksi yhä enemmän tulosta yhä pienemmillä resursseilla. Kadettikasvatus antoi erinomaiset valmiudet elää paineen alaisena useiden epävarmuustekijöiden ympäröimänä. Tämä näkökulma on hyvä pitää mielessä siinäkin vaiheessa, kun simpuna laatii perinteiden isälle selvitystä omasta osaamisestaan.

Puolustusvoimien uudistunut johtamiskulttuuri on siviilimaailmassa paljon kiinnostusta herättänyt keskustelun aihe. Harvoilla on omakohtaista kokemusta syväjohtamisen mallista ikänsä vuoksi, mutta lähes kaikilla on joku läheinen kontaktipinta asiaan esimerkiksi lastensa kautta. 360-arvioinnit omasta johtamisesta ovat laajasti käytössä monessa organisaatioissa. Syväjohtamisen mallin hyvänä puolena on se, että taustalla on tutkittu teoria, josta

kysymyssarja on rakennettu. Mahdollisuus jäsentää omalle johtamiselle suuntaviivoja johtamismallin mukaan ja sitä tukeva konkreettinen työkalu ovat herättäneet paljon mielenkiintoa. Monet keski-ikäiset johtajat harmittelivat vain sitä, ettei heidän palvelusaikanaan ollut samanlaista johtamisen kehittymistä tukevaa kokonaisuutta. Syväjohtamisen malli ja siihen liittyvät palautejärjestelmät ovat innostaneet monia ja on hyvä, että everstilutnantti Vesa Nissinen ja kapteeni evp Jarno Anttalainen sekä muut upseerit ja kumppanit levittävät

hinnä yhteiseltä voimainponnistelulta. Erityisesti joukkoyksikkö- tai perusyksikkökohtaiset sotaharjoitukset olivat erinomaisen tärkeitä harjoitusmahdollisuuksia, mutta samalla myös hengen kohotustilaisuuksia, jotka säilyvät muistissa läpi elämän.

Puolustusvoimien organisaatiorakenteet ovat hyvin hierarkkisia, joissa jokainen tietää oman paikkansa ja tehtävänsä. Siviilipuolella yllätti myönteisellä tavalla ihmisten välinen tasa-arvo tittleihin tms. katsomatta. Vaikka puolustusvoimissa pystyikin esimiesten

Johtajana monessa mukana.

syväjohtamisen ilosanomaa myös siviiliorganisaatioille.

Heittolaukauksia

Lopuksi kokoon muutamia omakohtaisia havaintoja, joita olen tehnyt matkani varrella puolustusvoimien ja siviiliorganisaatioiden piirteistä. Yhteisöllisyys ja ystävyysuhteet ovat puolustusvoimissa ainutlaatuisia. Eri-laiset maasto- ja ampumarjoitukset ovat luonteeltaan sellaisia, joissa ollaan työkavereiden kanssa tiiviissä yhteistyössä läpi vuorokauden. Toki siviiliorganisaatioissakin ovat omat yhteiset työmatkansa ja jopa maastoharjoituksia esimerkiksi silloin, kun pidetään elämyksellisiä tiimivalmennuksia, mutta ne eivät yllä samanlaisiksi kokonaisuuksiksi. Puolustusvoimissa pitkien harjoitusten aikainen väsymys ei tuntunut lainkaan pahalta, vaan lä-

kanssa keskustelemaan mistä tahansa asiasta myös kepeästi, ei tuolloin voinut kuvitellakaan vaihtavansa kuumia yhtä vapaasti joukko-osaston komentajan kanssa kuin nyt voi tehdä toimitusjohtajan kanssa. Ilmatorjuntamiehillä oli pääsääntöisesti leppoinen ja huumorintajuinen ilmapiiri, mutta valitettavasti mukaan mahtui niitäkin henkilöitä, jotka määrittelivät ihmisarvon sotilasasusta löytyvien arvomerkkien perusteella. Julkisella sektorilla (esimerkiksi yliopistojen henkilökunnan hierarkia virkojen ja tutkintojen pohjalta) esiintyy samaa ilmiötä yksityiseen sektoriin verrattuna, joten tämä ei ole vain puolustusvoimille ominaista.

Nykyisin ei voi olla varma työpäikastaan siviilissä, mutta ei myöskään puolustusvoimissa. Liian moni on joutunut tai joutuu luopumaan työtehtävistään. Siviiliorganisaatioissa vallitsee liiaksi ”tulos tai ulos” - mentaliteetti.

Johtamistaidon Opisto Aavarannassa.

Jatkuva tulosten kasvattaminen onkin nostanut eteen tilanteen, jossa taloudellisesti voittoa tuottavat yritykset irtisanovat henkilöstöään. Vaikka sotilaat eivät menetäkään helposti virkaansa, voi työpaikka siirtyä kuitenkin toiselle paikkakunnalle. Tämä luo omalta osaltaan epävarmuutta arkiseen aherrukseen ja perheen kanssa tehtäviin suunnitelmiin. Erityisesti epävarmuus työssä korostuu, jos tornihuhut maalaillevat lennokkaita skenaarioita ihmisten mieliin ennen varsinaisia päätöksiä.

Kadettikunnan julkaisussa *Ajatuk- sia upseerin arvomaailmasta* kirjoitetaan kuinka ”Upseerin ammattietiikan moraaliperusteet lähtevät yhteiskunnasta ja ovat hyvin yhtenevät muiden ammattiryhmien kanssa. Upseeriston arvot eivät merkittävästi poikkea suomalaisten yleisesti arvostamista asioista”. Muistellessani arvokeskusteluja puolustusvoimissa ja eri toimialoja edustavien asiakkaiden kanssa voin

helposti yhtyä kadettikunnan kantaan. Toisaalta tämä vain vahvistaa sen, että upseerin arvomaailma on samanlainen kuin muillakin suomalaisilla. Upseerin ammatin valinnutta henkilöä ei kannata leimata ”sotahulluksi”.

Kadettilupauksen ensimmäinen lause on: ”Kadettilupun, sotilaan korkeimpien hyveiden uskollisuuden ja miehuuden, kunnian ja toveruuden vertauskuvan edessä minä lupaan uhrata työni ja elämäni Isänmaalle.” Puolustusvoimissa työskennellessäni toimin Isänmaan hyväksi. Nykyisen siviilityöni eräs tavoite on suomalaisen elinkeinoelämän kehittäminen. Isänmaan palveleminen on hyvin vahvasti keskeisenä tavoitteena myös nykyisessä työssäni. Tätä taustaa vasten ei ole ihme, etten kokenut missään vaiheessa itseäni ”loikkariksi”, vaan saman tavoitteen eteen nyt toisella tavalla työtä tekevänä. On usein todettu, että suomalaisen upseerin ammatti on kutsumusammatti.

Kutsumukseni Isänmaan palveleminen ei ole heikentynyt, enkä usko, että se upseerilla voi koskaan hävitä, vaikka hän siirtyykin siviilipuolelle. On hyvä muistaa, että Isänmaata voidaan palvella eri tavoilla. En käyttäisi omasta työstäni puhuessani kuitenkaan siviilipalveluksen termiä, vaikka sitäkin käsitettä voisi leikkisästi käyttää, kun evp -upseeri palvelee Isänmaata siviiliorganisaation palveluksessa. Maanpuolustustahto on evp -upseerilla yhä korkealla ja onkin erinomaista, että reservissä löytyy useita kanavia, joissa tätä maanpuolustustahdon synnyttämää nälkää voi tyydyttää.

Kirjoittaja, kapteeni evp, KT, Tommi Kinnunen työskentelee tällä hetkellä kehittämisspällikkönä Johtamistaidon Opistolla (JTO). □

Nuorena upseerina puolustusvoimissa

Asenne ratkaisee

Teksti: Jarno Limnell

Moni meistä lienee kuullut sanonnan ”asenne ratkaisee.” Kyseessä on voinut olla urheilusuoritus, esimiehen antama vaativa työtehtävä tai vaikka tupakkalakkoon ryhtyminen. Pystyt kyllä siihen, asenteesi ratkaisee.

Käsitteen ”asenne” yksiselitteinen määrittäminen on kuitenkin hankalaa. Ymmärrämme sen monesti eri tavalla. Asenteeseen liittyy voimakkuus: tärkeys, varmuus, äärimmäisyys ja intensiteetti. Asenne ymmärretään myös uskomusten summana. Motivaatiota ja oppimista tutkinut Pekka Ruohotie määrittelee asenteen ”yksilön varsin pysyvänä ja johdonmukaisena tapana suhtautua tiettyyn kohteeseen.” Asenteet ilmaisevat, avoimesti tai peitellysti, yksilön positiivisesti tai negatiivisesti arvostavia reaktioita kulloiseenkin tilanteeseen tai henkilöön.

”Lupaan uhrata työni ja elämäni isänmaalle”, olemme luvanneet. Toteutuuko tämä vahva aatteellisuus oikeanlaisena asenteena todellisessa nuoren upseerin elämässä? Viiden palvelusvuoden kokemuksella voin vastata - kyllä. Oman kokemukseni mukaan nuoren upseerin asenteeseen ja siten myös aatteellisuuteen vaikuttavat keskeisimmin kolme tekijää - motivaatio, sitoutuminen sekä arvot.

Työn palkitsevuus ja motivaatio

Sisäisellä motivaatiollaan nuori upseeri toimii täyttääkseen tarpeita, joissa on kyse itsensä toteuttamisesta ja kehittämisestä. Tässä suhteessa asenne on muodostunut vahvasti aikaisempien kokemusten myötä - kodin ja Kadettikoulutuksen välityksellä. Sisäinen motivaatio kasvaa myös palveluksessa onnistumisten myötä ja luo pohjaa sekä tahtoa itsensä jatkuvalle

Yrjö Maunu Sprengtporten toteaa omaelämäkerrassaan, että hyvällä upseerilla tulee olla oikeanlainen asenne. Pystyihän Tommi Eviläkin siihen - hänellä oli oikeanlainen asenne, otsikoi puolestaan Helsingin sanomat. Mistä koostuu tämän päivän nuoren upseerin asenne?

kehittämiseksi.

Motivaation kannalta on tärkeää, että nuoren upseerin palvelukseen ja työtehtäviin liittyy vaihtelevuutta, haasteellisuutta ja itsenäisyyttä. Tämän tukeminen lienee kaikkien edun mukaista. Uskon, että nuorille upseereille motivaation kannalta työn palkitsevuus itsessään on huomattavasti ulkoisia palkkioita ensisijaisempi.

Sitoutuminen upseeriuteen

On tärkeää saada sotilasorganisaatiossa palveleva nuori upseeri sitoutumaan henkilökohtaisesti organisaation tavoitteisiin ja kokemaan itsensä tärkeänä osana organisaatiota. Vaikka sitoutuminen upseeriuteen on jokaiselle henkilökohtainen ratkaisu, on sitä myös organisaation puitteilla tuettava. Emmehän halua nuorista upseereista ”välineitä”, jotka kokevat upseeriuden vain työntekona.

Henkinen vahvuus ja yhteinen aate tukevat niin yksittäistä nuorta upseeria kuin koko maanpuolustustakin. Tässä korostuu vanhempien upseeripolvien vastuu suunnannäyttämisestä ja esimerkillisyydestä nuoremmille kadettiveljille.

Sitoutumisesta kumpuaa myös sitkeys ja peräänantamattomuus. Sampo Ahdon sanoin; ”vaikka olet jo maassa ja vihollisen saapas on rintasi päällä, pitää sinun vielä riuhtoa itsesi ylös ja jatkaa taistelua.”

Tehtävän täyttämisen velvollisuus arvona

Upseerin arvopohjan tulee olla vahva. Jokainen upseeri on johtaja ja johtaminen toteutuu oman arvomaailman ja persoonallisuuden pohjalta. Johtaminen on myös itsensä johtamista, itsensä ”peliin laittamista”, jossa nuoren upseerin tulee löytää oma tasapainonsa. Tämän ajattelun tulee lähteä jokaisesta itsestään, mutta ei toisaalta saa jäädä kokonaan nuoren upseerin omalle vastuulle.

Itse en usko asenteen ja aatteen mitataan muutokseen ajan mukana. Arvopohja on nuorellakin upseerilla varsin pysyvä.

Upseeriston arvotutkimuksen mukaan nuorilla upseereilla aatteellisuus on kuitenkin joutunut osittain väistymään ammatillisuuden tieltä. Asenteeseen tällä voi olla mittaviakin vaikutuksia. Tehtävän täyttämisen velvollisuus koetaan kuitenkin nuorten upseerin keskuudessa tärkeimmäksi upseeriominaisuudeksi.

Erään nuoremman upseerikollegan vastaus kysymykseeni upseerin asenteesta oli: ”Haluan suorittaa palvelukseni mahdollisimman hyvin ja elää upseerina tasapainoista elämää.” Hänen asenteensa lienee kunnossa. □

Upseerina monikansallisessa valmiusesikunnassa

Everstiluutnantti Jouni Laari ei tiennyt lähtiessään ulkomaankomennukselle EUROCORPS:n esikuntaan maaliskuussa 2003, että hänet käsketään mukavasta ranskalaisesta Strasbourgin kaupungista Kabulin pölyyn antamaan kaiken operatiivisen tietotaitonsa terrorismin suoja-alueella. Artikkelissa valotetaan niitä arkisia iloja ja murheita, joihin kansainvälisissä tehtävissä palveleva suomalainen upseeri omakohtaisesti törmäsi. Evl Laari tuo esille havaintoja ja oppeja, joita hän ehdottaa otettavaksi huomioon myös Suomessa.

Jouni Laari

Pääsin työskentelemään kansainvälisen valmiusesikunnan operatiivisena pääsuunnittelijana maaliskuusta 2003 elokuuhun 2005 EUROCORPSin esikunnassa. EUROCORPS on alunperin Ranskan ja Saksan yhdessä toukokuussa 1992 La Rochellen sopimuksella perustama valmiusesikunta. Myöhemmin siihen liittyivät Belgia, Espanja ja Luxemburg. NATO:n korkeassa valmiusasteessa olevien joukkojen sertifiointi yhteydessä vuonna 2002 esikunta avattiin myös eräille muille maille, joita tällä hetkellä ovat Itävalta, Kanada, Kreikka, Puola ja Turkki. Suomi päätti liittyä EUROCORPS:iin 1.3.2003 ja valitsi esitetyistä paikoista operatiivisen osaston suunnittelusektorilla operatiivisen pääsuunnittelijan tehtävän, johon minut sitten valittiin. Suomi vetäytyi esikunnasta 31.8.2005 komennukseni päättyessä.

Kollektiivisesta puolustuksesta kriisinhallintaoperaatioihin

Alunperin EUROCORPS oli tarkoitettu Artikla 5:n (NATO:n kollektiivinen

puolustus sodan aikana) tehtäviin soveltuvaksi armeijakunnan esikunnaksi. Myöhemmin tehtävä painottui vuodesta 1999 alkaen kriisinhallintaan ja nopean toiminnan joukkojen tehtävään joko NATO:n tai EU:n alaisuudessa. Vaikka esikunta on tarkoitettu sekä NATO:n että EU:n käyttöön, on esikunta suuntautunut enemmän NATO:n suuntaan. Valmius osallistua EU:n operaatioihin on edelleen olemassa ja esikunta osallistuu edelleen näitä koskevaan valmistelutyöhön. Vuoden 2002 jälkeen EUROCORPS on ollut yhä enemmän yhteistyössä NATO:n kanssa. Viimeisin tähän liittyvä päätös oli korvata olemassa oleva sisäinen erillinen EUROCORPS tietokoneverkko NATO:n salaisella verkolla. Käytännössä tämä päätös tekee miltei mahdottomaksi NATO:on kuulumattoman maan henkilöstön työskennellä esikunnassa. Korostettakoon kuitenkin, että esikunta ei kuulu NATO:n viralliseen komentorakenteeseen.

EUROCORPS:lla on runsaasti operatiivista kokemusta. Esikunta on luovuttanut runkohenkilöstön useiden operaatioiden esikuntiin Bosniassa, Kosovossa ja Afganistanissa.

EUROCORPS:n rauhan ajan vahvuus käsittää yhteensä 990 henkilöä. Varsinaisia esikuntaupseereita on yhteensä noin 300. Ranskan osuus henkilöstöstä ja vuosibudjetista on 34% (349 henk), Saksan 29% (273 henk), Espanjan 21% (184), Belgian 16% (137 henk) ja Luxemburgin 2% (2 henk). Loput henkilöstön kokonaislukumäärästä ovat muiden maiden henkilöstöä. On kuitenkin merkille pantavaa, että tällä esikuntaupseerimäärällä EUROCORPS kykenee ainoastaan ylläpitämään yhtä pidennettyä päivävuoroa, normaalisti klo 06.00-20.00. Toinen vuoro edellytti täydennyshenkilöstön käyttöä. Viisi perustajamaata olivat nimenneet EUROCORPS:n käyttöön merkittävän määrän sekä ammattisotilaita että reserviläisiä, jotka oli mahdollista kutsua EUROCORPS:n mukaan harjoituksiin ja operaatioihin. Yleensä kuitenkin harjoituksissa käytettiin vain

yhtä pidennettyä vuoroa, sen ollessa normaalikäytäntö kriisinhallintaoperaatioissa. Yövuoron sijasta käytettiin operaatiokeskuksessa yövalvoja.

Perustajamaat ovat myös osoittaneet EUROCORPS:n käyttöön operatiivisia joukkojaan. Ranska on osoittanut noin vahvistetun prikaatin vahvuisen yhtymän, Saksa 1. Panssaridivisioonan ja 1. Ilmaoperaatioprikaatin (helikopteri), Belgia 1. Mekanisoidun Prikaatin, helikopteripataljoonan ja kaksi maahanlaskupataljoonaa. Jälkimmäiset muodostavat yhdessä Saksalais-Ranskalaisen Prikaatin ja Luxemburgilaisen tiedustelukompanian kanssa EUROCORPS:n Early Entry Force:n. Espanja on osoittanut EUROCORPS:n käyttöön 1. Mekanisoidun Divisioonan, vaikka divisioonana onkin osoitettu myös NATO:n käyttöön. Edellä mainittujen lisäksi EUROCORPS:n joukot käsittävät runsaasti erikois- ja aselajijoukkoja. Joukoista vain osa on jo rauhan aikana EUROCORPS:n komentajan suoranaisessa operatiivisessa johdossa. Muiden kanssa yhteistoiminta toteutuu osallistumalla säännöllisiin operatiivisiin kokouksiin, harjoituksiin ja komentajien neuvottelupäiville.

EUROCORPS on toiminut perustajamaissa eräänlaisena maavoimien esikuntaupseerien koulutuspaikkana. Erityisesti yleisesikuntaupseerit sijoituvat EUROCORPS palveluksensa jälkeen yleensä suhteellisen arvostettuihin johtotehtäviin. EUROCORPS tarjosi näin mahdollisuuden tutustua henkilökohtaisesti osaan osallistujamaiden tulevasta ylemmästä johdosta.

Normaalit NATO:n esikuntarakenteet

EUROCORPS:n esikunta on muodostettu normaalien NATO:n G1-G9 mallin pohjalta, jossa G1 = henkilöstöosasto, G2 = tiedusteluosasto, G3 = operatiivinen osasto, G4 = huolto-osasto, G5 = suunnitteluosasto, G6 = viestiosasto, (G7 = koulutusosasto, jota ei ollut EUROCORPS:ssa), G8 = talousosasto ja G9 = siviili-sotilasyhteistyösosasto. Näiden lisäksi esikuntaan kuuluu erillinen pioneeriosasto ja ilmavoimakomentajien edustusto, joka koostuu 40 ilmavoimauupseerista. Myös merivoimat ovat edustettuna esikunnassa, varsinkin

merikuljetusten suunnittelua varten. G1-G9 osastot oli jaettu kahdeksi divisioonaksi, joita kumpaakin johti prikaatikenraalin arvoinen upseeri. Osastoja johtivat everstit.

Itse palvelin siis G3 operatiivisen osaston suunnittelusektorilla (G3 Plans). Koska yleensä kaikki rauhan ajan toiminnot tapahtuivat G3 osaston koordinoimana, oli työkuormitus vähintäänkin riittävä ja tarjosi toisaalta mielenkiintoisen mahdollisuuden tarkastella esikuntaa ja sen joukkoja

aika oli varattu urheilulle. Vastaavasti kerran kuukaudessa järjestettiin pakollinen jalkamarssi ja kahdesti vuodessa eloonjäämisharjoitus. Vähintään kuukauden väliajoin oli viikon tai useamman mittainen esikuntaharjoitus, joko kasarmialueella esikuntaharjoitustiloissa tai maastossa. Mainittakoon, että vuoden 2006 pääharjoitus järjestetään Cape Verden saarilla.

Harjoituksissa esikunta jakaantui kahteen pysyvämpään, jatkuvasti 30 päivän lähtövalmiudessa olevaan ko-

Pääkasarmi Quartier Aubert de Vincelles.

keskeiseltä paikalta. Normaalioloissa olin täysin työllistetty EUROCORPS:n pysyväisohjeiden uudistamisen ja seuraavien harjoitusten operatiivisten suunnitelmien laatimisen kanssa. Harjoitusrytmin takia pysyväisohjeiden tarkistaminen ja suunnitelmien laatiminen oli työ, jolla ei ollut loppua. Jokainen harjoitus johti lessons learned-määrittelyihin ja ne puolestaan pysyväisohjeiden tarkistamiseen, joilla puolestaan oli vaikutusta seuraavien harjoitusten ja niihin liittyvien operatiivisten suunnitelmien ja käskyjen laatimiseen. Sen sijaan muilla osastoilla, ehkä poislukien G4, G5 ja G6, työmäärä ei aina ollut riittävä kasarmioloissa. Samalla, koska G3 Plans oli ylivoimaisesti kansainvälisin kaikista EUROCORPS:n elementeistä ja ylivoimaisen enemmistön suunnittelijoista ollessa yleisesikuntaupseereita, oli normaali työympäristö erittäin virikkeinen.

Normaali työpäivä oli klo 07.45 - 17.00, poisluettuna perjantait, jolloin työpäivä päättyi jo klo 12. Maanantaita torstaihin klo 07.45 - 09.00 välinen

mentopaikkaan. Harjoitustilanteissa esikunta toimi joko esikuntakonteissa tai teltoissa. Teltoja oli kahta kokoluokkaa: iso putkimallinen ilmanpaineella kokonsa pitävä ja pienempi suomalaisen korjaamotelan kokoinen. Oli kokemus sinänsä toimia kaksi viikkoa pienissä, ilmastoimattomissa teltoissa ulkoilman lämpötilan ollessa yli +40C. Toisena harjoituspäivänä tietokoneet sammuiivat yksi toisensa jälkeen ylikuumentamisen ansiosta, puhumattakaan henkilöstöstä. Oman kokemukseni perusteella toimivimmat ratkaisut olivat esikuntakontit sekä putkiteltoa.

Oman mielenkiintoisen lisänsä tarjosi työskentely erilaisten johtamisjärjestelmien kanssa. EUROCORPS komennuksen aikana jouduin suorittamaan NATO:n sekä ranskalaisen ja saksalaisen johtamisjärjestelmän käyttäjäkurssin. Keväällä 2005 EUROCORPS toteutti lähinnä Saksan ja Ranskan vaatimuksesta johtamisjärjestelmäkokeilun operatiivisen harjoituksen yhteydessä. Siinä testattiin ranskalaisen ja saksalaisen järjestel-

män yhteensovittamista yhdeksi integroiduksi johtamisjärjestelmäksi niitä yhdistävien manuaalisten sanomien avulla. Kokeilusta voi todeta, että se päättyi totaaliseen katastrofiin ja loppupäätelmänä mm todettiin, että manuaalisten sanomien käyttö kahden täysin erilaisen järjestelmän välillä edellyttäisi erillisen osaston perustamista esikuntaan pelkästään sanomien laatimista ja lähettämistä varten. Suunnitelman mukaan nykyinen käytäntö, jossa kullakin käyttäjällä on erillinen rauhan aikainen ja kriisin aikainen työväte, korvattaisiin henkilökohtaisilla kannettavilla tietokoneilla.

Strasbourgiiin asuttautumisen ilot

Merkittävä osa kansainvälistä tehtävää on asettautuminen vieraaseen kulttuuriin. Itse olin siinä suhteessa onnekaassa asemassa, että EUROCORPS:n Belgian kansallinen tukielementti (BE NSD) adoptoi suomalaisen upseerin ja tarjosi monipuoliset palvelunsa käyttööni. Erityisesti tästä oli hyötyä asuntoa etsittäessä, koska itselläni oli vain neljä vuorokautta aikaa löytää asunto ennen

siirtoa. Belgialaisilla oli erinomaiset suhteet sekä asunnonvälittäjiin että palvelun tarjoajiin. Pyyntöni mukaan BE NSD oli sopinut asuntoesittelyn kymmeneen asuntoon ja lopulta totesin, että BE NSD ykkösvaihtoehdoksi asettama oli ylivoimainen. Asunto oli keskustassa, ylivoimaisesti suurin, mutta samalla tarjolla olleista halvinta ja siinä oli varustettu keittiö. Halpuus selittyi sillä, että asunnon omistavan protestanttisen kirkon kirkkoherra oli juuri vastaanottanut suomalaisen kunniamerkin Alsace: n suomalaiselle yhteisölle tekemistään palveluista ja kirkon kuultua Suomen puolustusvoimien etsivän asuntoa oli kirkko enemmän kuin valmis tulemaan vastaan. Samalla tavalla BE NSD järjesti suhteillaan pikavauhtia Ranskassa pakollisen asuntovakuutuksen ja tarvittavat sähkö- ja kaasusopimukset.

Asumiseen liittyvät yksityiskohdat poikkeavat Keski-Euroopassa Suomessa totutuista. Asuntoa vuokrattaessa on varauduttava siihen, että asunnon varustukseen vain poikkeustapauksissa kuuluu varustettu keittiö, kylpyhuonekaapit tai edes verhotangot. Itselläni oli keittiön suhteen onnea ja sain täysin varustellun keittiön, mutta tämä oli

poikkeus kaikkien kymmenen käymäni asunnon suhteen. Tosin keittiön värivalikoima elävästi palautti muistoni 1970-luvun alkuun. Yleisimmin vuokrattavien asuntojen keittiö käsitti vain sähkö-, viemäri- ja vesijohtoputkien päät. Lisäksi asunnon vuokran päälle tulee vielä yhtiövastike.

Lisäksi on todella merkitystä missä asuu. Isompien ranskalaisten kaupunkien laitamille on syntynyt runsaasti siirtolaislähiöitä, joissa vallitsevat omat lakinsa ja joihin palokunta kieltäytyy menemästä ilman poliisisaattuetta, joihinkin tapauksissa jopa poliisin kieltäytyessä menemästä tiettyihin kaupungin osiin ilman merkittävää poliisioperaatiota. Tämän mukaisesti turvallisen kaupunginosan maineesta saa myös maksaa vuokran hinnassa.

Kokemuksia suojateiltä pankkeihin

Toinen iso ero on suhtautuminen yleisten määräysten noudattamiseen. Ranskalaiset itse naureskelevat ulkomaalaisen kysymyksille erilaisten lakien ja määräysten noudattamisesta ja yleisesti muistutettiin, että ranskalai-

ISAF päätösparaati Strasbourgissa maaliskuussa 2005.

Saksalais-ranskalainen prikaati Kabulissa syyskuussa 2004.

set ovat luonteeltaan yksilöllisiä, joten ”on määräyksiä, joita noudatetaan ja on määräyksiä, joita ei noudateta”. Yleisesti tietenkin ollaan lainkuuliaisia. On vain opittava, miten eri määräyksiin tulee suhtautua

Kolmas iso ero ovat pankkipalvelut. Tilin avaaminen pankista oli useimmille tulokkaille erikoislaatuinen kokemus pankin kieltäytyttyä avaamasta tiliä ennenkuin tilin avaamista haluavalla on osoittanut maksettu sähkölaskutms, jolla osoittaa asumisen pysyvyys. Ongelmana vain on, että asunnon vuokraaminen ei ole mahdollista ilman avuttua ranskalaista tiliä. Tässä osoittautui erinomaisesti Pääesikunnan kansainvälisen osaston käytäntö luovuttaa komennukselle lähetettävän mukana osastopäällikön allekirjoittama kirje, joka todistaa ao henkilön todella asettautuvan alueelle.

Shekkien käyttö on edelleen yleistä Ranskassa, joten niiden käytön opettelu vaati oman aikansa, olihan Suomessa pääosin luovuttu shekeistä 1980-luvulla. Samoin yllätti pankkikorttien suhteen käytäntö, jossa pankkikorttitokset tilitetään tililtä vasta kuukauden lopussa, vaikka ostoksia tehtäessä käytetäänkin suoraa pankkiyhteyttä ja kortin PIN-koodia.

Neljäs iso ja totuttelua vaativat asia oli liikenne. Autoja on paljon, tiet

kaupungeissa usein kapeita ja monesti liittymien logiikka hieman hämäävää. Polkupyöräilijät ovat teiden kuninkaita eivätkä juuri välitä liikennesäännöistä tai -valoista. Sama pätee jalankulkijoihin, jotka ylittivät teitä mielensä mukaan. Autojen runsauden takia pysäköinti kaupungeissa on todellinen ongelma ja pysäköinnin valvojat todella ahkeria. Ei ihme, että ranskalaiset suosivat pieniä autoja ja ovat todellisia taitureita taskupysäköinnissä. Toisaalta toisen auton puskureita tai peilejä ei juuri kunnioiteta.

Joukkoliikenne toimii kuitenkin hyvin ja ajallaan. Linja-autot, raitiovaunut ja junat ovat uudenaikaisia ja nopeita. Henkilökunta on ystävällistä ja avuliasta. Tarvittaessa linja-auton kuljettaja pysäyttää pysäkkien välilläkin.

Minulla piti olla ns. NATO Status of Force Agreement (SOFA) mukaiset etuudet. Hyvin pian kävi kuitenkin ilmi, että Ranska isäntämaana ei ollut valmis toimimaan sen mukaan. Kysymys ei ollut asevoimien haluttomuudesta, vaan enemmänkin tullin ja valtionvarainministeriön haluttomuudesta. Tämän perusteella suomalaiset ja itävaltalaiset upseerit eivät saaneet mm auton verottomuusetua. Taloudellisesti merkittävää oli erityisesti miehistölle se, että Saksa oli viiden kilometrin päässä, sillä yleinen hintataso oli siellä

30-40 % halvempi kuin Ranskassa. On suositeltavaa selvittää ao kysymykset henkilökohtaisesti ennen lähtöä, jotta suuria yllätyksiä ei tule.

Sosiaalinen elämä kaupungissa oli vireä. EU:n Parlamentin sijaitseminen Strasbourgissa yhdessä Euroopan Neuvoston ja Ihmisoikeustuomioistuinten kanssa puolestaan merkitsi lukuisan diplomaattikunnan sijoittumista kaupunkiin. Myös Suomella on oma pysyvä edustusto Strasbourgissa.

Yllättäen Afganistaniin

Yleisessä tiedossa oli jo vuoden 2003 kesällä, että EUROCORPS:n perustajamaat haluavat lähettää EUROCORPS:n joko NATO:n tai EU:n johtamaan kriisinhallintaoperaatioon. Vahvimpiina kandidaatteina suunnittelussa olivat uusi Bosnia-Herzegovinan EU-johdoinen operaatio tai Afganistanin ISAF-operaatio NATO:n johdossa. Iso-Britannian ajettua johtamansa Allied Rapid Reaction Corps:n (ARRC) EU:n Bosnia-Herzegovina operaation johtoon ISAF -operaatio tuli todennäköisimmäksi vaihtoehdoksi. ARRC joutui myöhemmin sitten suuntaamaan mielenkiintonsa toisaalle, Irakiin.

ISAF VI operaation valmistelu aloitettiin EUROCORPS:ssa todenteolla tammikuussa 2004. Tehtävien vaihdon

**EUROCORPS
BARETTIMERKKI**

**EUROCORPS
JOUKKO-OSASTOTUNNUS**

kanadalaisjohtoisen ISAF V:n ja EU-ROCORPS johtoisen ISAF VI:n välillä tiedettiin tapahtuvan elokuussa 2004. Valmisteluaikaa jäi siten kahdeksan kuukautta. Operaatioon valmistauduttiin perusteellisesti. Rokotuskampanja alkoi jo tammikuussa, samoin kuin EUROCORPS:n osallistuminen päivittäisiin videoneuvotteluihin. Samalla käynnistettiin operaation seuraaminen ja analyysien valmistelu sekä viikottaiset komentajan tilannekatsaukset, joihin osallistui koko esikunta. Valmistelut jaettiin kahteen osaan: kansalliseen jaksoon ja yhteiskoulutusjaksoon. Kansallisen jakson aikana toteutettiin kansallisten määräysten mukainen operaatio- ja olosuhdekoulutus sekä jatkettiin esikuntatyönä operaation seuraamista. Itse osallistuin sekä saksalaisten että belgialaisten kansalliseen koulutukseen.

Yhteiskoulutusjakso käynnistyi huhtikuussa yhteisharjoituksilla, joissa keskityttiin toimintaan hätätilanteissa sekä henkilökohtaisesti että osana joukkoa. Ranskassa järjestetty tilannekoulutus roolipelajajineen vastasi täysin Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen (PvKvK:n) tarkkailijakurssien koulutusta. Yhteiskoulutus huipentui NATO:n Joint Warfighting Centerissä Stavangerissa kesäkuussa 2004 järjestettyyn ISAF VI esikuntaharjoitukseen, jossa koko esikunta toimi miltei täydes-

sä koossaan.

Pitkän valmistautumisjakson johdosta tuntui jo toukokuussa 2004 siltä, että tiesin riittävästi Afganistanista. Tietoa tulvi monesta suunnasta. Olin valmistautunut tulevaan tehtävääni. Se olisi joka tapauksessa sama kuin EUROCORPS:ssa normaalistikin. Tunsin henkilökohtaisesti kaikki avainhenkilöt. Juuri mikään ei tullut Afganistanissa yllätyksenä.

Tehtävä Kabulissa

Suurimman ongelman ISAF VI operaation alulle aiheuttivat itse asiassa kansalliset määräyksemme. Olin ensimmäinen suomalainen, joka lähti ulkomaankomennukselta monikansallisen operatiivisen joukon mukana rauhanturvaoperaatioon. Hallinnollisesti Suomessa tämä aiheutti ongelmia, koska siirtyisin Pääesikunnan kansainvälisen osaston hallinnoimalta ulkomaankomennukselta PvKvK:n hallinnoimaan rauhanturvatehtävään ja jouduin sitä varten ottamaan virkavapautta. Henkilökohtaiselta kannalta tilanne oli nurinkurinen, koska käytännössä mikään ei muuttunut, olin edelleen samojen EUROCORPS työtovereiden ympäröimä, mutta hallinnollinen muutos Suomessa oli yllättävän suuri.

Toinen kansallinen yllätys oli ISAF tehtäväni. Kansallisesti minut oli määrätty yhteysupseeriksi. Suomella

on ISAF operaatioissa kahdenlaisia yhteysupseerin nimikkeellä toimivia henkilöitä: Suomen kontingentin yhteysupseerit ISAF esikuntaan ja ISAF esikunnassa toimivat ISAF yhteysupseerit, jotka pitävät yhteyttä ISAF:n ja esim Afgaanihallituksen välillä. En oikein sopinut kumpaankaan kategoriaan. Minut oli määrätty kahdelta eri taholta ISAF esikunnan operatiiviseksi pääsuunnittelijaksi CJ3 osastolla (Combined Joint 3). Pyrin tietenkin välittämään tietoa Suomen kontingentille sitä koskevasta suunnittelusta, mutta varsinainen operatiivinen tehtäväni oli varsin aikaavievää normaalin työpäivän ollessa 07.30 - 22.00.

Itselleni ISAF VI tehtävä oli mielenkiintoinen ja haasteellinen. Toimin täysin yhdenvertaisena NATO-upseerien kanssa ja pääsin käsiksi kaikkeen luokiteltuun tietoon operaation osalta. Ilman aikaisempaa EUROCORPS komennustani olisi vastaavan näköalapaikan saaminen suomalaiselle upseerille tuskin ollut mahdollista.

Henkilökohtaiseen tehtävääni kuului operatiivisen suunnittelun lisäksi laatia kaikki ISAF:n operatiiviset käskyt. Lisäksi vastasin operatiivisesta suunnitteluyhteistoiminnasta operaatioissa toimineen kahden merkittävimmän johtoportaan kanssa.

ISAF VI:n kuuden kuukauden aikana ISAF:n tappioiden oli kolme

kuollutta liikenneonnettomuuksissa ja yhteensä 14 iskuissa haavoittunutta. Kokonaissaldo käsitti myös yhteensä 12 raketti-iskua ja 9 pommi-iskua. Operaation aikana sekä islantilaiset että sveitsiläiset kärsivät ensimmäiset suoranaiset tappionsa. Kolme islantilaista haavoittui syksyllä 2004 Kabulissa itsemurhaiskussa ja kaksi sveitsiläistä raketti-iskussa Konduzissa. Tämä tapahtui operaatioalueen osassa, jota luonnehdittiin perinteiseksi rauhan-turvaamisalueeksi.

Yleishavaintoja esikuntatyöskentelystä EUROCORPS:ssa ja ISAF:ssa

Erittäin positiiviseksi kokemukseksi koin toimimisen operatiivisessa valmiusesikunnassa. Tavanomaisen rauhanomaisen hallinnon sijasta pääpaino oli valmistautumisessa mahdollisiin operaatioihin. Esikunta todella harjoitteli ja eli yhdessä. Potentiaalisia operaatioalueita seurattiin tiiviisti. Esikuntaharjoitukset niin kasarmilla kuin harjoitusalueilla seurasivat toisiaan.

Kaiken lisäksi pääosa sosiaalisesta kanssakäymisestä vapaa-ajalla tapahtui esikunnan henkilöstön kesken. Jokainen tiesi, mitkä ovat menettelytavat, työtovereiden vahvuudet ja heikkoudet sekä perhetilanteen jne. Kansalliset tukielimet vapauttivat esimiehet kurinpidollisista kysymyksistä ja toisaalta, koska henkilöstö oli hyvin valittua ja taloudelliset edut EUROCORPS palvelusta usein merkittävät, ei kurinpidollisia ongelmia juuri ollut. Oli suoranaisten ilo ja kunnia lähteä ISAF-operaatioon henkilöstön kanssa, jonka tunti täydellisesti. Kuvaavaa oli sitten ISAF:ssa henkilökohtainen järkytykseni suomalaisten sisäisistä ristiriidoista, joiden normaalin olemassaolon olin onnellisesti unohtanut. Jatkuva yhteisharjoittelu todella luo mestarin ja vähentää särmiä.

Harjoitukset keskittyivät kriisinhallinnan eri muotoihin. Omana aikanaani EUROCORPS ei harjoitellut kertaakaan Artikla 5:n mukaista sotatilannetta. Kuitenkin kriisinhallintaharjoituksissa oli usein osio, jossa ainakin osaa joukoista voitiin käyttää aktiivisen päättäväisesti ottamaan tilanne haltuun.

Harjoituksiin liittyi aina läheinen yhteistyö muiden puolustushaarakomponenttien kanssa. Maalittamisessa sovellettiin NATO:n uusia käytäntöjä ja uusimpia kokemuksia viimeisimmistä kriiseistä. Osallistuin usein maalittamiseen ja itselleni NATO:n monimutkaisen maalittamiskäytännön seuraaminen oli erittäin opettavaista.

Operatiiviset linjat ja informaatio-operaatiot oleellisia

Lapsen kengissä tuntui sen sijaan olevan operatiivisten linjojen (Lines of Operations) hyväksikäyttö suunnittelussa, vaikka niiden opetus on otettu ohjelmaan pääosassa NATO:n sotakorkeakouluja. Operatiivisilla linjoilla tarkoitetaan määritetyn Centre of Gravityn (COG) perusteella tehtävää operaation toteutuksen pilkkomista osa-alueisiin, ts aikajanoihin, joita yhdistävät määritellyt osatavoitteet, päätöksen tekoa edellyttävät pisteet. Siten esim COG:n ollessa vastustajan asevoimien operatiiviset yhtymät, operatiivisia linjoja voivat olla vastustajan johdon taistelutahto, informaatio-operaatiot ja humanitääriset operaatiot jne. Kysymys oli kuitenkin enemmän sukupolvien välisestä kuilusta, koska esim nuoremmat saksalaiset yleisesikuntaupseerit tunsivat käsitteen.

Toinen mielenkiintoinen ja itselleni uusi kokonaisuus olivat informaatio-operaatiot ja psykologiset operaatiot (INFO OPS, PSYOPS). Kummatkin ovat oleellinen osa nykyaikaista sodankäyntiä ja kriisinhallintaa. EUROCORPS:ssa INFO OPS ja PSYOPS kuuluivat G3 suunnittelualaan, joten jouduin pakostakin seuraamaan läheltä ao operaatioita ja ottamaan niiden painotukset huomioon operatiivisessa suunnittelussa. Oli merkille pantavaa, että toinen PSYOPS upseereistamme oli itävaltalainen. Itävalta on käyttänyt EUROCORPS:a tehokkaasti hyväkseen perustaessaan uutta psykologisten operaatioiden keskusta. ISAF:n operaatiota varten perustettiin kokonainen osasto Afganistanissa toimeenpantavia INFO OPSeja varten, jonne yllättäen ja onneksi pääsi Suomesta myös upseerikollega.

Kolmas mielenkiintoinen osa-alue

oli osallistuminen ylemmän johtoportaan Joint Coordination Order (JCO) käskyn valmisteluprosessiin maavoimakomponentin edustajana. Verrattain säännöllisin väliajoin Joint Force Command:in (JFC) julkaisemien JCO:n avulla joukon komentaja (Joint Force Commander) täydentää operatiivisia suunnitelmiaan ja käskyjään ja tuo esille kulloinkin painotettavat asiakohteet, joihin hän haluaa komponenttikomentajiensa keskittyvän. JCO valmistellaan aina JFC:n ja sen alaisten komponenttiesikuntien yhteistoiminnassa vuorovaikutusperiaatteella, jossa komponenttiesikunnat antavat lausuntonsa JCO:n luonnoksesta. JCO prosessi pakottaa eri puolustushaarat todella miettimään toistensa vuorovaikutussuhteita ja toteuttamaan puolustushaarojen välistä yhteistoimintaa.

Keskittyminen operatiiviseen tehtävään

Erityisen hyödylliseksi havaitsin esikuntatyöhön koulutettujen hallinnollisten aliupseerien tuoman lisäarvon. He tunsivat perinpohjaisesti menettelytavat ja johtamisjärjestelmät ja kykenivät siten vapauttamaan esikuntaupseerit varsinaiseen työhönsä. Käytäntö on tuttu Ruotsista ja tulisi omaksua myös Suomessa.

Itselleni mielenkiintoinen ilmiö olivat saksalaiset ja ranskalaiset erittäin ammattitaitoiset reservin esikuntaupseerit. He osallistuivat säännöllisesti EUROCORPS:n harjoituksiin ja niiden valmisteluun sekä seminaareihin ja olivat käyneet vastaavat kurssit kuin ammattisotilaat, tosin räätälöitynä.

Ammatillisesti palvelus operatiivisessa valmiusesikunnassa ja sen mukana operaatiossa oli erittäin hyödyllinen. Koko tähänastisen sotilasurani aikana EUROCORPS:ssa palveltu aika on ollut ainoa jakso, jolloin olen kyennyt keskittymään 100% sotilaallisen ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Suositeltava kokemus kenelle sotilaille hyvänsä. □

Päämajan operatiivisena päivystäjänä sattunutta

Teksti: Torsti Juhavaara

Toimipaikkani oli marraskuussa 1939 talvisodan kynnyksellä Helsingissä osoitteessa Korkeavuorenkatu 21, jossa toimi lokakuussa toimintansa aloittanut päämaja Tasavallan puolustusvoimain komentajan esikuntana runkoon rauhanajan yleisesikunta ja puolustusministeriössä olleet sotaväen päällikön alaiset osat. Päämajan ylin johto ja muun muassa yleisesikunnan operatiivinen osasto tehostivat valmiuksia mahdollisia tulevia vaativia tehtäviä varten. Olin nuorena reservin vänrikkinä 25.11.1939 saanut yllättävän komennuksen päämajan operatiiviselle osastolle eli tarkemmin sanottuna osaston kanslian päälliköksi.

Operatiivisen osaston päivystäjäksi

Melko pian yleistilanteen kiristyessä sain myös vuorollani määräyksen osaston päivystäväksi upseeriksi. Se oli marraskuun 30. päivän vastainen yö, jolloin talvisota alkoi. Tuolloin sattui arvatenkin kaikille suomalaisille henkilökohtaisia elämyksiä, jotka kuvasivat sen hetken ankeita tunnelmia. Jokainenhan koki tilanteensa omalla tavallaan ja lehdistä sekä kirjoista olemme saaneet jälkikäteen lukea värikkäitä ja ehken väritettyjäkin kuvauksia kanssaihminen kohtalon hetkistä.

Päivystysvuoroni alkoi 29.11.1939 klo 16.00 päättyen 30.11. klo 9.00. Päivystäjälle oli varattu paikka esikunnan kolmannen kerroksen käytävällä lokakuussa Tasavallan puolustusvoimain komentajaksi Tasavallan presidentin sotilaskäskyllä määrätyn sotamarsalkka Mannerheimin huoneen lähellä. Yli-päällikkyyden presidentti Kyösti Kallio

Reservin vänrikki Torsti Juhavaara otti 30. marraskuuta 1939 vastaan hätäsanoman. Tapahtumat päämajan operatiivisen osaston päivystävänä upseerina jäivät hänelle loppuiksi mieliin. Ne ansaitsevat osana sotahistoriaamme kaikessa värikkydessä ja elämyksellisyydessä tulla lukijoidemme tietoisuuteen.

luovutti Mannerheimille vasta 30. marraskuuta, koska tämä oli mahdollista vain, kun maa on julistettu sotatilaan..

Ensi töikseni tarkastin paikan päällä tehtävään liittyvät asiapaperit, ympäristön ja työvälit. Samalla havaitsin hyvin pian, miten esikunnan henkilöstö poistui kuin virka-aikana konsanaan kello 17.00 mennessä kaupungille kolmannestakin kerroksesta, missä operatiivinen osasto sijaitti. Elettihän Suomessa lähes rauhanomaisissa oloissa ja tavat olivat sen mukaiset.

Tunsin illan edistyessä oloni orvoksi, sillä olin yksin ja puhelimetkin, joita oli käytössäni kaksi, olivat enteellisesti melko hiljaa. Joitakin henkilökohtaisia koskevia kyselyjä tiedusteltiin, eipä juuri muuta. Talon yleispäivystäjä kävi tavanomaisella kierroksellaan keskustelemassa. Ulko-ovella oli normaali ovipäivystys ja kadulla tarkkaili ulkovartija tilannetta saamiensa ohjeitten mukaisesti ja puhelinkeskus toimi ruutiinomaisesti valppaana ja melkein päijämäkästi. Minun toimintani keskittyi pääasiassa kolmannen kerroksen tapahtumiin, puhelinyhteyksiin ym. varteen otettaviin tapahtumiin.

Nukkumisesta ei ollut tietoaakaan ja seuraavaa päivää kohti edettiin aavistellen, mutta odottaen mitä tuleman pitää, kunnes sitten aamulla muutamaa

minuuttia yli seitsemän puhelinkeskus antoi poikkeavalla puhelinsoitolla ymmärtää jotakin erikoista olevan tekeillä. Ehdin tuskin mitään vastata, kun keskus jo ilmoitti ”teille tulee puhelu HÄTÄSANOMA! Laskekaa kuuloke puhelimelle ja odottakaa; puhelun tilaajaa etsitään!”

Puhelun vastaanottajasta vastuunkantajaksi

Kun toinen soitto sitten kuului, nostin kuulokkeen ja kuuntelin, miten puhelulinjalla räiskyivät hätäiset salamointia muistuttavat äänet. Eetterissä todella kiehui ja tilanne kehittyi vakavaksi. Näin koin minäkin sen keskustelun yhteydessä, joka käytiin seuraavien minuuttien aikana ”hätäsanoman” nimellä otsikoituna.

Toinen soitto oli merkinä yhteyksien toimivuudesta, jolloin vastasin, kuten oli opetettu. Puhelun tilaaja otti ohjekset hallintaansa ja ilmoitti asiallisesti, mutta erittäin huolestuneena: ”Tämä on hätäsanoma, täällä on eversti Svensson”. Kun muodollisuudet oli selvitetty mm. siltä osin, minkä tehtävän johdosta minä toimin esikunnan puhelinvastaajana, kuului everstin ääni: ”Yhdistäkää tämä puhelu heti Marsalkalle”. Kerroin, ettei hän ole esikunnassa tavattavissa. ”Missä hän sitten on”,

kuului seuraava kysymys? Tähän en voinut turvallisuussyistä antaa suoraa vastausta, jolloin keskustelu jatkui. ”Yhdistäkää sitten kenraali Oeschille”. Jouduin vastaamaan ”Herra eversti, ei hänkään ole täällä”. Pienen sanailun jälkeen eversti Svensson olisi ollut valmis kertomaan asiansa eversti Airolle tai everstiluutnantti Nihtilälle, mutta kun hekään eivät olleet paikalla, kysyin voinko tehtävieni mukaisesti välittää sanoman. Lyhyen miettimisen ja minuun kohdistuvan uuden henkilötarkennuksen jälkeen eversti oli valmis sanelemaan hätäsanomansa tekstin minulle, edelleen toimitettavaksi edellä mainituille esimiehilleni. Sanoma kuului muistitietojeni mukaan tiivistettynä seuraavasti:

”Hätäsanoma”

”Neuvostoliiton joukot ovat ylittäneet tänään kello 7.00 valtakunnan rajan. Omat etuvartiot ovat vetäytyneet asemistaan. Suojajoukkomme ovat parhaillaan ankarissa taisteluissa vihollista vastaan. Taistelut jatkuvat”.

Toistin tekstin eversti Svenssonille ja saatuani hänen hyväksymisensä hän vielä painotti asian kiireellisyyttä ja tärkeyttä ja kehotti minua heti ryhtymään toimenpiteisiin sanoman perille saattamiseksi Mannerheimille, Oeschille, Airolle ja Nihtilälle. Näin tein ja soitin kotiin maavoimatoimiston majuri Peitsaralle, jonka kanssa sovimme, että hän ilmoittaa Nihtilälle asiasta ja minä samalla välittäisin sanoman Airolle. Näin etenimme ja molemmat vastuunkantajat saivat heti tietoonsa nyt syntyneen ilmeisesti ensimmäisen sotatilanteemme. Kysyessäni Airolta, miten asia saatetaan Marsalkan ja yleisesikunnan päällikön tietoisuuteen, vastasi Airo hoitavansa asian välittömästi ja asia otetaan heti aamulla yhteiskokouksessa käsiteltäväksi, kun asianomaiset ovat paikalle saapuneet. Allekirjoittaneen hän käski jäämään esikuntaan kunnes asia on selvitetty.

Näin oli kohdallani talvisodan ensimmäinen viestintätapahtuma saatettu perille. Vaatimaton tuo hätäsanoma ei todellakaan ollut, vaan erittäin tärkeä ja vakava. □

Päämaja marraskuussa 1939 Helsingissä Korkeavuorenkadulla. Kuva: Puolustusvoimat.

Päämajan henkilöstöä marraskuussa 1939. Kuva: Puolustusvoimat.

Missä ovat tämän päivän sotasankarit?

Tänä päivänä sodankäyntiä koskeva länsimainen uutisointi on tarkasti sodankäyjien säännöstelemää. Tämä johtunee osittain siitä, että teollisuusmaat valikoivat nykyään tarkoin sotansa. Niiden käymät sodat tuntuvat pääsääntöisesti olevan kehittyneen ja vähemmän kehittyneen valtion välisiä epätasaisia yhteenottoja, joissa on käytössä erittäin laaja sotilaallinen ja poliittinen keinovalikoima. Tällaisen sodan kuvaamisessa on syytä pitää kieli keskellä suuta.

Sodankäynnin ollessa tällaisissa tapauksissa eritasoisten vastustajien kamppailua on ainakin alkuvaiheen voittaja jo etukäteen maallikonkin arvattavissa. Edellisestä länsimaiden tai länsimaan käymästä sodasta, jossa vastustaja oli taloudelliselta tai sotatekniseltä tasoltaan edes suunnilleen samantasoinen, on jo aikaa. Sodankäynnissä on palattu blokkiajattelun murruttua ikaikäiseen malliin, jossa vahvat maat liittolaisineen sotivat kaukana omasta alueestaan kotimaansa poliittisten ja erityisesti taloudellisten etujen puolesta sotilaallisesti heikkoa vastustajaansa vastaan.

Tänä päivänä suosittu vastakeino valtavalle sotilaalliselle ylivoimalle on taistella vastustajaa vastaan sen omalla maaperällä kaukana merien takana, toimimalla siviiliväestöä vastaan. Toinen vaihtoehto on operoida oman alueen väestöä vastaan siten, että miehittäjä muuttuu yhteiseksi viholliseksi. Supervahvaa vastustajan asevoimaa vastaan on turha yrittää hyökätä perinteisen sodankäynnin keinoin. Paradoksaalisesti tiettyjen armeijoiden tai liittoutumien musertava ylivoima kaukaisilla rintamilla tuntuukin tekevän niiden kotirintaman sekä myös varsinaisen sotatoimialueen entistä turvattomam-

Sotaa ja sodankäyntiä tyrkytetään medioiden kautta ihmisille joka päivä. Samaan aikaan sotasankarit tuntuvat kadonneen, vaikka ainakin tämänhetkinen länsimainen yhteiskunta tuntuu kaipaavan kovasti erilaisia esikuvia tai ihanteita ja jos sellaisia ei ole, media tekee arkipäivän sankareita toisinaan hyvinkin kevyin tai ainakin erikoisin perustein. Siksi sotasankarien puute tuntuu perin oudoilta.

maksi.

Samalla kun sodat ovat muuttuneet lyhytkestoisemmiksi, niiden jälkivaiheet erilaisine vastarintaliikkeineen ja jälleenrakentamisvaihe venyvät ja venyvät. Yksittäisen sotilaan esimerkiksi rohkeuden tai neuvokkuuden osoittaminen on vaikeutunut. Kaikki tämä tekee sotasankaruuden käsitteen hahmottamisen ja sen edustajien esittämisen vaikeaksi tehtäväksi.

Punaiset paronit, amiraali Nelsonit, Antti Rokat

Ensimmäisessä ja toisessa maailmansodassa ihailluimpia sankareita olivat lentäjät jopa siinä määrin, että vastustajankin lentäjäsankarit tunnettiin myös kansan keskuudessa. Eri maiden ässät kunnioittivat toisiaan ja heidän kamppailunsa mies miestä vastaan sisälsivät glamouria, jollaista ei enää ilmasodankäynnissä ole. Syy on selvä: ilmatähtely ei enää juuri käydä ja silloin harvoin kun niitä käydään, ovat aseina ohjukset ja lentäjän aistien ja vartalon jatkeena toimivat tekniset apuvälineet ovat keskeisessä roolissa. Lentäjän tehtävänä on karrikoidusti viedä koneensa aseantaman sisälle, laukaista aseensa ja suorittaa teknisiä vastatoimenpiteitä

harhauttaakseen vastustajan asejärjestelmiä. Perinteisten lentäjäsankareiden aika onkin ainakin toistaiseksi ohitse.

Samoin on käynyt merisodankäynnin sankareille. Milloin viimeksi lukija muistaa käydyn meritaistelun? Milloin sukellusvene on taistelussa upottanut vihollisen sotalaivan? Syynä ovat ilmapuolustuksen tekninen kehitys sekä hyökkääjän ja puolustajan välinen epätasapaino.

Täysin alivoimaisen vastustajan murskaamisesta asevaikutuksella maan kamaralla ilmasta tai mereltä käsin ei oikein sankaruutta löydy, eikä ilma- tai merisodankäynnissä vastassa ole vastustajan varteenotettavia ilma- tai merivoimia. Laivasto-osaston komentajan, yksittäisen aluksen päällikön tai lentäjän mahdollisuudet sankaritekoihin ovat siten perin niukat.

Entä sitten maavoimat? Muun kuin suora-ammuntatulen tuottaessa yli 90% tappioista ovat yksittäisen sotilaan mahdollisuudet henkilökohtaiseen kunnostautumiseen perin rajalliset. Kun toinen osapuoli käyttää univormua ja edes yrittää noudattaa kansainvälisiä sodankäyntiä koskevia sopimuksia, on vastustajana usein siviiliväestöä toimiva, siviiliväestön keskellä toimiva kaikkia keinoja käyttävä vastarintatais-

telija. Sellaisten tuhoamisessa tulee lähes väkisin siviiliuhreja, jolloin kunnostautuneen sotilaan toimien esittämisen yhteydessä siviiliuhriasiain esilletuloa ei oikein voida välttää. Ehkä juuri siksi maavoimien sankareita ei juuri ole näkynyt viime aikoina.

James Bondit

Keskeisessä roolissa olevien tiedustelupalveluiden agentteja olisi perin vaikea nostaa parrasvaloihin. Vastustajan avainhenkilöiden salamurhia, niiden yrityksiä tai sabotaaseja, kaksoisagenttien käyttöä ja muita vastaavia touhuja ei tietenkään esitellä maailmalle. Israel kulkee tässä asiassa omia polkujaan - se ei kainostele salamurhauksista eikä niistä näkyvimpien tunnustamista.

Mielenkiintoista on, miten ainakin Venäjä ja USA maksavat kohtuullisella menestyksellä palkkioita vastapuolen pettureille ja toisinaan jopa tekevät tarjouksensa täysin julkisesti. Toisaalta, jos jommankumman edellä mainitun maan omasta hallinnosta paljastuisi valtiosalaisuuksia tai johtajien olinpaikkoja rahasta viholliselle paljastaneita henkilöitä, olisi median johtama julkinen halveksunta rajatonta ja oikeudenkäynnin tuloksen tietäisi etukäteen. Muistanemme, että vielä kauan toisen maailmansodan jälkeenkin USA:ssa ja Neuvostoliitossa kiinni saadut tällaiset henkilöt pääsääntöisesti teloitettiin vihattuina vakoojina ja maanpettureina.

Kaukana sotatantereelta bunkkereissa satelliittien liikkeitä ohjaavia ja niiden välittämän materiaalin muokkauksesta vastaavien säännöllisen työajan rytmisissä työskentelevien suurelta osin siviilihenkilöiden joukosta voisi olla vaikeaa nostaa tiedustelusanankareita parrasvaloihin. Silti, näiden naisten ja miesten panos on sotimiselle keskeinen. Valtavien tietomäärien kanssa painivia analytikoitakaan ei oikein voida nostaa kansakunnan kaapin päälle, sillä monesti he tekevät johtopäätöksiä tiedoista joiden tietäminen tai hankkimismenetelmät halutaan pitää salassa.

Kuntopyöräilevät sotilasjohtajat ja terroristit

Tämän päivän ylintä sotilasjohtoa ei voida markkinoida sotasankareina. Ai-

Timo Liene

kamme sodankäynnin kuvaan kuuluvat kertomukset toisella mantereella toimivasta USA:n ylimmästä sotilasjohdosta polkemassa päivittäin kuntopyörää taistelujen raivotessa tuhansien kilometrien päässä. Kerrotaan, että ylempien esikuntien komentopaikoilta ei enää kannata jalkautua taistelukentälle, koska komentajan tilannetietoisuus perustuu sensoritietoon, joka kyetään välittämään seulottuna ja jäseneltynä lähes reaaliaikaisesti komentajien käyttöön. Kenttäkäyntien aikana komentaja menettäisi laajan alueen kattavan tilannetietoisuutensa.

Tämän päivän ainoan sotilaallisen suurvallan kenraalien kerma siis johtaa operaatiota kaukana selustassa sähköisen tietovirran varassa, ehkä käyden kuntosalilla, nukkuen ansaittua yöuntaan ilmastoidussa kontissa vailla itsestään riippumatonta fyysistä rasitusta, epämukavuutta, henkilökohtaista vaaralle alttiiksi asettumista, univelkaa, nälkää ja montaa muuta tekijää, jotka aiemmin ovat hämärtäneet johtajien päätöksentekoa ja samalla seuloneet lahjakkaat keskiverroista. Sotasankareiksi ainakaan perinteisessä näitä ainoan sotilaallisen suurvallan menestyviä sotilasjohtajia on hieman vaikea mieltää.

Heidän vastustajansa eivät voi esitellä omia eturivin taistelijoitaan tai johtajiaan, sillä näiden toimintatavat herättävät ristiriitaisia tunteita heidän

omissakin joukoissaan. Lisäksi kertomalla heidän henkilöllisyytensä heistä tulisi ajojohdin kohteita, joka kestäisi mahdollisesti jahdattavan loppuelämän ajan. Jahdin lopussa odottaisi eliminointioperaatio tai oikeudenkäynti. Siksi sankareiden esiinmarssia ei ole odotettavissa vastustajienkaan puolelta.

Joidenkin mielestä se voi tuntua epärealistiselta, sillä länsimaihin soluttautuneet terroristit ja terroristijohtajat saattavat hyvinkin polkea kuntopyörää huolehtiessaan kunnostaan ja elää muutoinkin edellä kuvatun kaltaisissa nykyaikaisen sodanjohtajan SA-olosuhteissa kuten korkeilla sotilaallisilla kunniamerkeillä palkitut kenraalit.

Taistelulentä taktisen tason sankarit?

Tarkastellaanpa vielä hieman länsimaisia maavoimien etulinjan taistelijoita Irakissa ja Tshetseniassa. Siellähän yhä sotilaat ampuvat kohti vihollista, luodit ja sirpaleet viheltävät. Missä ovat sankarilliset rivimiehet, tulenjohtajat, ryhmänjohtajat, joukkueenjohtajat, komppanianpäälliköt ja vastaavat, he, jotka toimivat kenttäolosuhteissa yhä itsensä vaaralle alttiiksi asettaen?

Ainakin se on selvää, että tuli-voiman käytön ketjun piteneminen vaikeuttaa yksittäisen sotilaan roolin hahmottamista. Perinteiset maavoimien taistelut ovat ainakin toistaiseksi käytännössä kadonneet. Niiden tilalla ovat erilaiset lyhytkestoiset iskut ja ylläkööt, jotka suoritetaan usein siviiliväestön keskuudessa.

Oetaan kuvitteellinen prikaatitason esimerkki Irakista. Alueella x isketään toistuvasti koalition joukkoja vastaan ja se päätetään puhdistaa siviilien keskuudessa toimivista vihollisista. Aloitetaan tiedusteluoperaatio, jossa maanpinnalla avainrooli on alueella toimivilla univormua käyttämättömillä ylempää tasoa edustavilla tiedustelupalvelujen edustajilla sekä usein myös rahapalkkiota vastaan toimivilla paikallisväestön edustajilla. Maanpinnan yläpuolelta tietoja kerätään valtava määrä erilaisilla sensoreilla.

Kerätyt tiedot analysoidaan, yhdistetään ja lajitellaan esikunnassa ja jossakin kauempana kohdealueesta, tehdään erinäisiä tietokonepohjaisia

Yhtä kaatunutta kohden USA:n joukoissa haavoittuu eräiden arvioiden mukaan kahdeksan sotilasta eli myöhemmin jaetaan kahdeksan purppurasydäntä.

Englannin korkein urhoollisuudesta myönnettävä kunniamerkki, Viktorian risti, myönnettiin tänä vuonna Irakissa palvelevalle sotamiehelle. Tämä oli ensimmäinen kerta 40 vuoteen.

maalittamisia ja suunnitelma operaation suorittamisesta. Päätös operaatiosta tehdään kaukana selustassa, josta se valuu porras kerrallaan kohti suoritusta paikkaa. Operaatio sisältää suuren määrän erilaisia osioita, joiden yhteensovittaminen vaatii hyvää ammattitaitoa. Siksi valmisteluun osallistuu suuri määrä erilaisia esikunnissa toimivia spesialisteja.

Taistelevat joukot tekevät työtä, jonka tarkoitus ei aina avaudu

Operaatio alkaa mittavalla tulenkäytöllä ja suurin osa tuhottavista vastustajista ei näe ensimmäistäkään vastapuolen sotilasta operaation aikana ennen kuin kuolema kohtaa heidät. Ikävänä sivutuotteena aina kuolee ainakin jonkin verran siviilejä. Tulimyrskyyn tukeutuen jalkaväki aloittaa puhdistusoperaationsa muutaman kompanian voimin.

Liikkeen pysähtyessä tulitukea tila-

taan erityisesti ilmavoimilta, tilannekuvan seuranta ja tulenjohto suoritetaan usein helikopterista. Tällaisen operaation maavoimien eturivin taistelijoitten lukumäärä on huomattavasti pienempi kuin tiedusteluun, maalittamiseen, suunnitteluun, tulivalmisteluun, huoltoon ja tilannekuvan ylläpitämiseen osallistuneen henkilöstön lukumäärä.

Koko operaatio kuvataan - jos kuvataan - mediassa teknispohjaisesti, kuin jonkinlaisena teollisena prosessina. Tapaukseen liittyvä mahdollisesti julkaistava kuvamateriaali on erittäin tarkasti valikoitua, samoin kaikki muu media-aineisto. Se on niin steriiliä, että sitä voi katsoa koko perhe yhdessä kotisohvalta ilman suurempia tunnemyrskyjä.

Operaation hetkellinen tulos on ennalta selvä jo ennen operaation toteuttamista. Kokonaan toinen asia on, että vastarinta palaa ennen pitkää samalle alueelle tai siirtyy jonnekin muualle, mutta se ei lopu. Operaatio uutisoidaan, ja ihmisiä lähinnä kiinnostaa

länsimaisten kaatuneiden lukumäärä. Siviiliuhreja ei edes mainita. Jotkut uskovat Irakissa niiden lukumäärän olevan huomattavastikin suuremman kuin julkisuudessa usein esiintyvä 20 000.

Mistä tämääntapaisesta vastustajan häviöön tuomitusta yksittäisestä taistelusta voisi lähteä etsimään sankareita? Koko tällainen operaatio, jollaisia on käynnissä tuon tuosta Irakissa, on niin monimutkainen ja viime kädessä riippuvainen tulitaisteluun osallistumattomien henkilöiden panoksesta, että sankareita ei tahdo löytyä. Sama pätee osittain myös oheistekniikkassaan ja johtamismenetelmissään uudelle vuosituhannelle ensimmäisten joukossa siirtyneisiin erikoisjoukkoihin. Epätasaisesta taistelusta on vaikea osoittaa sankareita ainakaan ylivoimaiselta puolelta.

Silti yli puolet maailman puolustusmäärärahoista käyttävä armeija ei kykene estämään vastustajan iskuja Bagdadin lentokentältä keskustaan kul-

kevan tien varrelta tai tiukkojen turvatoimien leimaamalla niin sanotulla vihreällä vyöhykkeellä Bagdadin keskustassa. Terroritekojen määräkään ei ole ainakaan vähenemässä. Joku saattaa joskus tulla ajatelleeksi, että esimerkiksi Afganistanissa Neuvostoliitto ei hävinnyt käytännössä yhtään taistelua (koska niitä ei ollut), mutta silti se hävisi koko sodan.

Hurme punaa vieraan maan, vaan sotasankareita ei näy, ei kuulu

Kaksi suurvaltaa, Venäjä ja USA, käyvät loppujen lopuksi hyvin samantapaisia sotiaan omien valtiotajajensa ulkopuolella heikosti aseistautunutta, terroristiksi leimattua omaa maataan kaikin keinoin puolustavaa vihollista vastaan. Ainakaan minusta kummallakaan ei ole näkyvissä sotilaallisen voiton mahdollistavaa loppua sodalleen vastustajan turvautuessa sissisotaan, asutuskeskustaisteluun ja terroritekoihin.

Mutta jos vertaa näitä kahta sotaa koskevaa uutisointia, on ero melkoinen. Esimerkiksi Helsingin Sanomat uutisoi uskollisesti Irakissa syntyneet länsimaisten joukkojen taistelutappiot päivittäin yhden henkilön tarkkuudella tukeutuen kansainvälisille uutistoimistoille toimitettuihin tietoihin. Tshetsheeniasta sen sijaan ei ole raportoitu eikä raportoida juuri mitään, koska uutistoimistoille ei toimiteta tietoja tilanteesta.

Emme tiedä, miten tämä vaikuttaa ihmisten käsityksiin näistä kahdesta aikaamme kuvaavasta sankarittomasta sodasta. Varmaa kuitenkin on, että miellelyhtymätasolla jokainen on uutisoinnin johdosta tietoinen Irakin siviili- ja sotilastappioiden päivittäisyydestä. Tshetsheenin tilanteesta harvalla on selkeä kuva ja monikaan ei tiedä, paljonko venäläis- tai tshetsheeniaverta vuotaa tai on vuotanut Tshetsheeniassa viime vuosien aikana. Mutta joka tapauksessa, koska medioita hallitsevilla ja terrorismin vastaisessa taistelussa päivävuotua kantavilla suurvalloilla ei ole esittää kotirintamalle ja maailmalle sotasankareita, on turha odottaa niitä muiltakaan terrorismin vastaiseen taisteluun osallistuvilta mailta.

Media ja kotirintama janoavat sankaritarinoita. Eräänlainen sankaruuden kuvaamisen pohjakosketus oli yhdysvaltalaisotilas Jessica Lynchin ”pelastusoperaatio” Irakissa vuonna 2002.

Mielenkiintoista on myös se, että viimeisten noin 15 vuoden aikana sodasta kertojien joukko on muuttunut. Sotakirjallisuudessa tarjolla on jonkin verran rivimiesten ja alle joukkuetason sotilaiden omakohtaisiin kokemuksiin perustuvia kirjoja länsimaiden viimeisistä sodista, ja operaatioiden kaikkein korkeimpien johtajien muistelmia ja kuvauksia on hyvin saatavilla. Mutta missä on väliportaan ääni? Onko tehokas sodankäynti vienyt keskitason johtajilta mahdollisuuden toimia omin päin, ovatko operaatiot tulleet niin monimutkaisiksi että kukin toimija tekee vain hänelle määrättyä tehtävää eikä sooloiluun ole varaa? Mahdollisesti kieli- ja kulttuurimuurista johtuen minikään tason vastapuolen toimijoiden kertomuksia ei tule ainakaan länsimaisten asiasta kiinnostuneiden tietoon. Samoin venäläiset omakohtaiset viimeaikaiset sodan kuvaukset tasosta riippumatta ovat kiven alla.

Nämä uudet ilmiöt tuskin edesaut-

tavat sodan kuvan, syiden ja seurausten ymmärtämistä. Sodan viihteellistämiseksi ja kotirintaman hengelle ne sen sijaan kai ovat eduksi. Terrorismin ja teknisen sodankäynnin raadollisena aikakautena sotasankareille ei jää juuri tilaa mediassa samaan aikaan, kun niiden kysyntä olisi suurempi kuin koskaan. Sen takaa se sodan kuva, jonka valtamediat haluavat antaa länsimaiselle kuulijalle.

En jaksa uskoa, että yksittäisten etulinjan sotilaiden poikkeuksellinen neuvokkuus tai rohkeus olisivat todellisuudessa kadonneet. Niitä ei vain kyetä kuvaamaan mediassa ilman, että herkkänahkaiselle kuulijalle voisi tulla mieleen ikäviä ajatuksia. Siksi sankareita ei näy, ei kuulu. □

Richard Lorentz

Suomen ilmasodankäynnin ykkösmies

Osa 2

Richard Lorentz oli ennen talvisotaa kehittänyt hävittäjätaktiikkaa ja -koulutusta. Hänen luomansa periaatteet osoittautuivat sodassa oikeiksi. Välirauhan ja jatkosodan aikana Lorentz kehitti hävittäjäyksiköille keskitettyä johtamisjärjestelmää. Hän vastusti hävittäjälaivueiden tehotonta karsinointia vastualueilleen.

Lorentz toimi kesään 1943 asti lentorykmentin komentajana ja sen jälkeen ilmasotataidon tarkastajana.

Hän piti uransa kohokohtana toimintaa Kannaksen ilmakomentajana kesällä 1944.

Kiireinen kehitys välirauhan aikana

Lentorykmentti 2:ssa oli talvisodan jälkeen kolme hävittäjälaivuetta: Brewster-, Morane- ja Fiat-laivueet. Lorentzilla oli kaksi painopistettä rykmentin kehittämisessä: sotavalmiiden ohjaajien tuottaminen ja viestiyhteyksien kehittäminen sellaiselle tasolle, että johtamisjärjestelmä toimisi rykmentin koko vastualueella. Lorentz kirjoitti Lentolaivue 26:n luutnantti U.A. Niemisen (myöhemmin Mattelmäki), majuri Harju-Jeantyn ja kapteeni Kivilahden kanssa laajennetun Ilmasotaohjesäännön. Tälläkään kertaa ohjesääntöä ei saatu julkaistuksi ennen kuin sota syttyi uudelleen. Talvisota oli osoittanut taktiikan perusteet oikeiksi. Kaikki ilmataisteluliikkeet täytyi laskea ennen testausta ja sen jälkeen jokainen yksityiskohta käskyjä ja komentoja myöten tuli harjoitella läpikohtaisesti.

Iske ja irti -taktiikka oli edelleen Lorentzin mieleen. Kaartotaisteluja vastustajan hävittäjien kanssa tuli välttää.

Pikakoulutusohjelmat etenivät vauhdilla, mutta toimintaa rajoitti se, että vielä välirauhankin aikana Ilmavoimien komentaja salli hävittäjäohjaajille vain noin kolme lentotuntia kuukaudessa pommikoneohjaajien saadessa 4,5 tuntia pääasiassa suunnistuslentoihin! Syynä saattoi olla se, että Ilmavoimien esikunnassa ei edelleenkään palvellut yhtään hävittäjäkoulutuksen saanutta upseeria. Rajoitukset johtivat siihen, että harjoitukset priorisoitiin tykkiammunnan harjoitteluun rajoitusta suunnista ja väistön ajoitukseen. Lorentz käski isot linjat, joista mm Hävittäjälentolaivue 24:n ohjelmistot poikkesivat vain vähäisesti. Lorentzilla ja Magnussonilla oli näkemyseroja harjoituslentojen järjestyksestä ohjelmiston sisällä. Magnusson halusi aloittaa koulutuksen yksittäisellä koneella ilman vastustajaa Lorentzin painottaessa vastustajan merkitystä heti ensimmäisistä lennoista lähtien.

Lorentz suunnitteli järjestelmän, jossa kaikkia hävittäjälaivueita voitaisiin johtaa rykmentin koko vastualueella. Hän tavoitteli kykyä muuttaa

Jarmo Lindberg

taistelun painopistettä nopeasti ja mahdollisuutta osallistua tarvittaessa taisteluun kaikilla kolmella laivueella samanaikaisesti. Tavoite oli haasteellinen, sillä laivueiden koneiden radiot toimivat eri taajuusalueilla. Tämän lisäksi ilmavalvontaverkko oli vielä huonommassa kunnossa kuin talvisodan aikana. Näiden tekijöiden summana mitään komentopaikkoja, radioita ja ilmavalvontaverkon parannusta ei tullut ennen jatkosotaa.

Kesäkuun 20. päivänä 1941 lentokaluston painopiste oli lopultakin kunnossa - hävittäjäkoneissa, joita oli 230 kappaletta. Pommikoneita oli nyt 41 eli selvä vähemmistö. Fokker D.XXI-hävittäjät alkoivat olla vanhentuneita ja teknisin perustein päätetyt lisenssi-koneet vielä huonompia alitehoisten moottoriensa vuoksi. Lentorykmentti

2:lle ja 3:lle annettiin omat vastuualueet. Käskyt olivat yksinkertaisia, mutta Lorentzin mielestä oli mielenkiintoista havaita, että Ilmavoimien esikunnalla ei ollut mitään komentopaikkaa (=operaatiokeskusta) eikä nopeita viestiyhteyksiä kahden lentorykmentin toiminnan koordinointiin. Rykmenttejä ei tulisi sitoa kiinteisiin vastuualueisiin, vaan järjestelmän on aina mahdollistettava koko hävittäjävoiman keskitetty isku tärkeimpiin taisteluihin. Tätä varten olisi tarvittu oma keskitetty rykmenttien komentopaikka.

Neuvostopommittajat hyökkäävät Suomen kaupunkeihin

Saksalaiset käynnistivät valtavan sotakoneensa kesäkuun 22. päivänä ja hyökkäsivät Neuvostoliittoon. Jo 25.6. neuvostojoukot pommittivat Suomen kaupunkeja yli 500 koneella ilman sodan julistusta. Suomalaishävittäjät olivat valmiina ja pudottivat 27 viholliskonetta jatkosodan ensimmäisenä päivänä ilman omia tappioita. Tämä antoi itseluottamusta Lorentzin rykmentille. Sota alkoi hyvin, mutta kehittyi huolestuttavaan suuntaan, koska toukokuun ilmapuolustusharjoitukseen lainatut maaradioasemat piti palauttaa, mikä vaikeutti hävittäjien johtamista oikeassa sodassa!

Jatkosodan hyökkäysvaiheessa Ilmavoimilla oli kaksi hävittäjärykmenttiä. Lentorykmentti 3 tuki Karjalan Armeijan etenemistä Lentorykmentti 2:n suojatessa suomalaisjoukkoja Karjalan kannaksella. Ensimmäisten kahden viikon aikana hävittäjillä saavutettiin 68 ilmavoittoa. Tappiona oli yksi vanhentunut Fokker. Onneksi kaikki hävittäjälaivueet osoittautuivat ylivoimaisiksi neuvostovastustajansa verrattuna. Neuvosto-ohjaajien taktiikassa ja koulutuksessa oli toivomisen varaa. He sitoutuivat ”ranskalaismallisesti” kaartotaisteluihin nopeilla mutta kankeilla MiG- ja LaGG-hävittäjillään. Everstiluutnantti Harju-Jeantyn Lentolaivue 26 avasi sodan Fiateillaan suurimmalla ilmavoittomäärällä. Toisena tuli Magnussonin Lentolaivue 24, joka myöhemmin meni ohi Lorentzin mukaan paremman ja täysivahvuisen konekalustonsa ansiosta. Lorentz räätälöi

lentotehtävät sopimaan laivueiden eri konetyypeille. Brewsterit olivat parhaita hävittäjiä, Fiateilla oli lyhyt toimintäsäde ja Moraneilla pitkä toiminta-aika, mutta huonot aseet. Brewstereitä ja Fokkereita käytettiin pääasiassa viholliskoneita vastaan, mutta Moraneita tiedustelu- ja rynnäköintitehtäviin. Lorentz salli innovaation ja omat taktiset sovellutukset hävittäjälaivueissa. Koska Lentolaivue 24 oli määrävahvuinen, kykeni Magnusson käyttämään suuria osastoja kahdessa ja jopa kolmessa vuorossa. Lentolaivueet 26 ja 28 lensivät usein pienillä osastoilla.

kaikkien koneiden sijainti ilmassa sekä jäljellä oleva lentoaika, jotta hän voi tehdä nopeita päätöksiä ja antaa käskyjä. Lorentzin malleissa laajin komentopaikka oli sellainen, jossa koko valtakunnan hävittäjävoiman käyttö oli keskitetty yhteen paikkaan (= Ilmavoimien operaatiokeskus). Tämä saavutettaisiin yhdistämällä informaatio alueellisista komentopaikoista (= pääjohtokeskuksista). Edellytyksenä oli erittäin kehittynyt radioverkko. Lorentzin kaavailemista komentopaikoista pienempi versio oli Lentolaivue 24:n ”Kippari” komentopaikka talvisodassa.

Richard Lorentz jatkosodan aikana. Kuva: Puolustusvoimat.

Karjalan Armeija perustettiin 29.6.1941. Ilmavoimien komentaja käski Lentorykmentti 2:n tuottaa Karjalan Armeijan hävittäjäsuojan. Lorentz ja Magnusson yrittivät toistuvasti saada rykmentin esikunnan siirretyksi Immoilaan, lähemmäksi rintamaa. Tavoitteena oli keskitetty hävittäjäjohto tukemaan joukkojen etenemistä. Ilmavoimien komentajan operaatioajatus tuli yllätyksenä hävittäjäeksperteille: komentaja jakoi Kannaksen neljään sektoriin. Operaatiot perustuivat kiinteisiin aika-tauluihin eri sektoreilla, mikä tarkoitti sitä, että keskitetty hävittäjävoiman käyttö oli unohdettu.

Johtamisen periaatteet

Lorentzin mukaan komentopaikan tulee esittää vihollistieto komentajalle mahdollisimman visuaalisesti. Komentajan tulee nähdä hävittäjälaivueiden tukeutumistilanne niiden ollessa maassa ja

”Kippari” palveli vain yhden laivueen tarpeita. Koska ilmapuolustus Lorentzin rykmentin vastuualueella oli huonossa kunnossa, ei ollut mitään järkeä rakentaa suurta komentopaikkaa yhdistämään perin pientä informaatioverkkoa.

Lentorykmentti 2:n päätehtävä oli suojata maajoukkoja ilmahyökkäyksiltä. Tämä edellytti usein jatkuvaa aikataulunmukaista ilmapäivystystä rintaman yläpuolella omilla vastuualueilla. Lorentz yritti jatkuvasti saada hävittäjäjoukot kytkettyä suoraan ilmapuolustustietoon viholliskoneiden sijainnin selvittämiseksi. Koska rykmentillä oli vuonna 1941 käytössään vain kaksi hävittäjälaivuetta ja ainoastaan Lentolaivue 24:n tehtävänä oli ilmaherruuden hankkiminen, tuli rykmentti toimeen laivuetason komentopaikalla. Lorentzin mielestä alemman tason komentajiin tuli luottaa ja heille tuli antaa taktinen vapaus toteuttaa tehtävänsä. Ylemmän tason komentajien tuli antaa ainoas-

taan komentajan linjaukset ja ohjata joukkoja oikeaan suuntaan. Lorentz oli sitä mieltä, että komentamista ei tarvittu yhtään sen enempää kuin mitä tehtävän täyttäminen edellytti. Lorentzin äidinkielellä tästä menettelytavasta käytettiin nimitystä ”auftragstaktik”, suomeksi tehtävätaktiikka. Lorentz näki Itä-Karjalan yhtenä ilmaoperaatioalueena. Hävittäjä-, pommitus- ja tiedusteluoperaatioille täytyisi olla yksi yhteinen komentopaikka. Sen tehtävät olisivat seuraavat:

- Komentopaikka kokoaisi kaiken sää- ja ilmavalvontatiedon.
- Se valitsisi hävittäjäyksiköt torjuntatehtäville ja johtaisi torjunnat maasta.
- Muut aselajit (jalkaväki, tykistö) esittäisivät tukitarpeensa komentopaikkaan, joka neuvottelisi operaatioiden toteuttamisperiaatteet.
- Komentopaikka määrittäisi lentoyksiköt eri tehtäviin ja tuottaisi operaatioille hävittäjäsuojan, koska komentopaikassa olisi paras kokonaistilannekuva.
- Komentopaikalla olisi oikeus antaa käskyjä taktisissa asioissa.

Lorentz ylennettiin everstiksi 16.9.1941. Lentorykmentti 2 oli toiminut erinomaisesti Lorentzin komennossa. Vuonna 1941 Lentolaivue 24 oli saavuttanut 135 ilmavoittoa menettämättä ainoatakaan Brewsteria, Lentolaivue 26 oli ampunut Fiateilla alas 52 konetta ilman tappioita ja Lentolaivue 28 oli saavuttanut 70 ilmavoittoa me-

nettäen itse viisi Moranea ilmataisteluissa.

Suomalaisten ilmaherruus lipsuu

Maajoukkojen pysäytettyä hyökkäysoperaation oli tarpeellista ryhmittää liian itään työnnetty hävittäjät uudelleen, jotta puolustukselle saataisiin syvyyttä. Ilmavoimien komentaja ei pitänyt Lorentzin varovaisista suunnitelmista. Komentajan tavoitteena oli ryhmittää hävittäjät mahdollisimman lähelle rintamaa, mistä hän piti kiinni jatkosodan loppuun asti. Lorentzin mielestä ei ollut mitään syytä riskeerata hävittäjiä silloin, kun ne olivat haavoittuvimmillaan lentoonlähdessä. Neuvostopartisaanit raportoivat hävittäjätukikohtien läheltä suomalaiskoneiden lentoonlähdeajajat, mikä vaikeutti torjuntajoukkojen onnistumista.

Vuoden 1942 puolivälissä suomalaisten ilmaherruus alkoi lipsua. Erinomaiset amerikkalaiset ja brittiläiset koneet ilmestyivät vihollisen puolelle. Onneksi neuvosto-ohjaajat sortuivat toistoon hävittäjätaktiikassaan, mikä antoi suomalaisille mahdollisuuksia vastaiskuihin. Suomenlahden itäosassa olevat vihollistukikohdat olivat melkein havaittavissa paljaalla silmällä, mikä mahdollisti suomalaishävittäjien ohjaamisen maasta edullisiin hyökkäysasemiin. Neuvostojoukot näyttivät suuntineen suomalaisten ilmavalvontaradiot ja määritelleen aukot ilmavalvontaverkossa, koska verkon puutteita

hyödynnettiin ilmiselvästi.

Lorentz oli ollut jo jatkosodan alusta lähtien sitä mieltä, että Saksasta tulisi hankkia uutta hävittäjäkalustoa. Vuoden 1943 alkupuolella Lorentz alkoi hahmotella strategioita vanhentuneen hävittäjäkaluston käyttöä varten. Hävittäjäkalustoa oli alettava uusina nopeasti. Hävittäjälentolaivue 34 muodostettiin Lentorykmentti 3:een uudella Messerschmitt Bf 109 -kalustolla vasta tammikuussa 1943. Suurin osa Suomen parhaista hävittäjä-ässistä siirrettiin tähän Eino Luukkasen komentamaan laivueeseen. Suomen nuorin laivueen komentaja Luukkanen jatkoi parhaiden suomalaisten edestä johtamisen periaatteiden mukaisesti ”pelaajavalmentajana” taistelulentoja laivueessaan ja nousi ilmavoittotilastoissa kolmannelle sijalle Ilmari Juutilaisen ja Hans Windin jälkeen.

Eversti Richard Lorentz oli Lentorykmentti 2:n komentaja lokakuusta 1939 kesäkuuhun 1943, jolloin hänet siirrettiin takaisin Ilmavoimien esikuntaan ilmasotataidon tarkastajaksi. Hävittäjien tehoton karsinointi vastualueille jatkui. Tilanne paheni entisestään vuonna 1943, kun Aunuksen kannas jaettiin kahden rykmentin vastuulle heti Äänislinnan eteläpuolelta länteen. Samana vuonna Lorentz ilmoitautui Ilmavoimien esikunnassa ilmasotataidon tarkastajan tehtäviin. Ilmavoimien esikunta siirrettiin Helsinkiin, joka sijaitti niin kaukana, että lentorykmenttien välistä toimintaa ei kyetty koordinoimaan.

Ylipäällikkö, Suomen marsalkka C.G.Mannerheim oli todennut jatkosodan aikana Ilmavoimien komentajalle, että neuvostojoukot olivat nyt paremmin varustettuja ja johdettuja kuin vuonna 1939. Suomalaisten tulisi varautua pahimpaan. Lorentzin mielestä Mannerheimin näkemykset edellyttivät varovaista konekaluston käyttöä, jotta koneita olisi tarvittaessa käytössä mahdollisimman suuri määrä. Erityisesti pommikonesuorituksia tulisi rajoittaa koneiden kunnossaoloprosentin nostamiseksi. Vielä kesällä 1943 Lorentz suositteli Mannerheimille Päämajassa pommikoneiden varovaista käyttöä, mutta tämä käyttöperiaate epäonnistui.

Brewster oli jatkosodan alussa Suomen ilmavoimien paras hävittäjäkone. Vuonna 1944 se oli jo vanhentunut. Kuva: Puolustusvoimat.

Messerschmitt 109 eli "Mersu" oli ratkaisevassa asemassa kesän 1944 torjuntataisteluissa. Niitä hankittiin Suomeen yhteensä noin 160 kappaletta. Kuva: Puolustusvoimat.

Neuvostoliiton suurhyökkäys alkaa kesäkuussa 1944

Neuvostoliiton suurhyökkäys kesällä 1944 ei ollut yllätys suomalaisille, mutta hyökkäyksen valtava suuruus oli. Ilmavoimat oli tehnyt useita kuvaustiedustelulentoja rintamalla. Niissä vihollistykistön keskitykset olivat ilmeisiä. Kuuntelutiedustelu oli tietoinen yli tuhannesta lentokoneesta rajan takana. Suomen hävittäjäryhmitus oli hyökkäyksen alussa sietämätön; valtaosa Messerschmitt-hävittäjistä oli Suulajärvellä vain viiden minuutin lentomatkan päässä rintamalta ja loput Messerschmitt-koneet olivat Kotkan lähellä Kymin tukikohdan kapean kiitoradan varteen tungettuina. Hyökkäys yllätti myös Ilmavoimien esikunnan, jonka onneksi neuvostopommittajat eivät tuhonneet harvoja suomalaiskoneita maahan.

Loentz oli suosittelut lentojoukkojen uudelleenryhmitystä jo toukokuussa 1944 ennakoiden tulevaa vihollishyökkäystä. Tilanne oli äärimmäisen kriittinen suurhyökkäystä edeltävänä yönä, sillä suuri osa Messerschmitt-koneista olisi voitu tuhota Kymin tukikohdassa. Onneksi tätä ei tapahtunut ja Magnus-

son pääsi siirtämään yksiköitään taemas. Hävittäjälentolaivue 34:n sijainti oli Lorentzin mielestä virheellinen. Toiminta mahdollisimman läheltä vihollista ei välttämättä merkinnyt tehokkaampaa puolustusta.

Neuvostoilmavoimilla oli käytössään sama tuhannen koneen voima kuin talvisodankin alussa. Tällä kertaa hävittäjät olivat parempia ja niissä oli radiot. Lisäksi tutkat ja kuuntelutiedustelu tukivat hyökkääjää. Pitkät kesäpäivät mahdollistivat lentotoiminnan lähes vuorokauden ympäri, mikä edelleen pahensi tilannetta verrattuna talvisodan alkuun. Talvisodassa suomalaiset pystyivät keskittämään puolustuksensa muutamaani tärkeisiin torjuntaoperaatioihin, minkä jälkeen huono sää mahdollisti kaluston korjaukset. Talvisodan alku oli strategisesti edullisempi suomalaisille kuin neuvostojoukkojen hyökkäys kesäkuussa 1944. Nyt suomalaishävittäjät suojasivat myös pommikoneosastoja, mikä satoi ne mukaan muodostelmaan.

Kuten Mannerheim oli ennustanut, Neuvostoliitto ei ollut sama vastustaja kuin talvisodassa. Sotakoneisto oli paremmin koulutettu, johdettu ja varustettu. Suurhyökkäyksen alussa suomalaisilla oli ainoastaan 38

ajanmukaista Messerschmitt-hävittäjää. Muiden lentoyksiköissä olleiden heikkotasoisempien hävittäjäkoneiden lisäksi noin 80 hävittäjäkonetta oli korjattavana lentokonetehtaalla Tampereella ja eri kenttälentovarikoilla. Pommikoneita oli 93, mutta niistä 22 oli korjattavana. Tämä paljasti syyn, miksi Suomessa suunnitellut Myrskyhävittäjät melkein myöhästyivät sodasta. Yksi pommikone vei kolmen hävittäjän paikan korjaamalla. Jälleen kerran Lorentz painotti sitä, että pommikoneita olisi tullut käyttää varovaisemmin asem sodan rauhallisissa vaiheissa.

Kannaksen ilmakomentajaksi kesällä 1944, Suomen ainoa JFACC

Kesäkuun 15. päivänä 1944 Richard Lorentz siirrettiin Kannaksen joukkojen komentajan, kenraaliluutnantti Oeschin, esikuntaan ilmakomentajaksi (nykytermillä JFACC, Joint Forces Air Component Commander). Nyt lentorykmentit 3 ja 4 kuuluivat Lorentzin komentoonsa niiden operoimissa Kannaksen alueella. Lopultakin Lorentzilla oli selvä toimivalta alueensa joukko-

hin eivätkä Ilmavoimien komentaja ja esikuntapäällikkö enää puuttuneet Lorentzin taktisiin ratkaisuihin Kannaksen alueella. Seuraavana päivänä saksalainen Osasto Kuhlmeij lensi Suomeen. Everstiluutnantti Kurt Kuhlmeij oli valinnut osastoonsa 32 Junkers Ju 87 Stuka-syöksypommittajaa, 32 Focke-Wulf Fw190-hävittäjää ja kuusi kameroim varustettua Messerschmitt Bf 109-hävittäjää. Osasto Kuhlmeij kak-sinkertaisti Lorentzin käytössä olleen hävittäjä- ja pommituskonevoiman. Lorentz esitti, että suomalaispommittajat yhdistettäisiin saksalaisosaston kanssa yhteisiskuihin. Kuhlmeij hyväksyi ajatuksen, millä tuli olemaan suuri merkitys myöhemmissä torjuntataiste-luissa.

Lorentzin toimipaikaksi oli määrätty Kannaksen joukkojen komentajan esikunta Savitaipaleella. Sinne Lorentz ei mennyt, sillä hän halusi olla Magnussonin kehittämässä komentokeskuksessa Lappeenrannan lentokentän läheisyydessä. Tämä toi Kannaksen alueen johtojärjestelmän Lorentzin käyttöön. Kriittisellä hetkellä Lorentz pystyi johtamaan Suomen pommitusvoimat yhteiseen torjuntaiskuun Kuhlmeij Stukien ja hävittäjäpommittajien kanssa. Lorentz järjesti pommituslentorykmentin eli Lentorykmentti 4:n esi-

kuntapäällikön everstiluutnantti Birger Gabrielssonin Kannaksen ilma-alueen johtokeskukseen hoitamaan suomalaisten pommittajien yhteishyökkäystä Osasto Kuhlmeij kanssa. Lorentz halusi johtaa pommitusoperaatioita kasvoitusten Gabrielssonin kanssa eikä keskustella asioista puhelimesta. Gabrielsson hoiti suomalaislaivueet pommituskohteilleen, Eka Magnusson vastasi hävittäjäsaatosta ja saksaa äidinkielenään puhunut Lorentz yhteistyöstä Kuhlmeij Stukien ja Focke-Wulf-hävittäjäpommittajien kanssa. Lorentzilla ei ollut käskyvaltaa saksalaiskoneisiin, mutta käytännössä hän antoi niille lentotehtävät päivittäisissä operaatio-osuunnitelmissaan. Kuhlmeij toteutti pyynnöt, kuten ne olisivat olleet käskyjä.

Pommituslaivueet eivät menettäneet ainoatakaan konetta niillä lennoilla, joita Messerschmitt-hävittäjät suojasivat. Kannaksen joukkojen komentaja kenraaliluutnantti Oesch ymmärsi ilmaiskujen merkityksen läpimurtodivisioonien ja -prikaatien murskaamisessa. Ensimmäistä kertaa tykistötoiminta oli tiiviisti sidottu ilma-aseen pommitusiskuihin. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun nykytermein ”joint fires”-konsepti oli käytössä Suomessa.

Erityisen ylpeä Lorentz oli siitä, että hänen ystävänsä Reino Hallamaan radiotiedustelu sieppasi torjuntataistelun ratkaisevassa vaiheessa vihollisen läpimurtohetken eli H-hetken. Tätä tietoa hyväksi käyttäen Lorentzin johtamat lentojoukot iskivät H-2 eli kaksi minuuttia ennen neuvostojoukkojen läpimurtohyökkäyksen käynnistymistä. Toimenpiteet suurhyökkäyksen pysäyttämiseksi osuivat täsmälleen oikeaan hetkeen pommituslentäjien ja tykistön hoitaessa oman osuutensa tarkasti ja tehokkaasti. Lorentz oli kiitollinen siitä, että kenraaliluutnantti Oesch antoi lentäjille täyden työrauhan. Kerrankin asioita ymmärtävät upseerit saivat toimintavapauden, kun Ilmavoimien komentajakin pysyi erossa Kannaksen ilmaoperaatioista.

Lorentzilla oli kaksi vaihtoehtoa käyttää ilma-asetta Kannaksella: joko viivyttaa vihollista pommituksilla tai hankkia ilmaherruus suojaamaan omia joukkoja vihollisen ilmaterrorilta. Suomalaishävittäjien vähäinen määrä ei mahdollistanut molempien tehtävien toteuttamista. Pommikoneosastojen suojaaminen olisi sitonut kaikki Suomen Messerschmitt-hävittäjät saattoon ja jättänyt maajoukot neuvostopommittajien armoille. Lorentz valitsi hävittäjien keskitetyn käytön ilmaherruuden

Junkers 88 oli Lentorykmentti 4:n paras pommituskonetyyppi. Kuva: Puolustusvoimat.

saavuttamiseksi. Vain Stukien sallittiin hyökätä vihollisen maajoukkoja vastaan. Pommittajia käytettiin ainoastaan maatilanteen kriittisissä muutosvaiheissa ja silloinkin keskitettyihin iskuihin. Lorentz rajoitti suomalaispommitukset vain muutamien kilometrien päähän rintamasta välttääkseen hävittäjäsaaton käyttötarpeen. Lopulta neuvostolentäjät menettivät ilmaherruuden ja pitivät valtaosan hävittäjistään hälytysvalmiudessa tukikohdissa tai lennättivät koneitaan loputtomissa ilmapäivystyksissä.

Suomalaiset ampuivat alas noin 300 konetta kesäkuussa, mutta luku putosi 160:een heinäkuussa. Neuvostojoukot menettivät koneita noin kymmenen koneen päivävauhtia.

Kannaksen tehokas ilmasodan käynnin johtajajärjestelmä menetti elokuun alussa 1944 Ilmavoimien esikunnan organisoidessa joukot uudelleen ja Osasto Kuhlmeyn palattua Saksaan. Kahden sodan aikana ilmavoimien lentoyksiköt saavuttivat 1807 pudotusta ja menettivät 257 konetta. Jatkosotakin osoitti Ilmavoimien yksiköiden taistelutaidon ja vahvisti virheellisen konehankintapolitiikan. Ilmasotaa johtivat lentorykmenttien komentajat ilmasotataidon tarkastajan kanssa Ilmavoimien esikunnan seurassa toimintaa sivusta ilman tilannekuvaa ja kunnollisia operatiivisia viestiyhteyksiä. Onnistuihan sen niinkin, mutta parempi valtakunnallinen hävittäjävoiman koordinointi ei olisi ollut pahasta kriittisten torjuntataistelujen aikana.

Neuvostolentäjät olivat hyviä ja rohkeita ohjaajia. He olivat mitä ilmeisimmin käyneet läpi ranskalaistyyppisen koulutuksen, missä harjoiteltiin rajattomasti erilaisia ilmataisteluliikkeiden yhdistelmiä. He osasivat taitolennon, mutta valtaosalla ei ollut käsitystä siitä, miten eri liikkeitä tulisi käyttää ilmataistelun eri vaiheissa. Lorentzin mielestä jalkaväkitaktiikka ei tue erilaisten rajoitettujen taktisten mallien käyttöä. Ilmataktiikassa niiden käyttö on erityisen suotavaa, minkä ymmärtäminen oli avain suomalaisen hävittäjätaktiikan menestyksiin.

Lorentzin mukaan neuvostolaiivue muistutti keskinkertaista jalkapallojoukkuetta; he eivät pystyneet kehittämään tehokasta hyökkäystä, koska heillä ei ollut joukkuepelin sääntöjä

Lorentz vastasi kesällä 1944 Kannaksella yhteistyöstä Osasto Kuhlmeyn kanssa. Kuvassa Osasto Kuhlmeyn Stuka. Kuva: Puolustusvoimat.

eivätkä he olleet harjoitelleet mitään hyökkäyskuvioita. Neuvosto-ohjaajat olivat huonoja ampujia, mutta heidän tekninen koneiden tuntemus oli suomalaisia parempaa. Taktinen kehittäminen tapahtui neuvostoilmavoimissa erittäin korkealla tasolla, kun taas Suomessa hävittäjärykmenttien odotettiin kehittävän innovatiivisesti hävittäjätaktiikkaa.

Lorentzin mielestä hänen uransa kohokohta oli toiminta Kannaksen joukkojen ilmakomentajana kesällä 1944. Kun ilmasotatilanne näytti pahalta, kutsuttiin Lorentz palvelukseen. Hänellä oli lopultakin vapaus toteuttaa aikaisemmin oppimiaan taktisia ja operatiivisia menetelmiä.

Lorentzin merkitys

Jatkosodan jälkeen Kannaksen ilmakomentaja Lorentz palasi jälleen Ilmavoimien esikuntaan ilmasotataidon tarkastajaksi ja lentojoukkojen komentajaksi. Richard Lorentz on ainutlaatuinen ilmasodankäynnin ammattilainen Suomen historiassa. Hän oli ilmasotamme aivot niin rauhan kuin sodan aikana. Lorentz oli periaatteen mies, jonka päämäärät ja tavoitteet olivat korkeammalla kuin oman sotilasuran edistämisessä. Lorentzilla oli kyky yhdistää tieteellinen ajattelu käytännön testeihin, minkä jälkeen hän kykeni luovasti ratkaisemaan taktiset ongelmat ja vieläpä organisoimaan

koulutuksen laajalle ohjaajajoukolle. Tämän vuoksi on harmillista, että Lorentz ei lehtiartikkelien lisäksi kirjoittanut tieteellisiä tai taktisia teoksia jälkipolvien hyödynnettäväksi.

Lorentz jäi everstinä eläkkeelle vuonna 1950. Intensiivisenä ja älykkäänä upseerina hän oli haastanut esimiehensä ja kenraalinsa niin monta kertaa, että oli menettänyt mahdollisuudet nousta organisaationsa korkeimpiin virkoihin. Richard Lorentz muutti tapaa, jolla hänen edustamansa organisaatio taisteli. Ilmasodankävijänä Lorentz ja Magnusson olivat varovaisia ja harkitsevia upseereita, jotka eivät lähettäneet ilmataistelijoitaan menolipulla toivottomiin tilanteisiin, jotta vielä seuraaviinkin taisteluihin oli laittaa voimia kotimaan ja maavoimien suojaksi. Ilmasota on tämänkaltaisten järkevien miesten työtä, jossa ”maksimiriskin” peräänkuuluttajista on vain haittaa. Lorentz oli oman polun kulkija ja ajattelija. Tämänkaltaisten henkilöiden olemassaolo tulee sallia ja heitä tulee kuunnella. Organisaation on siedettävä ja ylläpidettävä tiettyä sisäistä kritiikkiä rutiinin vastustamiseksi.

Eversti Jarmo Lindberg on Lapin Lennoston komentaja. Hänet on nimetty 1.12.2005 lukien kenraalin virkaan ja valmiuspäälliköksi Pääesikuntaan. □

Suosittu Kothenin hymni

Suomen itsenäistyttyä jouduttiin suunnittelemaan ja toteuttamaan uudet määräykset kunniamarssien ja sotilasparaatien musiikin osalta. Varsinkin sotilashartaustilaisuuksista puuttui suomalaista alkuperää oleva hartaushymni. Tätä ennen oli käytetty mm. venäläisen Dimtri Bortnjanskin hymniä. Se koettiin uudessa tilanteessa liian vieraaksi. Oli aika luoda uusi suomalainen sävellys. Säveltäjä Axel von Kothen tunnetaan hänen Hymnistään, jonka sävelten kaikuessa monet sankarivainajat on laskettu haudan lepoon. Miten tämä Hymni syntyi, siitä seuraavassa vähän tarkemmin.

Sävellyskilpailulla hymni sotilaallisiin hartaushetkiin

Sota-asiaintoimituskunta järjesti 14.9.1918 alkaen suomalaisille säveltäjille osoitetun sävellyskilpailun. Siinä haettiin sopivaa hymniä, joka soveltuisi armeijan sotilasmenoihin. Kilpailusävellykset oli määrä lähettää 15.10. 1918 mennessä Helsinkiin Soittokuntien järjestelykomitealle, joka oli kilpailun toimeenpaneva elin. Aikaa uuteen sävellykseen oli annettu vain yksi kuukausi. Palkintoehdotuksen sotaministerille laati Soittokuntien järjestelykomitea lisätynä Suomen Säveltaiteilijaliiton valitsemalla edustajalla ja Sota-asiaintoimituskunnan määräämällä viidennellä jäsenellä. Tähän palkintolautakuntaan kuuluivat everstiluutnantti A. R. G. Stenius puheenjohtajana ja jäsenenä olivat säveltäjä Erkki Melartin ja ylikapellimestari A. Apostol. Säveltaiteilijaliiton edustajana oli säveltäjä Leevi Madetoja ja Sota-asiaintoimituskuntaa edusti kenraalimajuri Otto von Freymann.

Sävellyskilpailuun osallistui kaikkiaan 22 sävellystä. Komitea totesi saapuneista sävellyksistä, että suuri osa säveltäjistä oli käsittänyt kilpailun tarkoituksen väärin. Teksti oli valittu huonosti. Kilpailun säännöissä edellytettiin, että hymnin tulee liittyä isänmaalliseen

ja mieluummin virsikirjatekstiin, joka soveltuu sotilaalliseen hartaushetkeen. Samoin sävellykset todettiin usein pitkiksi. Vaatimuksena oli aikaansaada kansantajuinen yksinkertainen melodia, joka sopii yksiaänistä mieslaulua varten.

Kaksi sävellystä ylitse muiden

Kilpailuun lähetetyistä sävellyksistä komitea palkitsi yksimielisesti kaksi, jotka tasoltaan nousivat selvästi muiden ylitse. Ensimmäiseksi komitea palkitsi 300 markalla salanimellä ”Dentrol’ottavan”, teoksista toisen palkinnon arvoltaan 200 markkaa sai salanimi ”Nordbo’n”. Näistä palkituista sävelmistä komitea totesi seuraavaa: ”Sävellysten käytännöllisyyteen nähden on huomattava, että kumpaisellakin on sijansa sotilaallisissa menoissa. ”Dentrol’ottavan” sävellys on hymni, jonka teksti ylevin sanoin ilmaisee ylityksen Jumalalle raskaan ajan ohipääsemisestä ja voiton saavuttamisesta. Siis sävellys, jonka esittäminen voi eri tilaisuuksissa saada saman merkityksen kuin ”Te Deum”. Jälkimmäinen taas on rukous, Runebergin isänmaan rukous, joka siis erinomaisesti soveltuu sotilaallisiin hartaushetkiin. Näin ollen olisivat niin hyvin Hymni kuin Rukous otettava armeijan viralliseen ohjelmistoon.”

Matti Orlamo
Everstiluutnantti

Salanimien takaa paljastuivat sittemmin nimekkäät taiteilijat. Ensimmäisen palkinnon saanut ”Dentrol’ottavan” oli professori Robert Kajanus. Toisen palkinnon saanut ”Nordbo’n” oli säveltäjä Axel von Kothen. Molempia teoksia on myöhemmin kutsuttu hymnin nimellä, vaikka alkuaan Kajanuksen sävellys oli nimeltään Hymni ja Kothenin puolestaan Rukous.

Kothenin Rukouksen alkuperäiset runoilija J.L. Runebergin laatimat sanat suomennettuina ovat seuraavat:

*Suo Herra hoivass’ voimakkaan
ain’ olla turva Suomenmaan
niin sodassa kuin rauhassa
ja murheen onnen aikana.*

*Isämme täällä asuivat
työn, taiston, toivon tunsivat;
me saimme saman asunnon
ja samat vaiheet kohtalon.*

Kirjailija Reino Hirviseppä laati Kothenin sävelmään vuonna 1961 omat sykdähtyttävät sanansa ja sävelmä sai nimen Hymni sankarivainajille. Sanat kuuluvat seuraavasti:

*On suurin, kaunein, kunniakain
puolesta maansa kuolo ain.
Ken uhrinsa antaa, kalleimman
saa,
kun kutsuu suojakseen synnyin-
maa.*

*Jo sammui silmä, jo päättyi työ.
On alla kummun tyyni yö.
Sen lempeä tuuli noin kuiskut-
taa:
On lämmin sylis', oi synnyin-
maa.*

*Tuoll' yllä tähtein tuikkivain.
Korkeimman silmä valvoo ain'.
Tää uhrinne unhoon jäädä ei
saa.
On teitä siunaava synnyinmaa.*

Myös kuorosovituksia Kothernin hymnistä on tehty useita. Mm. kajaanilainen lehtori ja musiikkimies A.E. Taipale teki vuonna 1931 hymnistä sekakuorosovituksen.

Molemmat säveltäjät kuuluivat maamme eturivin taiteilijoihin. Robert Kajanus tunnettiin paitsi etevänä orkesterin johtajana myös kansallisromanttisena säveltäjänä.

Axel von Kothen - herkkä taiteilija

Axel von Kothen syntyi Haminassa 1871 vapaaherra, kenraalimajuri Mauritz Ferdinand von Kothernin ja hänen puolisonsa opettajatar Valborg Forsblomin poikana. Isä kuoli varhain Axelin ollessa vasta muutaman vuoden ikäinen. Tuolloin perhe muutti Helsinkiin. Äidiltään, joka oli etevä pianisti, Axel lienee perinyt musikaalisuutensa. Nuorena poikana hän alkoi soittaa viulua ja sävelteli pieniä piano- ja viulukappaleita sekä yksinlauluja.

Nuoruusiässä häneen iski sairaus, joka halvaannutti jalat. Kuitenkaan se ei estänyt häntä paneutumasta musiikkiin.

Musiikkiopinnot alkoivat 1894 Helsingin Musiikkiopistossa opettajina Martin Wegelius ja Abraham Ojanperä. Axel von Kothen teki monta opintomatkaa ulkomaille Pietariin, Roomaan, Wieniin ja Pariisiin. Roomassa hän opiskeli mm. laulua Enrico Caruson tunnetun opettajan S. Sarapanin johdolla.

Axel von Kothernin terävä-älyinen ja voimakas ihmiskuva, monipuolinen

HYMNI SANKARIVAINAJILLE

Axel von Kothen (1871-1917)
sov. Urpo Jokinen

Uuno Raitio-Hervinoppi

oppineisuus ja tunne-elämän herkkyyden näkyvät hänen sävellyksissään. Varsinkin rohkea soinnillinen kehittäminen ja lämpimästi sykkivät ja etenevät melodiat ovat hänelle tunnusomaista.

Von Kothen piti kotimaassa, Pietarissa, Pariisissa ja Berliinissä elämänsä aikana yhteensä noin 200 laulukonserttia. Hän osallistui ahkerasti sävellyskilpailuihin, joissa saavutti kaikkiaan 15 palkintoa.

Karjalan jääkärien marssi osaksi hartaustilaisuutta

Sotilassoittokuntien järjestelykomitean yhtenä tehtävänä oli ehdottaa joukko-osastoille omaa kunniamarssia sekä erilaisiin sotilasmenoihin sopivaa paraatimusiikkia. Huhtikuussa vuonna 1919 laatimassaan asiakirjassa komitea päätti esittää ilta- ja aamusoittomarssiksi Karjalan jääkärien marssia. Perusteluna mainittiin, että marssilla on juurensa Suomen aikaisemmassa sotahistoriassa ja Vapaussodan suurissa Viipurin ja Helsingin paraateissa, joissa se sai ”niin yleisen ja muistorikkaan merkityksen”. Tähän

marssiin oli silloinen ylikapellimestari A. Apostol laatinut signaalitorvella soitettavan osan, jota voitaisiin käyttää yksinäänkin ilta- ja aamusoittona.

Karjalan jääkärien marssin luonteesta Sotilassoittokuntien järjestelykomitea totesi lopuksi seuraavaa:

”Otettuna ilta- ja aamusoittomarssiksi, joka suinkaan ei estäisi sen käyttöä paraadeissakin, jos niin halutaan, tulisi tämäkin historiallinen marssi, johon on seipitetty Vapaussodan voittoihin kohdistuvat sanatkin, yhteiseksi armeijan kaikille osille, ja liittyisi se sellaisena suurimerkitykselliseksi siteeksi ei ainoastaan nykyajan ja menneisyyden vaan myös armeijan eri joukko-osastojen välille.”

Tämän esityksen pohjalta ryhdyttiin joukko-osastojen hartaustilaisuuksissa soittamaan Karjalan jääkärien marssia ja siihen liitettiin myös Kothernin Hymni. Varsinkin Reserviupseerikoulussa tämä tuli perinteeksi ja kaupunkilaisetkin odottivat kesäiltaisain arvokasta hartaustilaisuutta koulun päärakennuksen kentällä. □

Tietohallinnon muutoksen johtaminen

Maanpuolustuskorkeakoulussa

Tietohallintopäällikkö majuri Hämäläinen valottaa millaiseen johtamispaikkaan hän upseerina on päässyt, kun yksi puolustusvoimien merkittävistä hankkeista, TIERA (tietohallinnon rationalisointi) etenee Maanpuolustuskorkeakoulussa. Majuri Hämäläinen kuvaa millaisia haasteita tietohallintoalalla on kohdattu ja miten niihin on vastattu. Muutokset näkyvät jokaisen työntekijän arkipäivässä ja tehostavat joukko-osaston toimintaa.

Puolustusvoimien tietohallinto elää voimakkaassa muutosvaiheessa. Reilut kolme vuotta sitten käynnistetty TIERA -hanke on edennyt toimenpidesuosituksen mukaisiin toteutusvaiheisiin. Osa pohjatyöstä on jo tehty ja hankkeeseen liittyvät projektit päätetty. Nyt määrittelystä suunnitteluvaiheeseen siirtyvät projektit alkavat aivan lähitulevaisuudessa vaikuttaa tavallisen peruskäyttäjänkin tietotekniseen ympäristöön ja käytössä oleviin palveluihin. Maanpuolustuskorkeakoulun tietohallintoalan henkilöstöä on osallistunut ja osallistuu edelleen muun muassa puolustusvoimien arkkitehtuurityöhön (ARKKI projekti) sekä hallinnollisen verkon uudistamiseen (HalNet 06 projekti). Tämän artikkelin tarkoituksena on kuvata, millaisia muutoksia tietoteknisessä ympäristössä ja joukko-osastotason tietohallinnon johtamisessa on odotettavissa.

Tietohallinnon ja tietoteknisen infrastruktuurin nykytila

Maanpuolustuskorkeakoulu poikkeaa tietoteknisen ympäristönsä osalta normaalista joukko-osastosta. Roolista johtuen korkeakoululla on vastuullaan kahdeksan valtakunnallisen tietojärjestelmän ylläpito ja koulutus. Tärkeimpinä voidaan mainita opintorekisterijärjestelmä WinhaPro, kirjastojärjestelmä PrettyLib, sotamuseon tietojärjestelmä MUSKETTI, Sota-arkiston arkistotietokannat sekä puolustusvoimien paikkatietojärjestelmä. Nämä tietojärjestelmät on sijoitettu MpKK:n keskitettyyn palvelinhotelliin, joka on useiden palvelinten muodostama kokonaisuus. Lukumäärä ei sisällä niitä tietojärjestelmiä, jotka on ulkoistettu tai joiden palveluiden tuotantoon MpKK ei osallistu. Tällaisia ovat muun muassa esikuntajärjestelmä, Sap, PVHR, koulutusportaali, VOYAGER kirjastojärjestelmä jne. Lukumäärästä puuttuvat myös johtamis- ja simulointijärjestelmät (JOTI, MATI,

Tapani Hämäläinen

MESI, KESI).

MpKK tarjoaa palveluja myös opiskelijoille. Koululla on useita atk-luokkia sekä mahdollisuus liittää oma työasema julkiseen internetverkkoon joko langallisesti tai langattomasti. Lisäksi tarjotaan mahdollisuus käsitellä TLL III (luottamuksellinen) luokkaan kuuluvia tietoja erillisessä suljetussa verkossa (Kuva 1).

Useista verkkoympäristöistä ja opiskelijoiden tarvitsemista atk-luokista johtuen hallinnoitava laitemäärä on merkittävän suuri. Kun lukumääriin lasketaan mukaan harjoituksissa käytettävät kannettavat työasemat sekä jatkotutkinto-osaston opiskelijoille käyttöön annetut työasemat, voidaan pyöristäen todeta, että hallittavia työasemia on noin 900 ja palvelimia noin 20 kappaletta. Tulostimia ja monitoimilaitteita

on hallittavana noin 70 kappaletta. Tietohallintoalan vastuulle kuuluvat myös korkeakoulun AV, lanka- ja matkapuhelin sekä graafiset palvelut. Tämän ympäristön hallinnasta ja ylläpidosta sekä palvelujen tuotannosta vastaa tietohallintopäällikön johdolla kymmenen henkilöä.

Näinkin suuren ympäristön ylläpito ja hallinta ei ole mahdollista ilman kohtuullisen uutta laitekantaa ja tiukkaa vakiointia. Tätä varten korkeakoululla on päädytty ratkaisuun, jossa kaikki nykyisessä puolustusvoimien verkossa (PvNet) olevat työasemat ja oheislaitteet sekä jatkotutkinto-osaston opiskelijoiden kannettavat työasemat on vuokrattu 36 kuukauden leasing -sopimuksin. Laitteistovakiointi on samalla toteutettu siten, että kyseisessä verkossa on hallittavana vain kuusi erilaista työasemaa. Tämä sisältää sekä kannettavat että pöytätyöasemat.

Puolustusvoimien internetverkon (PvNet) työasemat on kierrätetty entisistä PvNetin työasemista. Tästä johtuen myös laitevalikoima on laajempi

ja vaikeammin hallittava.

Turvaluokitellun materiaalin käsittelyyn tarkoitettu verkossa käytetään PvNetin kannettavia työasemia erillisellä kovalevyllä varustettuna.

Käyttäjähallinnoinnissa on huomattava, että MpKK vastaa myös kaikkien opiskelijoidensa käyttäjätunnuksista ja oikeuksista myös silloin, kun opiskelijat ovat puolustushaara- ja aselajikouluissa. Tietojärjestelmien ylläpitäjille tämä merkitsee noin tuhannen käyttäjän hallinnointia vuodessa, vähintään kahdessa, osin kolmessa erillisessä verkossa.

Tukipalvelujärjestelmä rakentuu valtakunnallisen tukipyynnöjärjestelmän (CISSI) ja puhelintuen varaan. CISSIn käyttö vikailmoitusten ja työpyyntöjen tekemiseen on jo vakiintunut normaaliksi käytännöksi (Kuva 2).

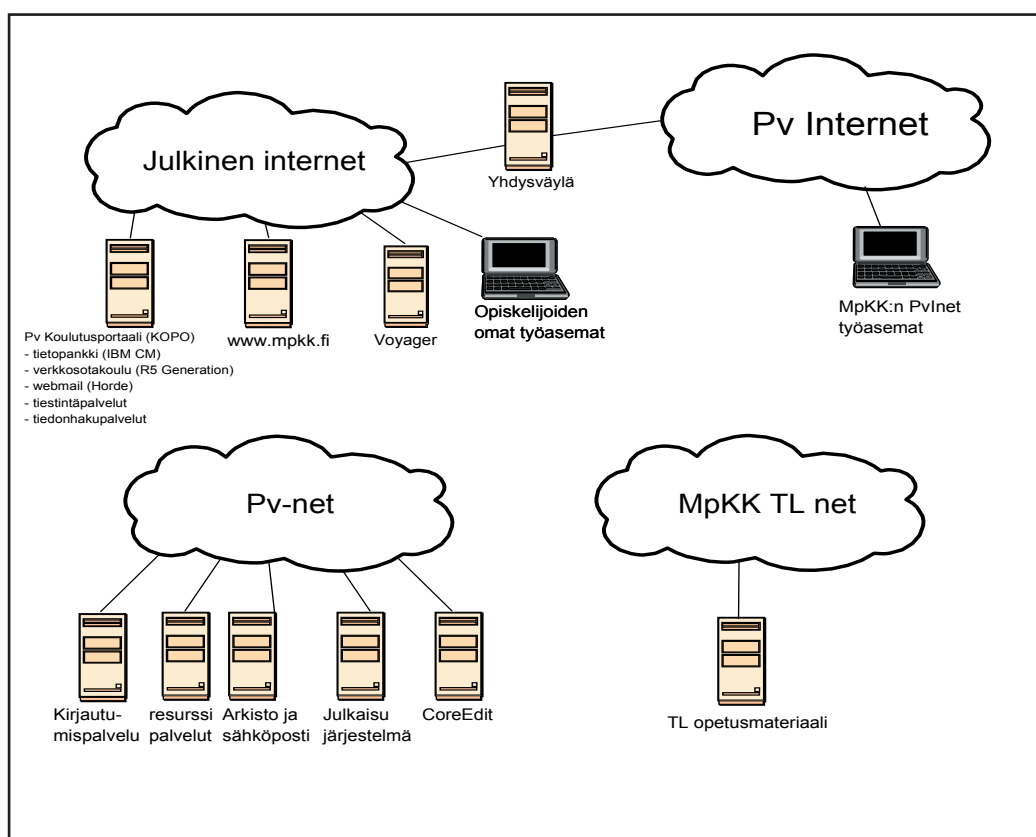
Tavoitetila ja keskittäminen

Hallinnollisen verkon muutosprojekti (HalNet 06) vastaa puolustusvoimien

hallinnollisen tietojenkäsittely-ympäristön muuttamisesta vastaamaan nykypäivän turvallisuus- ja käyttäjän vaatimuksia. Samalla pyritään vähentämään joukko-osastoissa tapahtuva ylläpito minimiin. Maanpuolustuskorkeakoulun ja muidenkin joukko-osastojen kannalta merkittävimmät muutokset kohdistuvat henkilöstöön, palvelinten ja tietojärjestelmien sijoitukseen sekä hallinnollisen verkon avautumiseen siten, että nykyisestä PvNet verkosta ja sen erillisistä työasemista voidaan siirtymävaiheen jälkeen luopua. Siirtymävaihe on suunniteltu päättyväksi vuoden 2006 lopussa.

Osa muutoksista on jo toteutettu. Esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulun matkapuhelinpalveluiden hallinnointi on jo keskitetty koko puolustusvoimat käsittävään järjestelmään. Laitte- ja liittymävakioinnissa sekä määrissä on toteutettu konserni-ajattelun mukaiset päätökset.

Maanpuolustuskorkeakoulun osalta ensimmäiset henkilömuutokset toteutetaan vuoden 2006 alussa, jolloin matka-

Kuva 1. Maanpuolustuskorkeakoululla käytössä olevat verkkoympäristöt ja niiden palvelut.

ja lankapuhelimista vastaavan sekä lähiverkkovastaavan (Atk - päällikkö) tehtävät siirtyvät Läntisen Maanpuolustusalueen aluekäyttökeskuksen alaisuuteen. Henkilöiden sijoituspaikkana säilyy kuitenkin Santahamina. Muutos tapahtuu työn ohjauksessa, joka ensi vuoden alusta muuttuu kyseisten tehtävien osalta pois joukko-osastotasolta. Syksyn 2005 aikana MpKK neuvottelee Service Level Agreement (SLA) sopimukset tulevan palvelutuotanto-organisaation kanssa. Samalla MpKK:n samoin kuin muidenkin joukko-osastojen rooli muuttuu palvelujen tuottajasta palvelujen tilaajaksi.

Työasemakäyttäjien tehtävät kuuluvat myös valtakunnallisen keskitämisen piiriin. Se toteutetaan vuoden 2006 alusta. MpKK:lle kuitenkin jäävät nykyiset työasematuesta vastaavat henkilöt. Tämä johtuu korkeakoulun vastuulla olevista, jo aiemmin mainituista johtamisen ja simuloinnin tietojärjestelmistä, jotka vaativat omassa johdossa olevaa lähitukea sekä kampuksilla että ennen kaikkea lukuisissa harjoituksissa.

Hallinnollisen verkon työasematuenn palvelut tulevat palvelusopimusmallin mukaisesti muuttumaan keskitetyiksi, eikä paikallisella lähituella tule olemaan järjestelmänvalvojatason oikeuksia hallinnollisen verkon työasemiin. Työasemavakiointi muutetaan valtakunnalliseksi ja mahdolliset vakioinnin ulkopuoliset sovellukset kootaan puolustusvoimien sovelluspooliin, josta palvelupyynnönmenettelyn mukaisesti voidaan tilata perustellusti tarvittavia sovelluksia joko automatisoidusti tai etähallinnan kautta asennettavaksi tarvittaviin työasemiin. Näistäkin palveluista neuvotellaan SLA - sopimus palvelun tuottajaorganisaation kanssa (Kuva 3).

Merkittäviä muutoksia

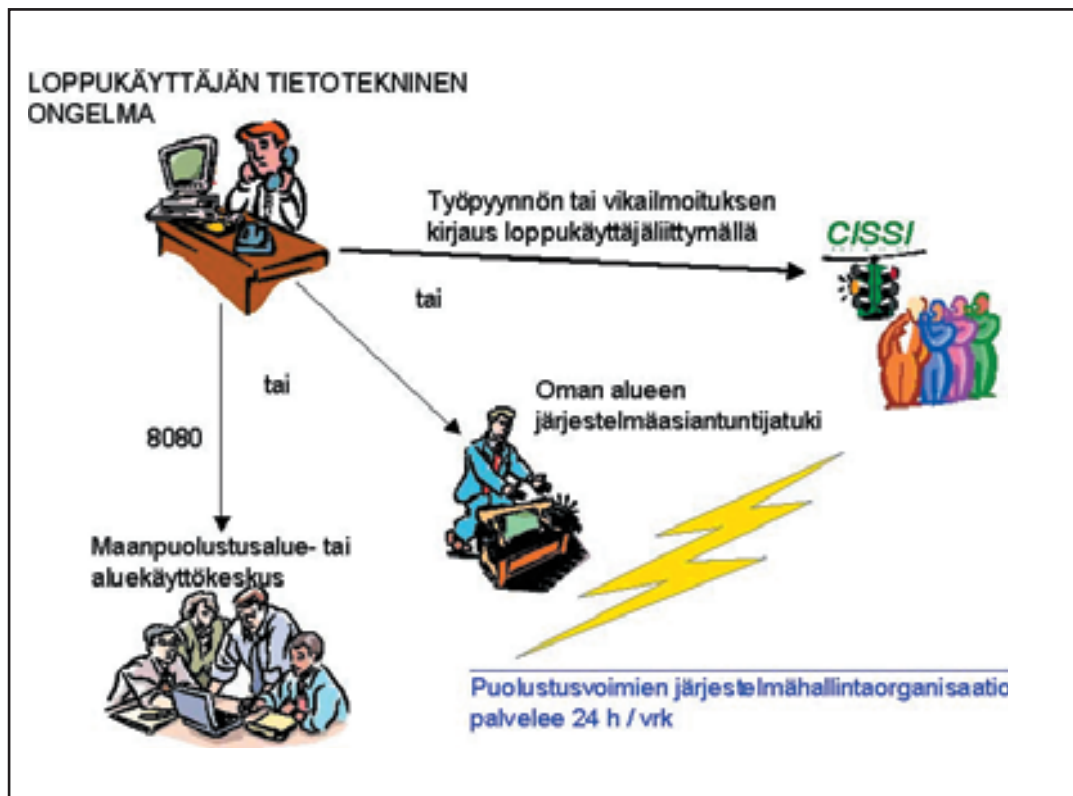
Tietojärjestelmät tullaan projektin myötä keskittämään valtakunnallisiin palvelinhotelleihin siten, että MpKK:n vastuulle ei jää lainkaan palvelinten teknistä ylläpitoa. MpKK:n omistamien tietojärjestelmien kehitys- ja koulutusvastuu säilyy kuitenkin edelleen

korkeakoululla.

Vaikka HalNet 06 projektin tehtävänä ei varsinaisesti ole kehittää uusia toiminnallisuuksia, toteutetaan projektissa kuitenkin yhtenä kokonaisuutena puolustusvoimien portaali. Portaalin tarkoituksena on mahdollistaa käyttäjälle kertakirjautuminen tärkeimpiin tietojärjestelmiin, tarjota personoidut palvelut eri roolien mukaisille, myös puolustusvoimien ulkopuolisille käyttäjille sekä mahdollistaa tehokas sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen.

Nykyisestä PvInet verkosta tullaan HalNet työaseman mahdollistaman rajoitetun www - palvelujen käytön sekä yhden sähköpostiosoitteen käyttöön myötä luopumaan. Maanpuolustuskorkeakoululla tämä merkitsee sitä, että kyseinen fyysinen verkko voidaan ottaa käyttöön tarjottaessa palveluja opiskelijoiden omille työasemille. Verkko on suunniteltu liitettäväksi yliopistojen yhteiseen FUNET-verkkoon. Tällä ratkaisulla opiskelijoille kyetään tarjoamaan parhaat mahdolliset julkisen verkon palvelut.

Yhteenvedona voidaan todeta, että

Kuva 2. CISSI tukipyynnöjärjestelmä.

Maanpuolustuskorkeakoulun rooli tietoteknisten palvelun osalta muuttuu merkittävästi. Entisestä palvelun tuottajasta tulee palvelun tilaaja ja käyttäjä. Samalla päästään eroon merkittävää työpanosta vaativasta hajautetusta työasema- ja palvelinylläpidosta sekä kyetään keskittämään asiantuntijoiden työpanos tarvittaessa valtakunnalliseen ongelmanratkaisuun. Loppukäyttäjille näkyvimmit muutokset tulevat olemaan yksi sähköpostiosoite kaikkeen käyttöön, samojen palvelujen käyttöön saanti mistä tahansa puolustusvoimien työasemasta, mahdollisuus liittää oma kannettava työasema verkkoon muisakin, kuin omassa joukko-osastossa sekä www - selailun mahdollisuus normaalilta työasemalta. □

Kuva 3. Työasematuen muutokset Maanpuolustuskorkeakoululla.

Kadetteja atk-luokassa. Kuva: Puolustusvoimat.

Kari Suomalaisen jalanjäljillä

Teksti: Teuvo Arolainen

Viiime sotien aikaisissa tiedotuskomppanioissa oli toimittajien, kirjeenvaihtajien, elo- ja valokuvaajien ynnä muiden TK-miesten ohella myös pieni joukko taidemaalareita, mainospiirtäjiä ja graafikoita. Heidän tehtävänään oli sodan esteti-soiminen propagandaksi.

Sotataiteen tekijät ja heidän työnsä jäivät muiden TK-miesten varjoon. Ennen jatkosotaa laadituissa muistioissa, suunnitelmissa ja käskeyissä heitä ei mai-

näyttely, johon psykologisesta sodan-käynnistä kiinnostunut kadettupseerien ja reserviläisten joukko tutustui alku-kesällä.

Tulenjohtueesta Aunukseen piirtämään

Kari Suomalainen aloitti jatkosodan ali-upseerina Kannaksella tulenjohtueessa. Hän vei vaivihkaa rintamalle taiteilija-tarvikkeet, piirsi omalla ajallaan, haki

Piirroksia käytettiin paljon juttujen kuvituksena. Siksi töissä oli Suomalaisen mukaan ”vähän sama ote kuin seikkailulehtien kuvissa, ollaan ylen vauhdikkaita, savua ja uljaita asentoja riittää”.

TK-taidetta tutkinut Markku Valkonen on arvioinut, että suomalainen sota-taide oli hengeltään lopulta lähempänä maltillisen realistista neuvostoliittolaista tyyliä kuin saksalaista. Nähtyä kuvattiin asiallisesti ja realistisesti.

Valkonen myös hiukan torjuu kriittikkä rintamapiirtäjien ja -taiteilijoiden tason heikkoudesta. Hänen mukaansa sodan aikana ja heti sen jälkeen kiinnitettiin liikaa huomiota piirtäjien kykyyn tehdä reportaasinomaista ja propagandistista työtä ja unohdettiin se, että kypsät taiteelliset saavutukset syntyvät hitaasti.

Olavi Paavolainen kohotti arvostusta

TK-piirtäjiä oli jatkosodan aikana kaikkiaan vain muutamia kymmeniä. Heidän valittiin sekä taiteellisen että poliittisen soveliaisuuden perusteella, minkä vuoksi joukkoon muun muassa kertyi paljon mainosmiehiä.

Myös keski-ikä oli korkea. Vuonna 1941 piirtäjäpalveluksessa aloittaneista miehistä kolme oli syntynyt 1800-luvun puolella.

Toisaalta ikärakenne merkitsi sitä, että moni TK-piirtäjästä oli ehtinyt jo hankkia nimeä. Tunnettuja olivat muun muassa kuvituksistaan tunnettu taide-maalari Aarne Nopsanen, Hakkapeliitta-lehden Erkki Tanntu, Uuden Suomen piirtäjä Erkki Koponen ja taidemaalari Onni Oja.

Rintamalla ja muiden TK-miesten joukossa piirtäjät olivat kuitenkin poi-

Tuokio asemaryhmän korsussa. Elokuu 1943, 17.Divisioona, Aunus. Kuva TK Suomalainen.

nittu erikseen lainkaan, ja sotatoimien alettuakin esimerkiksi Suomen Kuvalehti ja Hakkapeliitta alkoivat julkaista heidän piirroksiaan ja maalauksiaan vasta loppuvuodesta 1941.

Taiteellisten sotakuvien merkitys ja arvo on kasvanut vasta ajan kuluessa. Hyvä esimerkki muutoksesta on Visavuoreen koottu, pilapiirtäjänä tunnetuksi tullut Kari Suomalaisen TK-piirrosten

lopulta onnistuneesti tiedotuskomppaniaan ja päättyi piirtäjäksi Aunukseen toukokuussa 1942.

”Pääasiassa halusin piirtää todellisia olemassa olevia henkilöitä aidossa ympäristössä”, Suomalainen kuvailee myöhemmin pyrkimyksiään. Todellisuudessa asia oli toisin: ”Selvä järkikin jo sanoo, ettei taistelutilanteessa voi istuutua työskentelemään kuin atelierissa.”

kapuolen asemassa. Vasta syksyllä 1942 heidän arvostuksensa alkoi kohota, kun rintamataiteen tuotanto annettiin Olavi Paavolaisen vastuulle.

Paavolaisen mukaan piirtäjien ja taiteilijoiden joukoissa vallitsi hänen tullessaan ”täysi anarkia” ja toisaalta masennus, koska omia teoksia ei ollut helppo saada julki. Heillä myös teetettiin toisarvoisia töitä, kuten plakaatteja, ruokalistoja, adresseja ja koristeluja.

Kunnianhimoisin Paavolaisen ajatuksista oli koota rintamapiirtäjien teoksista suuri kuvateos. Sen piti olla taiteellinen muistomerkki sodasta ja ilmestyä vuonna 1944, mutta aika ajoi hankkeen ohi.

Suomalainen kuvasi ihmisiä realistisesti

Kari Suomalainen teki rintamalla runsaasti henkilö- ja jopa muotokuvia, esimerkiksi kenraalimajuri Kustaa Tapolasta, kenraalimajuri Aarne Blickistä ja eversti Bror Kraemerista. Jatkosodan loppuajan hän palveli merivoimien TK-joukoissa, mikä toi kuviin merta, aluksia ja merisotaa.

Visavuoren Kari-paviljongissa on näiden ohella näytteillä myös paljon kuvia yksittäisistä taistelutovereista, osa poseeraten, osa askareissaan. Välineinä olivat useimmiten tussi, hiilikynä, lyijykynä tai vesiväri.

Jälkeenpäin TK-uraansa arvioidessaan Suomalainen kirjoitti, että ”muutamat muotokuvat ja piirrookset olivat niin hyviä, että niitä voisi luulla jonkun paremmankin tekemiksi”.

Markku Valkonen puolestaan katsoo, että Suomalainen kuvasi sotilashahmot varsin realistisesti. Ehtiessään tehdä perusteellisempaa työtä tyyli muuttui ”plastisesti kiinteäksi ja valokuvamaisen asialliseksi”. ”Sotilas on hänen teoksissaan sotatekninen asiantuntija.”

Realistisesta otteestaan huolimatta nykyaikaisessa informaationsodankäynnissä Kari olisi hukassa. Sotatekniset ja muut kuvaukset lyövät läpi satelliittiyhteyksien, kamerakännyköiden, internetin ja muun median kautta niin tarkasti ja nopeasti, että perinteisille taiteilijoille on vaikea kuvitella muuta roolia kuin sodan taiteellistaminen. □

Pilapiirros jatkosodan ajalta. Piirros TK Suomalainen.

Markku Valkosen Ateljeena sotatanner -kirjan (Otava 1989) mukaan tiedotuskomppanioiden kuvaajille ja piirtäjille annettiin palvelukseen astuessa suulliset ohjeet, joissa selvennettiin toiminnan pääpiirteet ja yksityiskohdat.

”TK-miesten piti kiinnittää huomiota kaikkeen, millä oli sotilaallista, sotahistoriallista ja kansantieteellistä arvoa. Ennen kaikkea heidän tuli kuvata:

- 1 sotatoimien kulkua esittäviä aiheita;
- 2 suomalaista sotilasta siten, että hänelle ominaiset piirteet ja taistelutavat tulevat esille;
- 3 aseita toiminnassa;
- 4 linnoituslaitteita ja aseiden aiheuttamia vaurioita;
- 5 eri aselajien toimintaa monipuolisesti;
- 6 takaisin vallattuja alueita siinä kunnossa kuin ne ovat joutuneet joukkojemme käsiin;
- 7 vallatun alueen näkymät myös puhtaasti maasto- ja maisemakuvina;
- 8 Itä-Karjalan asujaimistosta kuvia, jotka todistavat heidän ja suomalaisten sukulaisuuden;
- 9 aiheita, jotka todistavat vihollisen julmuuden ja tappioiden suuruuden.”

Kohti juhlavuotta

Kadettikunta ry viettää 85.vuosi-päiväänsä 27.1.2006 vahvempaa kuin koskaan. Jäsenmäärä on kasvanut ja yhdistyksemme yhteiskunnallinen arvostus on juuri nyt suuri. Tulevaisuus näyttäisi siis valoisalta.

Kadettikunnan ongelma on sama kuin useimmilla tämän päivän muillakin vapaaehtoisuuteen perustuvilla kansalaisjärjestöillä. Nuorimmat jäsenet eivät osallistu toimintaan, muutamaa aktiivista poikkeusta lukuun ottamatta. Nuorten poissaolo kadetti-piirien tilaisuuksista ei jäsenkyselyn perusteella kuitenkaan johdu siitä, etteikö toiminta kiinnostaisi tai etteivätkö he arvostaisi Kadettikuntaa ja sen tekemää työtä. Kyse on raadollisesti siitä, että nykyinen työtahti vie heidän aikansa ja energiansa niin kokonaan, että illalla tai viikonloppuna on liikenevä vapaa-aika käytettävä perheen kanssa olemiseen, lepäämiseen ja seuraavan viikon palvelukseen valmistautumiseen. Tämän kiireisimmän uravaiheen jälkeen upseeri yleensä vähitellen palaa mukaan Kadettikunnan toimintaan, kuka tiiviimmin, kuka vain pelkästään pakolliseen Kadettikunnan vuosipäivän sepeleenlaskuun.

Minulla oli syyskuun alussa mahdollisuus tavata 92.kadettikurssin ja 75.merikadettikurssin juuri opintonsa aloittaneet kadetit. Kohtasin jälleen kerran reippaita, avoimia ja silmiin katsovia hienoja nuoria ihmisiä, jotka vaikuttivat vilpittömän kiinnostuneilta Kadettikunnan toiminnasta ja erityisesti siitä vuosisataisesta arvoperustasta, josta yhdistyksemme ammentaa voimansa. He olivat selvästikin lähteneet hankkimaan itselleen kutsumusammattia, aivan kuten arvotutkimuksemme mukaan lähes poikkeuksetta kaikki heitä edeltäneetkin kadettipolvet. Tähtäkin osin tulevaisuus vaikuttaa siis turvatulta, kunhan vain muistetaan kadettikasvatuksessa pitää kadettiupseerin eettisesti korkea arvoperusta riittävästi esillä.

Kadettikunta 85 vuotta

Kadettikunnan hallitus on käynnistänyt 85.juhlavuoden valmistelut. Alustavasti on kaavailtu, että varsinaisena vuosipäivänä kadettihenkiset tilaisuudet sepeleenlaskuineen ja kahvitilaisuuksineen hoidetaan kadetti-piireittäin. Tässähän kadetti-piireillä on jo pitkät perinteet paikallisine erityispiirteineen.

Valtakunnallisena juhlapäivän pää-tapahtumana julkistetaan Helsingissä arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnä ollessa Kadettikunnan kaikkien aikojen suurin multimediaprojekti, oppimisympäristö ”Suomi kylmässä sodassa”, joka kertoo muun muassa avautuneista kotimaisista ja ulkomaisista arkistoista löydettyjen alkuperäislähteiden pohjalta Paasikiven, Kekkonen ja Koiviston presidenttikausien turvallisuuspoliittisesta kehityksestä ja sen taustalla käydyistä kiivaasta poliittisesta ja suurpoliittisesta pelistä. Moni aikanaan suurta ihmetystä herättänyt asia saa nyt järkevän tai ainakin muuhun poliittiseen kehitykseen loogisesti sijoittuvan selityksensä.

Varsinainen Kadettikunnan 85.juhlavuoden pääjuhla järjestetään Turussa Kadettikunnan kevätkokouksen yhteydessä 25.3.2006. Tällöin suoritetaan myös perinteiset juhlavuoden palkitsemiset.

Juhlavuoden syyspuolella on vielä tarkoitus järjestää Helsingissä yhdessä Kadettioppilaskunnan kanssa perinteiset kadettitanssiaiset, joissa kadettiveljet puolisoineen voivat muistella kadettiaikaansa iloineen ja suruineen sekä tutustua nykyisiin internetkauden kadetteihin.

Juhlavuoden seminaariosuus järjestetään keväällä Helsingissä perinteisenä turvallisuuspolitiikan seminaarina työteemalla ” Maanpuolustus kansallisen ja kansainvälisen kehityksen murroksessa”. Seminaari on samalla Kadettikunnan ja Reserviupseeriliiton yhteinen 160-vuotisseminaari, viettäähän Suomen Reserviupseeriliitto ensi vuonna 75.juhlavuottaan. Kolmante-

na osapuolena näissä seminaareissa on perinteisesti ollut teemaan sopiva Maanpuolustuskorkeakoulun ainelaitos. Seminaarista on tarkoitus laatia myös julkaisu.

Tämän vuoden syyskokouksessa Kruununhaan maneesissa 29.10.2005 klo 12.00 alkaen päätetään Kadettikunnan toiminnan suuntalinjat seuraaviksi vuosiksi. Toivottavasti mahdollisimman moni kadettiveli pääsee mukaan vaikuttamaan siihen, mitä Kadettikunta tulee lähivuosina tekemään. Ennen syyskokousta kuullaan klo 10 alkaen mielenkiintoiset ja ajankohtaiset katsaukset meneillään olevista turvallisuus- ja puolustuspoliittisista kysymyksistä.

Tervetuloa mukaan!

Pekka Rapila

pekka.rapila@kadettikunta.fi

Kokouskutsu

Kadettikunta r.y:n syyskokous Helsingissä 29.10.2005

Kadettikunta ry:n syyskokous pidetään Maanpuolustuskorkeakoulun Maanpuolustuskurssien tiloissa Maneesikatu 6 (Kruununhaan maneesi) lauantaina 29.10.2005 klo 12.00 alkaen.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 10 §:ssä mainitut asiat. Äänioikeutettuja kokouksessa ovat kaikki Kadettikunnan jäsenet. Äänestäminen nimetyille jäsenelle annetulla valtakirjalla on sallittu.

Syyskokouspäivän ohjelma:

Ajankohtaisia esitelmää:

10.00 - 10.45	Suurlähettiläs Leif Blomqvist: ”Euroopan puolustus ja eurooppalainen puolustus”.
10.45 - 11.30	Eversti Jorma Jokisalo: Maakuntajoukkojen perustamisen edistyminen.
11.30 - 12.00	Kahvitarjoilu
12.00 -	Sääntömääräinen syyskokous

Kokouksen jälkeen kadettipiirien puheenjohtajille ja sihteereille tai heidän edustajilleen järjestetään koulutustilaisuus, joka päättyy klo 17 mennessä.

Ilmoittautumiset osanotosta eri tilaisuuksiin pyydetään tekemään viimeistään 14.10.2005 Marjukka Lehtiselle, puh. 09-490759, fax. 09-446262 tai sähköpostitse osoitteella marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi.

Tervetuloa joukolla kuulemaan ajankohtaista tietoutta ja päättämään Kadettikunnan asioista!

Kadettikunnan hallitus

Kadettikunnan toimisto tiedottaa

Merkkipäiväluettelo 2006

Kylkiraudassa 4/2005 julkaistaan luettelo Kadettikunnan jäsenistä, jotka vuonna 2006 täyttävät 95, 90, 85, 80, 75, 70, 60 tai 50 vuotta.

Niitä, jotka eivät halua syntymäpäivätietoaan julkaistavan, pyydetään siitä ilmoittamaan Kadettikunnan toimistoon 14.11.2005 mennessä. Luetteloon voidaan myös merkitä huomautuksia kuten, matkoilla, ei vast.ottoa jne.

Puhelin (09) 490 759, fax (09) 446 262, s-posti marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi tai postitse Kadettikuntaan, Eino Leinon katu 12 E 64, 00250 Helsinki.

Tukimaksu 2005

Syyskokouksen päätöksen perusteella lähetetään lehden mukana tilillepanokortti vapaaehtoista tukimaksua varten. Varat käytetään kuten ennenkin Kadettikunnan vapaaehtoisen maanpuolustusaatteellisen työn hyväksi. Tavoitteena on 2 500 euroa, mihin on päästy viime vuosina.

Tukimaksun voi maksaa myös ilman tilillepanokorttia Kadettikunnan tilille Sampo 800016-70917 ja viitenumero 1012.

Matrikkeli Kadettiupseerit 1920-2000 ja 1920-1985

Molempia matrikkeleita on edelleen saatavissa Kadettikunnan toimistosta. Uuden hinta on 54,00 ja vanhan 31,00 euroa lisättynä postituskuluilla.

Hautakivitunnus kadettiupseerin haudalle

Suomen Marsalkka Mannerheimin Kadettisäätiö on valmistuttanut hautakivitunnuksen kiinnitettäväksi kadettiupseerin hautakiveen. Reliefinomaisesti toteutettu merkki on 60 mm korkea, 45 mm leveä ja sen kokonaisvahvuus on noin 7 mm. Tunnus kiinnitetään hautakiveen piilokiinnityksenä kahden mukana olevan tapin avulla.

Hautakivitunnuksen hinta on 35 euroa + postimaksu 3 euroa. Kiinnitys hautakiveen maksaa merkin myyjäyri-

tyksessä Helsingissä 15 euroa. Tässä voi olla yritys- ja paikkakuntaehtaisia eroja.

Hautakivitunnuksen voi tilata Hautaustoimisto Autio Oy:stä, osoite Runeberginkatu 42, 00260 Helsinki, puhelin (09) 448346, fax (09) 449841 ja sähköposti hautauststoautio@clinet.fi. Tunnuksia myydään vain *kadettiupseerin* hautakiveen kiinnitettäväksi. Hautaustoimisto tarkistaa osto-oikeuden tarvittaessa Kadettikunnasta.

Kaaderilaulajien Isänpäivän kahvikonsertti sunnuntaina 13.11.2005 klo 14.00

Kaaderilaulajat järjestävät isänpäivän kahvikonsertin Maanpuolustuskorkeakoulun juhlasalissa Santahaminassa sunnuntaina 13.11.2005 klo 14.00.

Ohjelmassa on aiheeseen liittyviä lauluja arvon ladyja unohtamatta. Kuoroa johtaa tunnetulla tyylillään everstiluutnantti Matti Orlamo.

Konsertin päätteeksi nautitaan yhdessä konserttikahvit.

Varaa jo nyt lippusi ajoissa. Näin varmistat paikkasi konserttiin.

Lipun hinta á 15 euroa sisältää kahvitarjoilun.

Lippuvaraukset aarno.suorsa@welho.com puh 040 518 0456 tai marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi puh 09-490 759 ja kaikilta kuoron jäseniltä.

Kadettikunta r.y:n myyntiartikkelit tue toimintaa - tilaa

Adressit

Korutekstaus eri maksusta. Toimitus halutessa suoraan vastaanottajalle.

4-lehtinen valkoinen 6,00

suruadressi 6,00

mokkakantinen (sininen) 17,00

Pienoisadressit

Tunnuksella 0,50

Kolme kadettia 0,50

Kortit

Kiitoskortti (sk, rk) 0,20

Ilman tekstiä 0,40

Kutsukortti 0,30

Pöytäkortti 0,20

Kortteihin sisältyy kuoret.

Merkit

Jäsenmerkki 13,50

Standaari 25,00

Kirjat

Historiateos (kluutti) 17,00

Kadettiupseerimatrikkeli

1920-1985 31,00

Historiateos (nahka) 25,00

Kadettiupseerimatrikkeli

1920-2000 54,00

Kirjeensulkijamerkit (tarrat)

tunnus (kpl) 0,70

arkeittain (25 kpl) 17,50

Joulukortit

Klassikko (sk, rk) 0,50

Poro 0,60

Kynttilä (sk, rk) 0,60

Lippu 0,65

Muut

Kadettipatsas 589,00

225 vuotta kadettiupseereita - Upseeri suomalaisessa yhteiskunnassa kirja julkistettiin

Vuosi 2004 oli suomalaisen upseerikoulutuksen 225.juhlavuosi. Suomalaisen upseerikoulutuksen juhlavuotta juhlittiin perusteellisesti Rantasalmella 31.7.-1.8.2004.

Yhtenä osana vuosi sitten järjestettyä kaaderiviikonloppua oli juhlaseminaari ”Upseeri suomalaisessa yhteiskunnassa”, jonka korkeatasoisista esitelmistä päätettiin jo tuolloin koota julkaisu. Seminaarilla haluttiin kunnioittaa menneiden kadettiupseeripolvien työtä ja uhrauksia. Haapaniemen kadettikoulun toiminnasta pyrittiin

löytämään sellaisia uusia näkökulmia, jotka valottaisivat tämän pohjoismaiden ensimmäisen maavoimien upseerikoulutusta antavan sotakoulun monitahoista vaikutusta suomalaiseen maanpuolustukseen ja yhteiskuntaan. Haapaniemessä luodut upseerikasvatuserinteethän vaikuttavat vuosisatojen takaa myös maamme tämän päivän upseerikoulutukseen.

Tasan vuosi seminaarin jälkeen julkaistu teos sisältää kaikki seminaarissa pidetyt esitelmät. Niiden lisäksi julkaisuun pyydettiin kirjoitukset

tämän päivän upseerikoulutuksesta ja Rantasalmesta vireänä suomalaisena 1700-luvun kartanoiden kuntana. Lisäksi kirjaan liitettiin kirkkokansan erityisestä toivomuksesta Kadettikoulun papin, kenttärovasti Seppo Kankaan juhla jumalanpalveluksen saarna ”Taipaleenjoen luutnantti”.

Kirjan ovat toimittaneet everstit Heikki Hult ja Pekka Rapila. Sen painos on 500 kappaletta, joka on jaettu Kadettikunnan, Kadettikoulun ja Rantasalmen kunnan käytettäväksi niiden parhaaksi katsomalla tavalla.

Kaaderigolf seitsemännen kerran Tuusulan rantatien maisemissa

7. Kaaderigolf järjestettiin Tuusulan golf kentällä 4.-5. elokuuta. Mukana oli noin neljäkymmentä kadettiupseeria, osa rouvineen ja muutama kutsuvieras. Tämä Kadettikunnan järjestämä tapahtuma tähtää jäsenten -ja rouvien- virkistäytymiseen. Kilpailuna pelattavat golfkierrokset ovat lähinnä yhdessä on mahdollistava taustatekijä. Tuusulan kenttä ja Koulutuksen kehittämiskeskuksen palvelut tarjoavat tähän ainutlaatuiset puitteet. Rantasauna ja Taistelukoulun upseerikerho ovat useimmille meistä nostalgisia paikkoja. Illanvietossa toivottiinkin järjestelyjen jatkuvan jo totuttuun tapaan.

Kadettikunnan varapuheenjohtaja Jarmo Myyrä sai yleisöltä aplodit tunnustettuaan aloittaneensa golf-harrastuksen ja osoitettuaan jo sisäistäneensä pelin hengen. Yli 65-vuotiaiden veteraanisarjan voittajaksi hyvällä loppukirillä selvinnyt Jukka Torstila toivoi lisää sarjoja, koska koki hiukan häiritseväksi pelaamisen samassa sarjassa itseään liki 30 vuotta vanhempien miesten

kanssa. Vanhin osanottaja Mauri Maunula on 26. kurssia, nuorin oli tällä kertaa 80. kurssilta. Nuorempia mahtuu lisäksi, yleisen sarjan pelaajamäärä oli pienempi kuin seniorisarjan. Paikalliset totesivat tulostaulua lukiessaan, että näin paljon kenraaleja ei ole koskaan nähty, taisi olla kymmenen.

Huolimatta leikkimielisyydestä tehtiin hyviäkin tuloksia. Yleisen sarjan kärkiryhmä, kaikki alle 10 tasoituksella pelaavia, teki viisi alle 84 lyöntipelitulosta. Voittajaksi pelanneen Jukka-Pekka Kolehmainen ensimmäinen kierros, 75 lyöntiä, on jo kovaa tasoa. Kuudennen alle 80 tuloksen löi Jukka Torstila toisella kierroksella punaiselta tiiltä. Hän voitti myös pisin draivi-kilpailun, kun ei siihenkään ollut tehty omaa sarjaa. Itse lyönti, reilu 200m vastatuuleen oli kyllä niin hyvä, että sillä olisi tasapäisesti kilpaillut nuorempienkin kanssa. Naisten sarjan pisimmän löi Leena Helminen. Lähimmäs lippua kilpailu oli kumpanakin päivänä lyhyellä väylällä 14., 4.8 Vesa Autere 52cm, 5.8. Seija Sipi 223cm.

Kutsuvieraskilpailun voitti Kaarina Suonperä. Kadettiipiirien välisessä kilpailussa paikalliset eli Itä-Uusimaa onnistuivat niukasti voittamaan. 50.kurssin lahjoittama kurssien välinen kiertopalkinto jäi Tuusulan golfklubin palkintohyllyyn voittaneen 51.kurssin edustajien katseltavaksi.

Seuraava eli järjestykseltään jo VIII Kaaderigolf päätettiin pitää 3.-4.8.2006, edelleen Tuusulan perinteisessä ja luonnokauniissa miljöössä.

Markku Simovaara

Tuloksia

M YI

1) Kolehmainen Jukka-Pekka 141, 2) Isaksson Sören 146, 3) Berner Jyrki 149, 4) Autere Vesa 152, 5) Marjala Harri 153, 6) Hautala Jukka 154, 7) Väätäinen Pasi 154, 8) Peltonen Rami 17, 9) Kauhanen Sami 159, 10) Helminen Roy 160, 11) Seppä Mika 160, 12) Kuparinen Petri 170, 13) Haapala Tommi 191.

M 55+

1) Wallander Kaj 68, 2) Viitasaari Yrjö 68, 3) Simovaara Markku 65, 4) Luukkanen Risto 64, 5) Äyräväinen Hannu 63, 6) Sipi Kalervo 63, 7) Hollo Ilkka 61, 8) Noopila Risto 59, 9) Jääskeläinen Kari 56, 10) Huhtala Jouko 55, 11) Ylitalo Jaakko 54, 12) Engström Juha 52, 13) Vihriälä Rauno 51, 14) Poutanen Matti 49, 15) Peltola Jarmo 46, 16) Wennström Finn-Göran 45, 17) Smolander Jaakko 40, 18) Ruohonen Seppo 24.

M 65+

1) Torstila Jukka 62, 2) Eskeli Pentti 58, 3) Helminen Rauli 56, 4) Kuusisto Reijo 55, 5) Klenberg Jan 46, 6) Raatikainen Kalevi 43, 7) Palosaari Kalevi 43, 8) Maunula Mauri 30.

N

1) Hollo Pirjo 61, 2) Helminen Leena 60, 3) Sipi Seija 58, 4) Torstila Anneli 56, 5) Helminen Ritva 39.

26. Kadettikurssi lounaalla

Kurssitoimikunnan päätöksen mukaisesti kadettiveljet ja daamit kutsuttiin perinteiselle lounaalle Helsinkiin Suomalaiselle Klubille toukokuussa lähetetyllä kirjeellä. Kirjeitä lähti 128 kpl, joista vain yksi palautui.

Niinpä aurinkoisena keskiviikkona 24. päivänä elokuuta kokoonnuimme vakiopaikkaamme Suomalaiselle Klubille. Edellisestä tapaamisesta oli kulunut jälleen vuoden verran. Sen todettiin vanhentaneen meitä ”ikinuoria kaadereita”. Kuitenkin iloisissa tunnelmissa kohdattiin ja kyseltiin kuulumisia. Lounasvahuutemme oli 15 kadettia ja 18 daamia. Kadettiveli Niilo Kärki tuli Muhokselta saakka. Turusta, Hämeenlinnasta ja Lahdesta tuli myös osallistujia. Kurssin henki elää edelleen vahvana.

Herkullisen lounaan jälkeen allemerkitty kertoi kurssin nykyvaiheesta. Rivivahvuus on nyt 87. Tyk B:ssä ka-

detteja on vielä 14 ja Ilmajoukkueessa 11. Muissa joukkueissa vahvuus vaihtelee kahden ja yhdeksän välillä. Pienin on joukkue D. Viimeiseen iltahuutoon on vuoden aikana siirtynyt 12 kadettiveljeä. Heidän muistoaan kunnioitettiin hetken hiljaisuudella.

Moni rivivahvuudessa oleva potee vaikeata sairautta. Kadettiväapelimme Erkki Kiira lähetti kurssille lämpimät terveisensä sairaalasta. Per Heinrichs lähestyi meitä kirjeellään ja kertoi olevansa hengessä edelleen mukana.

Viimeksi laitoin kiertämään Björn Munsterhjelmin suunnitteleman kurssin onnitteluadressin. Vastaavanlaista ei liene millään kurssilla. Tämän jälkeen Björn kertoi ”Lottien kuvanäytelystä” ja kaatuneiden norjalaisten muistomerkistä Hietaniemessä. Näissä molemmissa hän on ollut aktiivisesti mukana.

Lopuksi Ermei Kanninen kertoi

suurhankkeesta, elokuvasta Marskimme vaiheista. Teatterinjohtaja Heikki Vihinen on kirjoittanut käsikirjoituksen, jota on työstetty kymmenen vuotta ja nyt on yhdeksäs versio valmis. Filmin ohjaa Renny Harlin. Tapahumat kuvataan Suomessa, Venäjällä, Liettuaassa, Puolassa ja todennäköisesti Romaniassa. Marski tulee puhumaan elokuvassa suomea, ruotsia, venäjää ja ranskaa. Filmistä ei tule mitään Hollywood- eikä taistelufilmiä. Ensi-ilta on suunniteltu pidettävän 6.12.2007.

Kurssitoimikunnalle annettiin valtuudet päättää seuraavasta kokoontumisesta.

Olli Vuorio, kadetti 2674

Kuva Olli Vuorio.

39. Kadettikurssi 50 vuotta

Puoleen vuosisataan mahtuu monenlaista tapahtumaa ja elämystä. Kesäkuun 4. päivänä 1955 tasavallan presidentti Juho Kusti Paasikivi nimitti juhlallisessa tilaisuudessa 39.kadettikurssin ja 26.merikadettikurssin nuoret kadetit, kaikkiaan 76, puolustusvoimien upseerien tehtäviin.

Ikä- ja kokemusjakautuma oli melkoinen, vanhimmat meistä olivat olleet rintamalla, lisäksi melkoinen osa oli toiminut eri tehtävissä sotilaspoikajärjestössä. Tulimme taloon toiveikkaina, päämääränä oli valmistua upseeriksi ja siten kantaa osaltamme vastuuta maamme itsenäisyydestä.

Vuodet ovat kuluneet ja kuluttaneet. Viimeiseen iltahuutoon on siirtynyt jo 23 veljeä.

Meidän elossa olevien askel on lyhentynyt, keppikin on ilmaantunut monen seuraksi. Nuoren kadetin kas-

vonpiirteet on aika uurtanut monille rypyille ja mutkille. Mutta kadettihenki elää voimallisena. Veljespiiri on rikkumaton.

Puolivuosisataistapahtumaa oli valmisteltu huolella. Rauli Helminen, apunaan toimikunta, oli päätenyt oivalliseen kokonaisuuteen. Perjantaina 26.5. aloitettiin perinteisesti Hietaniemestä, sankariristillä ja Suomen Marsalkka Mannerheimin haudalla. Eräs rouva totesi ikämiesten tulosta: ”marsivat oikein kauniisti”: Olimmehan harjoitelleet marssia koko monta vuosikymmentä, täytyihän sen toki sujua, vieläkin.

Hietaniemestä siirryttiin Santahaminaan perinteiseen ”korpukseen”, jossa Maanpuolustuskorkeakoulun rehtori ja opetusupseeri kertoivat nykyhetken ja tulevien vuosien upseerikoulutuksesta. Kummikurssimme kadetti puolesta tutustutti kadettieli-

män vaikutelmiin. - Täytyy kuitenkin tunnustaa, että jotenkin kaipasimme vanhaa hyvää sotilaskoulutustahtia.

Kurssikokous ja iltatilaisuus pidettiin Tuusulassa Krapinhovissa. Meitä oli koolla kaikkiaan 33 kadettiveljeä ja daamit mukaan luettuina kokonaisluku oli 53. Ilkka Halonen kokosi loistavassa puheessaan yhteen menneet vuosikymmenet ja kun Jorma Pullinen aloitti vanhan tutun marssilaulun ”Kaks’ kissä kerran...” olimme mielissämme siirtyneet 50 vuotta taaksepäin.

Kadettiveljeyden merkitys on meille korvaamatonta, se antaa ja on antanut uskoa maamme tulevaisuuteen ja toisaalta olemme palvelusuramme aikana todenneet, ettei työmme ole ollut turhaa.

Kahden vuoden kuluttua tapaamme jälleen, Keski-Suomessa.

Jyri Paulaharju, kadetti 346 I

Kuva Yli-Paavola.

55. Kadettikurssin kokous Addis Abebassa

Kurssin 55. Afrikassa rauhan ja turvallisuuden hyväksi työskentelevät upseerit pitivät Etiopian pääkaupungissa Addis Abebassa 12.-13.8.2005 kurssikokouksen. Paikalla olivat Heikki Hulkkonen (EU), Jussi Saressalo (EU) ja Markku Iskanius (UM). Samoissa tehtävissä Afrikassa työskentelevistä kurssiveljistä paikalta puuttui vain Matti Järvinen (UM).

Tapaamisen aluksi Markku esitteli paikalla pisimpään olleena Addiksen nähtävyyksiä kurssiveljille. Näkemistä riitti, sillä 2300 - 2500 metrin korkeudessa sijaitseva Addis Abeba, suomeksi ”Uusi kukka”, on ainakin viiden miljoonan ihmisen kotikaupunki. Siellä on upeita rakennuksia, museoita ja monumentteja, mutta toisaalta kaikkialla ei voi olla havaitsematta, että se on erään maailman köyhimmän maan pääkaupunki. Positiivista on erityisesti se, että Addis on ehkä Afrikan turvallisimman suurkaupunki.

Varsinainen kurssikokous vietettiin Markun residenssissä kaupungin länsireunalla. Tilaisuus aloitettiin nauttimalla päivälliseksi Leena-Riitta Iskaniuksen valmistamaa maukasta suomalaista ruokaa. Päivällisen jälkeen keskusteltiin takana ääressä Afrikan kehitykseen ja turvallisuuteen liittyvistä laajakantoisista kysymyksistä. Kaikkia mantereiden ongelmia emme kuitenkaan saaneet sillä istumalla ratkaistua.

Toinen kokouspäivä aloitettiin jälleen kiertoajelulla; loppumattomia katuja, loistoa ja kurjuutta, peltikattoisia taloja, pikkumyymälöitä sekä uskomattoman suuria ihmisjoukkoja vaeltamassa jonnekin. Sightseeingin jälkeen nautimme maukkaan lounaan viihtyisällä Addiksen kansainvälisellä Golf-klubilla. Tunnelma oli korkealla, eikä se johtunut yksinomaan lounaalla nautitusta paikallisesta punaviinistä, ehkä paremminkin päinvastoin. Totuuden nimissä on sanottava, etteivät tälläiset viinit kykene täysin kilpailemaan

ainakaan ranskalaisten huippuviinien kanssa. Luonaan jälkeen hyvästelimme golfkentällä astelevat iibis-linnut ja palasimme hotelli Hiltonin parkkipaikalle päättämään hyvin sujuneen kurssikokouksemme ja hyvästelemään yöllä Darfuriin lähtevää Jussia.

Toimeksi saaneena kirjurina toimi Markku Iskanius ja kurssikuvan otti Heikki Hulkkonen.

PS. Eihän Jussi tuolloin Darfuriin päässyt lähtemään, sillä El-Fashirin kentällä Sudanissa oli kaatosateen jäljiltä metri vettä. Ehkä lähtö onnistuu kolmen vuorokauden kuluttua. Aikaahan täällä on yllin kyllin.

Kuvassa vasemmalla Jussi Saressalo, keskellä Markku Iskanius ja oikealla Heikki Hulkkonen.

74. Kadettikurssin ja 57. Merikadettikurssin 15-vuotistapaaminen

Kadettikurssimme tapaaminen osoitti, että hyvä kurssihenki kestää läpi vuosien. Peräti 100 kadettiveljeä ja puolisoa osallistui kadettikurssin 74 ja merikadettikurssin 57 15-vuotistapaamiseen Tikkakoskella elokuussa. Ajankohta oli lähes päivälleen 15 vuotta virkavalan vannomisen jälkeen.

Isäntänä olivat Jyväskylän alueella palvelevat kadettiveljet. He olivat järjestäneet kodikkaan ja viihtyisän ohjelman. Puolisot pääsivät tutustumaan muun muassa lentävään kalustoomme, parhaat jopa pilotin tuolilta. Kadettiveljet pitivät perinteisen kokouksen vaativine asiasisältöineen.

Tapaamiseen kuului myös kurssin inventaario. Totesimme kadettikurssin hajaantuneen sekä maantieteellisesti

että tehtävien kannalta laajasti koko puolustusvoimiin ja rajavartiolaitokseen. Meistä 25 toimii tällä hetkellä maanpuolustushenkisenä puolustusvoimien ulkopuolella.

Illan ohjelman kruunasi kurssimme oma bändi ”Viisi miestä ja rusina”. Muusikot ja yleisö siirtyivät ajassa taaksepäin heti ensimmäisen kappaleen mukana. Tunnelma kohosi kattoon.

Päätimme kokoontua seuraavan kerran viiden vuoden kuluttua kertamaan muistoja ja vaihtamaan kuulumisia. Paikkana on silloin merellinen Turku.

Kurssi 27 tiedottaa

Kokoonnumme yhteiselle syyslounaalle
maanantaina 14. marraskuuta klo 12.00 Suomalaiselle Klubille.

Tiedote tulee myös kirjeitse.

Ilmoittautumiset johtoryhmän jäsenille 7.11. mennessä.

Kaaderi-Leijonat Sippu-Jukolassa

Maailman suurin suunnistusta-pahtuma, Jukolan viesti ja Venlojen viesti juosti tänä vuonna viikkoa ennen juhannusta Anjalankoskella Sippolassa. Tuhannen asukkaan pikkukylä muuttui viikonlopun ajaksi asukasluvultaan keskikokoiseksi suomalaiseksi kaupungiksi, sillä Sippu-Jukolan järjestäjien arvion mukaan tapahtuma kokosi paikkakunnalle yli 30 000 suunnistajaa ja suunnistuksen ystävää. Tapahtuman järjestelyissä tarvittiin kisaviikonloppuna noin 1500 vapaaehtoisen talkoolaisen työpanos.

Järjestyksessään 57. Jukola oli jälleen kilpailijamäärältään uusi ennätys. Venlojen viestiin oli ilmoittautunut 863 joukkuetta ja Jukolan viestiin peräti 1357 joukkuetta. Tuolla viimeisellä numerolla kilpaili Kolumbian sotilasjoukkuetta. Maaliin saakka hyväksytysti pääsi 1130 Jukolan joukkuetta ja 770 Venlojoukkuetta. Viesteihin osallistui joukkueita 25 eri maasta, mikä on myös uusi ennätys. Kansallisuuksien suuri määrä selittyi osin edellisellä viikolla Lappeenrannassa käydyistä sotilaiden suunnistuksen MM-kilpailuista. Osa sotilasjoukkueista osallistui myös Jukolan tai Venlojen viestiin. Muutamalle

näistä joukkueista suunnistaminen pohjoisella havumetsävyöhykkeellä tuntui olevan melko vaikeaa. Kolumbialais-tenkin suoritus hylättiin.

Puolustusvoimat on nykyisin yksi tärkeimmistä Jukolan viestin yhteistyökumppaneista. Viime vuonna allekirjoitetun yhteistyösopimuksen keskeisimpien kohtien mukaisesti kisajärjestäjät saavat puolustusvoimilta lainaksi materiaalia ja työvoima-apua järjestelyihin. Vastineeksi puolustusvoimat saa asettaa viesteihin veloitusetta työpaikkajoukkueita ja saa myös näkyvyyttä suuressa tapahtumassa. Tänä vuonna Jukolan viestiin osallistui joukkue lähes jokaisesta varuskunnasta ja Venlojen viestiin Maanpuolustuskorkeakoulun kadettijoukkue.

Kaaderi-Leijonat ovat osallistuneet Jukolan viestiin yhtäjaksoisesti vuodesta 1991 alkaen. Vasta kahdessa viimeisessä Jukolassa joukkue on esiintynyt tulosluetteloissa nimellä Kaaderi-Leijonat. Aiemmin, osin viestin säännöistä johtuen, on kilpailuun osallistuttu ainakin Pääesikunnan ja Santahaminan Varuskunnan Urheilijoiden nimissä. Joukkueen sääntöjen mukaisesti kilpailijoiden tulee olla aktiivipalveluksessa

olevia, kenraalin tai everstin arvoisia kadettiupseereita. Joukkueeseen pääsy perustuu omaan halukkuuteen ja virkaikään. Jos näillä kriteereillä ei asiaa saada ratkaistua, niin myös suunnistustaito ja kuntokin otetaan huomioon. Kaaderi-Leijonat haluavat esimerkiksi osoittaa nuoremmille sotilashenkilöille fyysisen kunnan ja suunnistustaidon merkitystä. Tämänkin vuoden Jukolassa monet sotilasjoukkueet olivat ottaneet tavoitteekseen Kaaderi-Leijonien voittamisen. Muutamat tässä jopa onnistuivatkin.

Sippu-Jukolassa Kaaderi-Leijonien viestiä veivät juoksujärjestyksessä Vesa Tervo, Jorma Aherto, Kyösti Halonen, Timo Lehtonen, Antti Lankinen, Pertti Salminen ja Heikki Liimatainen. Koska Kaaderi-Leijonilla oli jo järjestyksessään viidestoista Jukola, vietettiin merkkitapahtumaa valmistautumalla viestiin hieman tavanomaista juhlavammin. Ohjelmaan kuului lauantaina tutustuminen kilpailun johtajan majuri Vesa Vainion avustuksella viestin mittavaan tulospalvelu- ja tietoliikennejärjestelmään sekä saunominen ja iltapala. Tämän jälkeen saattoi kukin valmistautua luottavaisesti kilpailusuoritukseensa.

Suunnitelmansa mukaisesti Kaaderi-Leijonat saapui hyväksytysti maaliin ajassa 11.55.28, sijaluvun ollessa 566. Voittajajoukkue, joensuulainen Kalevan Rasti, käytti kilpailuun aikaa 7.41.17. Tästä on hyvä käynnistää harjoittelu kohti ensi vuoden Salo-Jukolaa, joka juostaan Salon kaupungin lähetyvillä. Kirjoittajan mieleen jäivät joukkueemme johtajan ja kokoajan Antti Lankisen sanat viime talvelta ”Älkää harjoitelko liikaa, jotta pystytte juoksemaan Jukolassa”.

Kadetti 6192

Osa viestiin valmistautuvista Kaaderi-Leijonista. Vasemmalta Heikki Liimatainen, Pertti Salminen, Antti Lankinen, Jorma Aherto ja Vesa Tervo.

Hankoniemen kadettiipiiriläisten perheretki Bengtskäriin 6.8.2005

Hankoniemen kadettiipiiriläisten perheretki tehtiin jo perinteisesti Bengtskärin majakkasaarelle 25 km Hangosta länteen. Tuulisena, mutta aurinkoisena lauantaiaamuna meitä oli koolla kahdenkymmenen hengen joukko Hangon itäsatamassa. Laiturilla meitä odotti Jurmo-merkkinen nopeakulkuinen alus. Aluksen päällikkö kers Matti Rautkoski opasti meitä ensin, kuinka pelastusliivit laitetaan päälle ja turvavyöt kiinnitetään. Sitten vain matkaan aaltojen keinuntaan!

Bengtskärissä meitä oli ystävällisesti vastassa majakan isäntä Per Wilson. Hän antoi meille ohjeet liikkumisesta ja muusta olemisesta majakkasaarella. Opastusta emme tarvinneet, kun suurin osa joukostamme on majakalla käynyt jo useamman kerran, ensimmäiset jo kesällä 1992.

Aina emme ole kuitenkaan luodolle päässeet kovan merenkäynnin johdosta, tällöin majakkasaari on kierretty ympäri ja etsitty turhaan rantautumispaikkaa, joskus ollaan menty suoraan varapaikkaan Riilahden muistomerkille, kun Bengtskärin avoimelle selälle ei ole ollut mitään asiaa.

Bengtskär on tullut tunnetuksi jatkosodan alun rajusta saaristotaistelusta 26.7.1941. Majakkasaari pysyi suomalaisten hallussa, vaikka puolustajien tappiot olivat suuret miesmäärään nähden, 32 miestä, venäläisten kolme kertaa suuremmat.

Suurin osa retkeläisistä kiipesi majakkatorniin, 252 askelmaa, ihailemaan ylhäältä avutuvia aavan meren ja karun kauniin saariston näkymiä. Bengtskär oli tehnyt meihin jo mahtavan vaikutuksen, joillekin meistä ensimmäisen

kerran, joillekin meistä taas toistamiseen!

Kiitokset Suomenlahden Meripataljoonan komentajalle komkapt Ismo Korhoselle kuljetuksen järjestämisestä, kiitokset kipparillemme kers Matti Rautkoskelle ja kaikille reippaille retkeläisille!

Veikko-Olavi Eronen

Retkeläiset Bengtskärin majakan juurella. Kuva: Jukka Eronen.

Kirjallisuusarviot

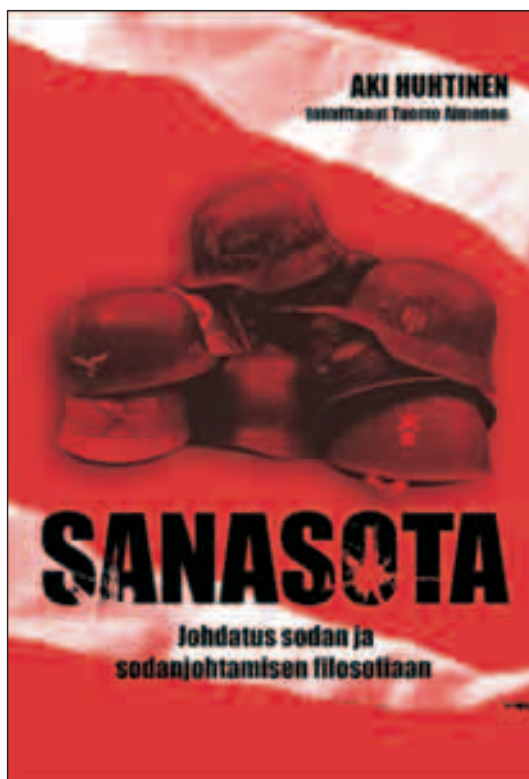
Aki-Mauri Huhtinen: Sanasota. Johdatus sodan ja sodanjohtamisen filosofiaan (toimittanut Tuomo Aimonen), Lahti ja Helsinki: Elan Vital ja Maanpuolustuskorkeakoulun johtamisen laitos.

Sodan luonne suurenuslasin alla

Tänä päivänä sota on meille arkipäiväinen asia, vaikka onneksemme Suomi on kokenut yli kuusi vuosikymmentä rauhan aikaa. Televisio, radio, lehdistö ja internet välittävät meille päivittäin tietoja eri puolella maailmaa käytävistä sodista ja muista laajamittaisista väkivaltaisista konflikteista. Vuonna 2003 alkaneen Irakin sodan seurauksena tapahtuneet pommi-iskut ja muut väkivaltaisuuksien ovat päivästä toiseen turruttaneet suhdettamme poliittisesti motivoituneeseen väkivaltaan. Eikä tilanne Irakissa ole kaikkein pahimmasta päästä.

Vallitsevat käsityksemme sodasta, sen luonteesta ja päämääristä muodostuvat pitkälti 'ulkoisten' tekijöiden vaikutuksesta. Vaikka omat historialliset kokemuksemme painavat edelleen puolustusjärjestelmämme kehittämisen, rakennetaan suomalaista sodan kuvaa kansainvälisessä viitekehityksessä. Teknologian kehittyminen, asevoimien suuntautuminen määräästä laatuun, sisällissotien yleistyminen ja sotilaallisen kriisinhallinnan merkityksen kasvaminen maailmalla aiheuttavat eittämättä paineita myös suomalaiselle maanpuolustusajattelulle.

Eryyisesti kylmän sodan ajan kansainvälisen järjestelmän purkautuminen ja tämän jälkeen esiin noussut läntisten asevoimien transformaatio kuvastavat sotaan liittyvien historiallisten lainalaisuuksien pätevän vain varsin yleisellä tasolla: sotia on ollut läpi historian, mutta niiden luonne on aina aika- ja paikkasidonnaista. Sodan käsitteell-

filosofinen tarkastelu avaa mahdollisuuden laajamittaisen poliittisesti motivoitun fyysisen väkivallankäytön kriittiselle analysoinnille. Pureutumalla sodan filosofiaan on mahdollista paremmin ymmärtää aika- ja paikkasidonnaisia sodan ilmenemismuotoja - myös sodan luonteen muuttuessa. Eryyisesti tässä mielessä Aki-Mauri Huhtisen teos on tervetullut lisäys suomalaisen sodan tutkimukseen.

Yliopiston luentosarjan pohjalta toimitetun teoksen näkökulma sotaan on varsin laaja. Sotaa ja siihen liittyviä lukuisia käsitteitä - mm. taistelu, sotilas, ase, terrorismi ja taistelutila - sekä näiden käsitteiden välisiä suhteita tarkastellaan ainakin teknisistä, taktis-operatiivisista, strategisista, sosiologisista ja johtamisen näkökulmista. Teos soveltuukin varsin hyvin yliopistolliseen oppikirjakäyttöön ja niille, jotka haluavat saada otteen nykyään varsin epämääräiseksi muuttuneesta sodan käsitteestä.

Informaatiosodalla on Huhtisen teoksessa varsin merkittävä asema. Sen olemusta pohditaan mm. perinteisen sodankäynnin ('clausewitziläis-napoleonilainen' sodan paradigma),

terrorismin vastaisen sodan ja teknologian kehittymisen yhteyksissä. Eittämättä mahdollisuudet ja pyrkimykset tietoon ja tiedolla vaikuttamiseen ovat tänä päivänä vailla vertaa. Informaatioteknologia mahdollistaa sotilasoperaatiot ennennäkemättömällä nopeudella, tarkkuudella ja tehokkuudella - tosin laajojen teknosotien kustannukset ovat osoittautumassa tähtitieteelliseksi. Jopa Yhdysvaltojen jättimäiset sotilaalliset resurssit ovat osoittautuneet riittämättömiksi teknosodankäynnin visioiden nopeaan toteuttamiseen.

Informaatiosota -keskeisyydestä huolimatta Huhtisen teos esittää mielestäni implisiittisen haasteen informaatiotosodan 'teorialle': koska informaatiolla nähdään aina olleen - oikeutetusti - merkittävä asema sodankäynnissä, ja koska informaation merkitystä korostetaan kaikissa sotiin liittyvissä 'operaatioissa', nousee esiin vääjäämättä kysymys siitä, onko informaatio loppujen lopuksi juuri tämän päivän sotaa määrittävistä tekijöistä keskeisin: se mikä määrittää kaikkea ei loppujen lopuksi määritä mitään. Vastaus informaation merkityksestä sodan paradigmalle riippuu luonnollisesti siitä näkökulmasta, josta sotaa tarkastellaan. Joka tapauksessa, tämän päivän sotaan liittyvä tarkastelu on vajavainen, jos informaation merkittävää asemaa ei huomioida.

Informaatiosotaa laajempi teema Huhtisen teoksessa on sodan luonteen muuttuminen pidemmällä aikavälillä. Tässä mielessä informaatiotosota on yksi merkittävä muutostekijä, muttei suinkaan ainoa. Muutostekijöitä on monia ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet monimutkaisia. Teknologian kehitysharppaukset, kansainvälisen politiikan muuttuneet käytännöt, terrorismi, kriisinhallintayhteistyön lisääntyminen ja operaatioiden vaativuustason kasvu sekä hajoavien valtioiden aiheuttamat ongelmat ovat osana sodan olemuksessa havaittavaa muutosta. Vastaavasti muut sotaan liittyvät käsitteet, toimijat ja resurssit altistuvat muutospaineil-

le: sotilaille ja aseille asetetaan uusia vaatimuksia, taistelut ja operaatiotaito saavat uusia merkityksiä jne.

Kuten filosofiselta sota käsittelevältä kirjalta voi odottaa, ei Huhtisen teos anna selkeää ja yksiselitteistä vastausta tämän päivän sodan tai taistelun luonteesta. Tämä ei tietenkään

ole mahdollista, vaikka moni 'kylmän sodan soturi' varmasti kaipaa selkeitä ja yksiselitteisiä toimintaohjeita antavia kuvauksia sotaan liittyvistä pysyvistä lainalaisuuksista. Kokonaisuutena *Sanasota* antaa lukijalleen kuitenkin laajan työkalupakin, jonka avulla on mahdollista ymmärtää laajamittaiseen

fysiseen väkivallankäyttöön liittyviä peruskysymyksiä ja niitä tekijöitä jotka tänä päivänä muokkaavat sodan todellisuutta.

Kapteeni Jyri Raitasalo
MpKK

**Armi Oinonen ja
Arvo Tolmunen:
Matkat Salpalinjalle**
Edita Prima Helsinki 2005
ISBN 952-91-8425-5

Kenraaliluutnantti Heikki Koskelon johtama Salpalinjan perinneyhdistys on toiminut viimeisinä vuosina aktiivisesti ja yhdistys on tämänkin kirjan takana.

Salpa-asema tai Salpalinja - kumpaakin nimeä käytetään, on merkillisen tuntematon suurlle yleisölle mutta myös osalle ammattisotilaista, vaikka luulisi ainakin viime mainittujen tuntevan "linjan".

Salpa- linja on Viipurinlahdelta Kuusamoon ulottuva puolustusasema, joka sisälsi kenttä- ja kantalinnoitteita. Alku tähän kaikkeen tuli ylipäälliköltä sotamarsalkka Mannerheimiltä, kun hän määräsi kenraalimajuri Edvard Hanellin linnoitustöiden johtajaksi 28.3.1940 juuri talvisodan päätyttyä. Hanell suunnitteli yhtenäiset puolustusasemat Hankoniemen poikki sekä Suomenlahden ja Luumäen välille. Viimeksi mainitusta paikasta pohjoiseen projekti toteutettaisiin vesistöihin nojautuen. Linnoitustöiden esikunta sijoitettiin pääosin Myllykoskelle, osin Helsinkiin.

Työt jaettiin useille urakoitsijoille. Tämä Suomen kaikkien aikojen suurin rakennusprojekti edellytti paljon työvoimaa, jota maaliskuussa 1941 olikin peräti 35 000 henkilöä. Ruotsi tuki projektia lähettämällä joukon, jonka vahvuus oli 900 miestä. Heillä oli mukanaan myös runsaasti työkoneita ja rahaa.

Mitä sitten saatiin aikaan? Todella paljon:

- betonisia ja louhittuja kantalinnoitteita 730 kappaletta,
- puisia kenttälinoitteita noin 3000 kappaletta,
- taistelu- ja yhdyshautaa noin 350 kilometriä,
- kiviestettä 225 kilometriä
- kaivantoestettä 130 kilometriä,
- piikkilankaestettä 315 kilometriä,
- pallokorsuja 250 kappaletta,
- uutta tietä 161 kilometriä,
- patoja 11 kappaletta ja
- majoitus- ja ruokaparakkeja 838 kappaletta.

Edellä on vain osa rakennus- ja työsuoritteista.

Salpa-asemaa rakennettiin vuosina 1940-1941 ja 1944. Jatkosodan alka-

essa toiminta keskeytyi jatkuen vasta vuonna 1944. Viime mainitun vuoden kesällä työvoimaa oli noin 30 000 henkeä. Tilanne vaati aseman saattamista valmiiksi.

Perinneyhdistys on aikaansaanut erinomaisen opaskirjan Salpa-asemasta kiinnostuneelle. Se on paras tämältyyppinen opaskirja, johon olen tutustunut. Kirjassa on aluksi yleisesitys Salpa-asemasta ja sen jälkeen 60 kohteen esittely. Ne on tehty esimerkillisesti käyttäen hyväksi valokuvia ja karttaa. Lisäksi jokaisesta kohteesta on sijaintiseloste sekä kohteen kuvaus.

Kirjan lopussa on ruotsin-, saksan-, englannin- ja venäjänkieliset yhteenvedot salpa-asemasta. Kirjassa on myös linnoitussanasto, joka on tarpeen terminologiaa tuntematomalle.

Loppuyhteenvedona totean kirjan erinomaiseksi sekä tietolähteeksi että matkaoppaaksi.

Kirjaa voi tilata Irma Reimalta os. Keskustie 6, 49700 Miehikkälä puh. 040-523 8455. Hinta on 30 euroa.

Tapio Skog

Jari Sarasvuo Huomiotalous, Diilin opetukset Otava, 143 sivua

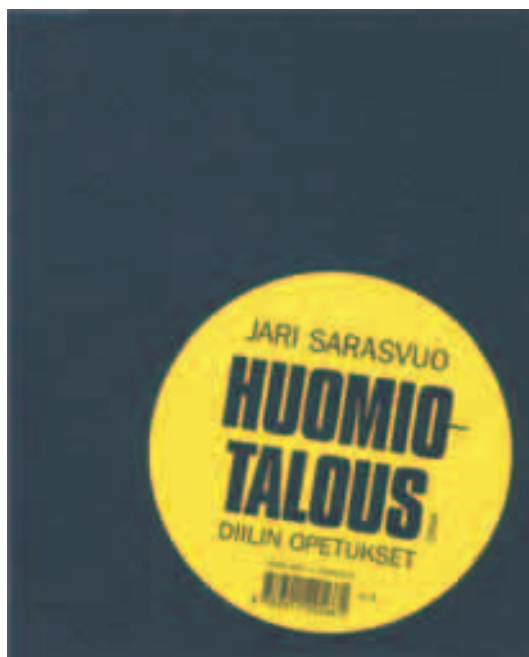
Nopeasti muuttuvan maailman tuloksenteon alttareilla ei menestyttä entisiin eväin. Uusiutuminen on työyhteisöjen elinehto, kuten Jari Sarasvuo kirjassaan todistaa. Hän tarkastelee huomiotaloutta arvonmuodostuksen ilmiönä ja samalla johtamisen eli strategian toteuttamisen työkaluna.

Sarasvuon kirja ja hänen vetämänsä tv-ohjelma Diili osoittavat suuntaa, johon asiakasnälkäiset konsulttiyritykset haluavat edetä. Median ruokkima viihteen ja mielikuvien maailma on suotuisa kasvupohja huomiotaloudelle. On selvä, että ”huomiotaloudessa paremman diilin tekijä kukoistaa”. Aiemmin asia vain ilmaistiin toisin: ”Ei hullu ole se joka paljon pyytää, vaan se joka liikaa maksaa”.

Sarasvuon päättelyketjut ovat usein omalaatuisia. ”Menestys tulee hyvästä arvostelukyvyvystä, joka tulee kokemuksesta. Kokemus taas tulee huonosta arvostelukyvyvystä. Huono arvostelukyky opettaa häviämisen kokemuksen kautta.” Filosofointi jää väliin kevyeksi. ”Ilmiömäinen menestys perustuu sääntöjä särkeviin ideoihin, jotka tislautuvat päätä särkevien ajatusten joukosta”. ”Elämä on helminauha, jonka helmet ovat hylkäämisen kokemuksia ja nauha taas luopumistyön kautta syntyvä toivon kokemus.”

Totuudellisuuden ankara vaatimus

Kokenut konsultti korostaa eettisiä ja moraalisia arvoja. ”Totuus ei tunnetusti pala, mutta se polttaa siihen kevyesti suhtautuvan”. ”Läpinäkyvyyden ja rehellisyyteen pyrkimisen vaatimus on ankara. Se on kuitenkin huomiotalouden moraalinen ydin: tässäkin tapauksessa kaikki kasvu on kasvua kohti totuudellisuutta.” Rehellisyys on kuitenkin suhteellista. Esimerkiksi Sarasvuon markkinoima Diili-ohjelmasta kirjoitettujen artikkelien valtaosa lukija-

määrä, 250 miljoonaa, kuuluu myyntiä edistävään kohu-uutisointiin.

Uuden ajan asiakkuusajattelun taustalta löytyvät pari vuotta sitten Lontoossa pidetty markkinoinnin valmennus ja valmentaja Jay Abrahamin kohderyhmäkolmio. Kyseiseltä konsultilta saa internetin välityksellä seuraavan houkuttelevan tarjouksen:

”Normaalisti, kun ihmiset haluavat minulta opetusta, veloitan 5000 dollaria tunti. Tai he maksavat minulle 25 000 dollaria osallistuessaan viisipäiväisiin seminaareihini. Sen sijaan, että maksaisit 5000 dollaria tunnissa markkinointiasiantuntijuudestani, maksat vain 39.95 dollaria kirjastani. Minä investoin 99 % ja sinä 1 %. Ellei informaatio ole sen arvoinen, maksan sinulle rahasi kaksinkertaisesti takaisin.” - Ja kaikki vahvistetaan tietysti takuutodistuksella ja kullannvärisellä sinetillä.

Myös Seth Godin sekä Alexander Bard, joiden viisauksista kirjaan on piirretty kokosivun kuvat, ovat värikkäitä julkisuuden hahmoja. Seth Godin on amerikkalainen markkinoinnin puolestapuhuja. Hänen kirjojaan on myyty laajasti ympäri maailman. Viimeisimmässä teoksessaan, jonka nimenä on ”All Marketers Are Liars”, Godin tiivistää markkinoinnin sisintä:

”Menestyksekkäät markkinoijat eivät kerro totuutta. He eivät puhu tuotteen heikkouksista tai eduista. Sen sijaan he kertovat tarinan. Sellaisen tarinan, johon haluamme uskoa”.

Alexander Bard puolestaan on ruotsalaisen huomiotalouden tähtiä. Hän on ehtinyt oman popuransa lisäksi toimia kansainvälisesti tunnettujen yhtiöiden managerina ja ruotsalaisen levy-yhtiön toimitusjohtajana. Hän on suosittu puhuja, kirjailija ja filosofi, jonka näkemyksiä ovat hyödyntäneet niin yritysmaailma kuin Ruotsin hallitus. Tosin hänen ajatuksiaan informatioverkkojen hallinnan avulla saavutettavasta vallasta ei enää pidetä yhtä mullistavina kuin muutama vuosi sitten.

Kirjassa esitetyt Bardin kolme vaikuttamisen dimensiota ovat tärkeys, uskottavuus ja huomio. Vaikuttamisen todellisessa maailmassa nämä eivät kuitenkaan riitä. Sarasvuo onkin lainannut juuri ennen Bardia 2500 vuoden takaista Sun Tzun ajattelua moraalista oikeutuksesta. Myös muita Sun Tzun viisauksia olisi sopinut asiayhteyteen.

Kirja on lukemisen arvoinen

Huomiotalouden hurmukseen on taitavasti sekoitettu johtamisen perusoppeja. Kukapa ei haluaisi selvittää, mitkä taidot ratkaisevat menestyksen ja ”millä uudessa maailmassa voi kurjistumisen sijaan kukoistaa”. Voimakkaita tunteita arvolatauksia sisältävät ilmaukset kuuluvat asiaan. Johtaminen ”armon ja toivon” tai ”rakkauden ja rohkeuden välissä” ei jätä lukijaa kylmäksi.

Strategisen ajattelun, ihmisten oikean kohtelun ja kollektiivisen yhteisöllisyyden korostaminen on kirjan hienointa antia. Kyseiset asiat ovat keskeisiä suomalaisten sotilasjohtajienkin koulutuksessa. Jo pelkästään niiden vuoksi kirja on lukemisen arvoinen. Sarasvuon sanonnat ja vahvat painotukset osoittavat, miten monin tavoin esimerkiksi transformationaalisen eli syväjohtamisen kulmakiviä voi lähestyä.

Strategia on järkevä toiminnan

ja kilpailukyvyn perusta. ”Huomiotaloudessa strategia ei ole suunnitelma, se on verbi. ... Todiste strategian olemassaolosta on se, että käsitysten ja käyttäytymisen muutos purkautuu tarpeeksi keskustella tunteellisesti yrityksen strategiasta niin yrityksessä kuin sen ulkopuolella.” Sarasvuo ei turhaan tähdennä strategian jalkauttamisen työlästä prosessia, joka on jaksettava viedä käytännön tasolle. ”Yritys on sitä strategisemmassa tilassa, mitä useampi ihminen kokee syvää sitoutumista strategian toteutumiseen.”

Strategia-lukuun sisältyy tekniikan tohtori J. T. Bergqvistin pelkistys supertuottavuudesta. Henkilön työn tuottavuuden nähdään koostuvan ”korkea korolle” suhteessa viiteen tahoon: asianomaiseen itseensä, työkaveriin, työhöjaukseen, strategiseen ideaan ja asiakkaaseen. ”Yrityksen johto ja esimiehet, jotka ymmärtävät systeemiälyn merkityksen, huolehtivat koulutuksella saavutettavan osaamisen lisäksi innostavan supertuottavuusilmapiirin syntymisestä.” Aiemmat teoriat työn tehokkuudesta usean tekijän tulona tulevat ajatusta.

Sarasvuo pureutuu syvälle ihmiseen ja ihmisten kohteluun. Hän tarkastelee näitä perusasioita läpi kirjan ja vielä erikseen viimeisessä luvussa, joka on sivumäärältään suurin. Henkisen kestävyuden ja kasvun puntarointi, burn-outin synty ja hoito, viisi ajattelun taitoa sekä viisi työtaitoa tarjoavat erinomaisia virikkeitä syväjohtamiseen perehtyneelle sotilasjohtajallekin. Inhimillisen toimintaan kuuluu myös erehtyminen. Sitä ei kannata tarpeettomasti pelätä. Toistuvasti esiin tuotu Aristoteleen toteamus ”viisaus syntyy kokemusten jälkeisestä pohdinnasta” on oiva ohje työyhteisöjen kehittämiseen.

Ongelmat ovat johtajuusongelmia

Kirjassa tehdään selväksi johtamisen ratkaisevan tärkeä merkitys. ”Organisaation kaikki ongelmat ovat johtajuusongelmia.” Strateginen johtaminen on tarinan synnyttämistä henkilöstön keskuuteen. ”Yritykset kaipaavat ylevöitävää tarinaa, joka muuttaa ihmisiä niin yrityksen sisällä kuin markkinoillakin.” Johtajan tehtävä on tehdä yrityksen

tarinasta liike. ”Rakenna siis unelma, jonka vuoksi voit painia vaikka perkeleen selälleen.” Tavoitteellisuus ja huomion kiinnittäminen tuloksiin parantavat suorituksia.

Työyhteisöissä tarvitaan jatkuvaa, monensuuntaista vuorovaikutusta. Palautteen positiiviset voimat on osattava hyödyntää. Sarasvuo tähdentää samoja perusasioita, jotka sisältyvät puolustusvoimien syväjohtamisen opetukseen. ”Ihmiset eivät kärsi huonolaatuisesta palautteesta läheskään yhtä paljon kuin he kärsivät olemattomasta palautteesta.” Johtaja on aina kasvattaja ja vastaa väkensä valmennuksesta ja työhöjauksesta.

Paikka paikoin Sarasvuo aliarvioi suomalaisia yrityksiä. Muun muassa väitteet, että oikeassa työelämässä enemmistö yrityksistä on tuuliajolla tai että Suomesta puuttuu kilpailu, ovat vahvasti liioiteltuja. Samoin hypäys parinsadan euron kalakauppakilvan erittelystä suomalaisten firmojen strategisen ajattelun puutteisiin ei vakuuta. Pyrkimys konsulttipalvelujen markkinointiin selittää kuvaukset Diili-ohjelman kilpailijoiden huikeasta kasvusta. Totta kai lahjakkaat kilpailijat ja heidän ryhmädynamiikkansa kehittivät intensiivisen työskentelyn aikana. Moni ei silti usko, että ”ammattilaisen menneisyyden menestykset, kokemukset, koulutukset tai kompetenssit eivät paljon paina, kun valmennettu amatööri käy kimppuun”. Työelämässä tarvitaan yhä korkeatasoisempia ammattilaisia, ei niinkään pikavalmennettuja amatöörejä.

Diili-ohjelma onnistui

Amerikkalaiseen formaattiin perustunut Diili-ohjelma oli sovitettu hyvin suomalaiseen yritys- ja johtamiskulttuuriin. Vuoden alkupuolella, sunnuntai-iltaisin esitetyt jaksot tarjosivat viihteen ohella virikkeitä liiketoiminnan kehittämiseen. Sarasvuolle Diili oli loistava tilaisuus huomiotalouden esittelyyn. Ohjelman onnistunut toteutus edisti Trainers' Housen ennestäänkin vahvaa yrityskuvaa.

Multimiljardööri Donald Trumpin The Apprentice-ohjelmaan liittyy Lessons Learned -osio. Sen johtamisopit ovat American Management Associationin arvostettujen asiantuntijoiden

laatimia. Amerikkalaiseen tapaan neuvoja on runsaasti kaikkiin tilanteisiin. Suomalaiseen ympäristöön sopii paremmin Jari Sarasvuon kirjoittama ”Huomiotalous - Diilin opetukset”. Kirjan suosioista kertoo jo ensimmäisten viikkojen aikana ylittynyt 20 000 kappaleen painosmäärä..

Aarno Vehviläinen

George H Stein:
Waffen-SS, Hitlerin
eliittikaarti sodassa
 ISBN 951-20-6676-9
 Ajatus, Jyväskylä 2004
 446 sivua

*Kirjassa myös Jouni Suistolan kirjoittama luku: ”Suomalaiset Waffen-SS:n palveluksessa”
 Liitteessä suomalaisten vapaaehtoisten nimiluettelot*

Keskusteltaessa julkisuudessa SS-miehistä pannaan näiden sotilaiden tilille paljon sellaista, mitä he eivät ole tehneet. Tämä johtuu selvästikin tiedon puutteesta. Sekasotku johtuu siitä, että Hitlerin henkikaarti Schutzstaffel eli SS laajeni vuosien mittaan laajaksi SS-järjestöksi, jonka osia olivat poliisiviranomaiset (Ordnungspolizei), salainen valtiollinen poliisi (Gestapo), sotilastiedustelu (Sicherheitsdienst) ja keskitysleirien vartiosto. Siviilipuolen kansalaisjärjestö kulki Allgemeine SS:n nimellä. Tähän kokonaisuuteen liittyivät ns. käyttöjoukot alkaen vuonna 1935, mutta vasta 1939 voidaan sanoa, että oli olemassa pari kolme divisioonaa varsinaisiin taistelutehtäviin. Vuonna 1939 perustettiin Waffen-SS divisioonat ”Das Reich”, ”Totenkopf” ja SS-Polizeigrenadierdivision. Kuuluisa I.SS-Panssaridivisioona ”Leibstandarte Adolf Hitler” sai alkunsa jo 1939, mutta se sai divisioonan kokoonpanon vasta 1940. Edellä esitetyt joukot olivat ns. Waffen-SS-divisioonia. Alku oli vaatimaton, sillä Saksan silloisista noin 140 divisioonasta vain nämä muutamat edustivat Waffen-SS-joukkoja. Sodan lopulla vuonna 1945 Waffen-SS-divisioonia oli 38, joskin osa oli käytännössä jo tuhoutunut ja osa oli muuten hyvin vajaavahvuisia.

SS-joukoissa arvioidaan palvelleen noin 910 000 sotilasta. Alkuvaiheessa saksalaisista muodostettujen SS-joukkojen henkilöstö oli kansallissosialisteja, mutta tilanne muuttui erityisesti vuonna 1944, jolloin SS-divisiooniin otettiin nuoria varusmiehiä poliittisesta kannasta piittaamatta.

Waffen SS-joukot alistettiin armei-

jalle, joka käytti niitä muiden joukkojen tapaan. SS-divisioonat olivat laadullisesti korkeatasoisia aina vuoteen 1943. Sen jälkeen perustetuissa divisioonissa aines oli sekalaista. Panssaridivisioonat ja panssarikrenatööridivisioonat pyrittiin pitämään korkeatasoisina. Waffen-SS-joukoissa palveli yhteensä noin 400 000 saksalaista, 300 000 ulkosaksalaista ja 200 000 varsinaista ulkomaalaista.

Ulkomaalaisia palveli Saksan asevoimissa yhteensä noin 1 500 000. Ajatuksena oli, että heitä sijoitettaisiin nimenomaan Waffen-SS-joukkoihin, joista tulisi Euroopan armeijan runko. Pääosa palveli kuitenkin varsinaisen armeijan riveissä.

Waffen-SS-joukoilta puuttui aluksi kunnollisia johtajia. Asia ratkaistiin värväämällä armeijasta pystyviä johtajia SS-joukkoihin. Näin esimerkiksi Waffen-SS-kenraalit Hausser, Steiner, Kleinheisterkamp, Ostendorff, Krüger, Kepler, Krukenberg jne. olivat kaikki entisiä Reichswehriin-Wehrmachtin upseereita. Kaikkiaan 69 Waffen-SS-kenraalista peräti 52 oli juuri näitä. Se olikin tarpeen, sillä Allgemeine SS:n ns. kenraalit osoittautuivat usein keltottomiksi. Tästä on karkeana esimerkkinä Suomessa ja Vienan Karjalassa toimineen 6. SS-Vuoristodivisioona ”Nord”:in ensimmäinen komentaja Brigadeführer Carl-Maria Demelhuber, jonka johdolla divisioona joutui katastrofin partaalle. Suomalaisen

pelastettua nämä joukot Sallassa vuonna 1941 divisioona sai uuden komentajan Matthias Kleinheisterkampin, jonka sekasortoisesta joukosta koulutettava iskukykyinen divisioona kuului jo 1943 Lapin armeijan eliittijoukkoihin.

Waffen SS-divisioonia käytettiin vaikeimmissa paikoissa ja niiden tappiot olivat suuret. Niin sanotut vanhat SS-divisioonat olivat todella kova pala vastustajille. SS-miehiä opittiin arvostamaan lujan taistelutahdon omaavina. Myöhemmin perustettujen divisioonien taso riippui olennaisesti henkilöstön rekrytointipohjasta. Näissä joukoissa palveli noin 200 000 ulkomaalaista mm. suomalaisia, norjalaisia, tanskalaisia, hollantilaisia, belgialaisia, ranskalaisia, virolaisia ja latvialaisia. Nämä olivat erinomaisia taistelijoita. Riveissä oli myös kroatialaisia, albaaneja, unkarilaisia, venäläisiä, ukrainalaisia, italialaisia, Bosnian ja Herzegovinan muslimeja jne. Näiden SS-miesten taisteluarvo vaihteli suuresti. On mahdollista, että Waffen-SS on suurin koskaan yhden lipun alla taistellut monikansallinen armeija.

Stein on kirjassaan kahlannut läpi Waffen-SS-joukkojen vaihteita, mutta on todettava, että professori Mauno Jokipiin ”Panttipataljoona” ja eräät muut kirjat antavat paremman yleiskuvan. Myös SS-kenraalien Paul Hausserin ja Felix Steinerin kirjat Waffen-SS-joukoista antavat ”tuoreemman” kuvan kuin Stein. Lisäksi 1950-luvulla näillä kenraaleilla ei enää ollut mitään puolustelemista koskien omaa toimintaansa. Kolmannen valtakunnan luhistumisen jälkeen Hausser ja Steiner oli vangittu, tutkittu ja vapautettu. Steinin kirjalla ovat myös ansionsa. Kirja ilmestyi Yhdysvalloissa jo vuonna 1965. Sen jälkeen on Waffen-SS-joukoista tullut runsaasti uutta tietoa. Tietenkin on myös niin, että vaikka Stein onkin tehnyt tai ainakin pyrkinyt tekemään objektiivisen dokumentin, hän katselee asioita amerikkalaisten silmälasien läpi. Siitä huolimatta on kiitettävä kustantajaa teoksen ottamisesta julkaistavaksi. Teos valottaa Waffen SS:n historiaa ansiokkaasti.

Professori Jouni Suistolan artikkeli suomalaisvapaaehtoisista on hyvä samoin kuin vapaaehtoisluettelotkin. Siitä joukosta löytyy eri alojen kuu- luisuuksiakin. Tässä nimiluettelossa on Kadetti- tai Merisotakoulun käyneitä 17. Näistä valtaosa sai aktiiviupseeri- koulutuksen Saksasta paluun jälkeen. Kukaan heistä ei enää ole keskuudes- samme.

Kirjan kuvitus on kyllä hyvä, mutta poikkeaa täysin alkuperäisestä. Nyt se on hyvin suomalaisvoittoinen. Muista SS-joukoista olisi ollut aiheellista sisällyttää kirjaan enemmän kuvia. Erinomainen kääntäjällä on tapahtunut yksi häiritsevä erehdys. Me Suomessa käytämme suomalaisia sotilasarvoja kerto- essamme jonkun henkilön asemasta. Niinpä sotilasarvo ”kenttämarsalkka”

on tuntematon Suomessa. Oikea soti- lasarvo on sotamarsalkka.

Yleisarvosanana pidän historiate- osta hyvänä yleisesityksenä Waffen- SS-joukoista. ”He olivat” kuten liitto- kansleri Konrad Adenauer sanoi 1953 ”sotilaita siinä missä muutkin”.

Tapio Skog

Gunnar Rosén - Juhani Parkkari: Sodan lait. Käsikirja.

Edita Prima Oy,
Helsinki 2004.
Edita Publishing Oy
ISBN: 951-37-4001-3

”Miksi opettaa sodan oikeussääntöjä maassa, joka elää syvässä rauhantilassa?” kysyi Gunnar Rosén kirjansa, ”Sodan lait”, esipuheessa. Hänen vastauksensa oli, että Geneven ja Haagin sopimuksiin liittyneenä valtiona Suomella on sopimuk- siin itseensä liittyvä velvoite perehdyttää puolustusvoimat, lääkintä- ja valmiushenkilökun- ta, eri hallinnon haarat ja koko väestö riittävässä laajuudessa voimassaolevaan kansainväli- seen oikeuteen.

Gunnar Rosénin kirja ilmestyi 1988 ja uudempi versio 1993. Se oli hyvä apuväline sodan oikeussääntöihin pe- rehdyttämisessä. Kirjan lähestymistapa oli käytännönläheinen ja sen esitystapa sekä siinä esitetyt yhteenvedot olivat hyvänä apuna näiden asioiden koulut- tajille. Kirja poisti merkittävän aukon tämän alan suomenkielisessä kirjalli- suudessa.

Kirjan ilmestymistä seuranneina 16 vuotena on tapahtunut paljon sel- laista, jolla on ollut vaikutusta sodan oikeussääntöjen kehitykseen ja niiden soveltamiseen käytännössä. Tarve ajan- tasaistetun kirjan aikaansaamiseen on siten ollut ilmeinen.

Nyt onkin ilmestynyt Gunnar Rosé-

nin ja Juhani Parkkarin kirja *Sodan lait - käsikirja*. Tämä kirja on syntynyt siten, että varatuomari Juhani Parkkari on Gunnar Rosénin kirjoittaman laitok- sen pohjalta uudistanut ja täydentänyt tekstiä, mutta siinä laajuudessa, että kyseessä ei enää ole pelkästään aikai- sempien laitosten uusi painos.

Uusi Sodan lait -käsikirja poikke- aakin monessa suhteessa edeltäjästään. Rosénin kirja oli, kuten hän itse sanoo kirjansa alkulauseessa ”juristina maal- likon kirjoittama toisille maallikoille”. Parkkari on kansainväliseen oikeuteen erikoistuneena juristina tuonut voimak- kaasti esille yleisiä kansainvälisoikeu- dellisia näkökohtia ja painotuksia.

Yleisen kansainvälisoikeudellisen aineksen lisääminen kirjaan on kas-

vattanut melkoisesti sivumää- rää. Kirjan käytännönläheinen tarkastelutapa on tämän myötä hieman hämärtynyt. Paikka paikoin monimutkaiset lause- rakenteet tekevät myös tek- tin vaikeaselkoisemmaksi, varsinkin maallikkolukijalle. Toisaalta oikeudellisen taustan esilletuominen lisää kirjan antia niin oikeustieteilijöille kuin muillekin asian harrastajille. Osa sivumäärän kasvamisesta kaksinkertaiseksi Rosénin kir- jaan verrattuna johtuu runsaan sadan sivun mittaisesta liite- osuudesta.

Kirjan hyvää antia ovat viit- taukset Suomen tulkintoihin ja oikeuskäytäntöön sodan oikeus- sääntötulkintoissa. Osin samaa voidaan sanoa viittauksista käy- tännön tapauksiin. Osa näistä viittauksista tosin on varsin yksioikoisesti ja yksipuolisesti esitetty, joten ne monessa tapa- uksessa jäävät varsin tulkinnanvaraisik- si mielipiteiksi.

Kirjan arvoa lisää useiden sodan oi- keussääntöjen keskeisten käsitteiden yksilöidympi tarkastelu. Näistä alalu- vuista voi saada nopeasti vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin ja viittauksia tulkintoihin oikeasta ja vää- rästä menettelystä.

Luonnollisesti kirjassa tuodaan esille myös uudet alaan liittyvät kan- sainväliset sopimukset. Rosénin kir- jassa jäi lähemmin käsittelemättä. mm. tavanomaisia aseita koskeva vuonna 1980 allekirjoitettu YK:n asesopimus, kun sopimuksen oli tuolloin ratifioinut vain verraten pieni määrä valtioita.

Puutteena voidaan pitää, että kirjan

tekstiin ei ole lisätty lähdeviittauksia. Näin jää hieman epäselväksi, mikä on kirjoittajan omaa tulkintaa asioissa ja missä esitetään viittauksia muihin lähteisiin.

Parkkari toteaa, että kirja on tarkoitettu oppaaksi sodan oikeussääntöjen kouluttajille ja aktiivitoimijoille Punaisessa Ristissä ja puolustusvoimissa, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden sekä pelastustoimen ja muun valmiushenkilöstön keskuudessa. Mielestäni tässä ei ole täysin onnistuttu sotilasjohtajien ja -kouluttajien näkökulmasta.

Sodan oikeussääntöjen osuus ja merkitys sotilasoperaatioissa, niiden suunnittelussa ja toteuttamisessa, on jäänyt varsin niukan käsittelyn varaan. Myöskään käytännön esimerkkejä ei

juuri ole näistä asioista. Rauhanturvatoimintaan liittyvä osuus on jäänyt ylimalkaiseksi ja pintapuoliseksi. Suhteessa sotilasoperaatioihin liittyvien keskeisten asioiden niukahkoon käsittelyyn on esimerkiksi kulttuuriomaisuuden suojeluun liittyvä osuus varsin laaja.

Kaikesta huolimatta kirja on tervetullut lisä niukkaankin suomenkieliseen aineistoon sodan oikeussäännöistä. Kirja tarjoaa hyvän ja ajantasaisen perustan asioista, jotka jokaisen sotilaan on tunnettava ja omaksuttava tehtävien määrittämissä puitteissa. Voi vain toivoa, että kirja herättäisi myös laajempaa kiinnostusta tähän sotilaiden kannalta tärkeään aihepiiriin. Olkoot viimeaikaiset julkisuudessa laajasti käsitellyt tapahtumat osaltaan korosta-

massa näiden asioiden tuntemisen ja käytännössä noudattamisen tärkeyttä.

Kun kirjan ensimmäisen version kirjoitti humanisti-historioitsija ja tämän uudemman laitoksen kansainväliseen oikeuteen erikoistunut juristi, voisi toivoa, että seuraavan laitoksen taustalla olisi kansainväisoikeudellisen asiantuntemuksen lisäksi myös vankka sotilaallinen näkökulma.

Juhani Loikkanen

Martti Sinerma: ”Jees”, sanoi Armas J. Pulla

Kustantaja: Olkkalan Kartano Oy

Julkaisija: Armas J. Pullaseura ry

ISBN 952-91-6764-4

428 sivua

”Mikä ihmeen räjäkkä tuolla on? kummaili herra eversti adjutantilleen - mikä niitä naurattaa?”. Näin alkaa Armas J. Pullan ikivihreä teos ”Jees, Mullikuhhuri! sanoi vääpeli Ryhmy. Vanhempi polvi tuntee kirjailijan ennen kaikkea Ryhmy ja Romppaiskirjoista, veteraanit muistavat myös jatkosodan aikaisen rintamalehden Karjalan Viestin pakinaosaston, jossa Pulla seikkailutti ahkeraan sankareitaan.

Eversti Martti Sinerma on laatinut Armas J. Pullan pojan, Jorma Pullan toivomuksesta laajan ja monipuolisen sekä kattavan kirjailijaelämäkerran. Työ on vienyt

kosolti aikaa, lähdemateriaali on ollut suorastaan valtaisa, sillä Armas J. Pullan Tellervo- vaimo tallensi uskollisesti lähes kaiken kirjailijan elämää

koskevan aineiston.

Pulla oli toki paljon muuta kuin Ryhmy-Romppaiskirjojen laatija, Sinerma tuo esille nauttivasti suuren Ranskan ihailijan ja vannoutuneen gastronomistin, myös näytelmien saralle ulottuivat Pullan vaikutukset. Kirjailijan pääammatti oli kuitenkin mainosmies, ensin hän oli mainosmies ja siitä ura eteni aina mainostoimiston apulaisjohtajaksi, josta tehtävästä hän jäi eläkkeelle. Mainosmiehen luova ote heijastuu myös hänen teoksissaan ja artikkeleissaan.

Elämäkerta tuo esille kannakselaisen ”kirjailijahirmun” kuten Sinerma luonnehtii Pullaa, joka loi tavattoman monipuolisen kirjallisen uran. Pullan elon taival sisälsi monia vaihteita, jotka Sinerma on onnistuneesti ja mielenkiintoisesti tuonut esille. Yhteistoiminta Mika Waltarin kanssa salanimellä Kapteeni Leo Rainio tuotti oivallisia veijariromaaneja kuten Älkää ampuko pianistia, Keisarin tekohampaat ja Punainen

Madonna. Julkisuudessa Pulla esiintyi usein kuten edellä mainittiin näytel-

mien kohdalla, myös elokuva-alue oli tuttua puhumattakaan televisiosta.

Armas J.Pulla oli sotilaskoulutukseltaan pioneeri, aselaji, johon hän piti yhteyttä elämänsä loppuun asti. Todetakaan, että Pullan viimeisin aikakauslehdelle lähettämä juttu oli osoitettu Hakku-lehdelle. Artikkelit oli postitettu marraskuussa 1981, se painettiin samaan aikaan kun Pulla poistui tästä maailmasta.

Sotien aikana Pulla palveli tiedotustehtävissä ja monet TK-artikkelit olivat hänen käsialaansa. Taitavana piirtäjänä hän kuvitti myös monia tekstejään. Tiedotustehtäviensä lomassa hän piti tiivistä yhteyttä Tellervo-vaimoonsa,

puolisoiden kirjeenvaihto kertoo syvästä ja lämpimästä suhteesta perheeseen, vaimoon ja lapsiin. Sinerma on hyvin osannut tuoda esille tämän huolenpidon ja kiintymyksen aihevalinnassaan. Kirjan rakenne on hieman poikkeava, aikajänteen seuraaminen ja mielikuvien jäsentäminen vaatii tarkkaa lukemista, kaikesta tämä on heijastumaa monipuolisesta ja monilla aloilla yhtäaikaan vaikuttavasta teoksen päähenkilöstä.

Armas J.Pullan poika, Jorma Pulla yhdessä Martti Sinerman kanssa ovat pystyttäneet suurelle kulttuuripersoonalle arvoisensa muistomerkin, elämäkerran legendaarisesta kan-

nakselaispojasta. Siinä ohessa myös Ryhmy ja Romppainen saavat myös omat taustansa puhumattakaan Ranskan erikoisuuksista.

Kirjaa ei tietävästi ole saatavissa kovinkaan helposti kirjakaupoista, parhaiten teoksen saa kääntymällä eversti Sinerman puoleen.

Jyri Paulaharju

Constantem decorat honor

Ylennetty everstiksi

Pesari Antti Sakari 72.k 21.3.2005

kommodoriksi

Savolainen Jukka Petri 53.mek 21.3.2005

majuriksi

Laaksonen Ari Matti 78.k 1.7.2005

Lehtisalo Petri Kalle Juhani 78.k 1.7.2005

Riihimäki Jari Markus 78.k 1.7.2005

Sepling Mika Petteri 78.k 1.7.2005

Hirvelä Arto Tapio 79.k 1.9.2005

Pyhtinen Harri Olavi 79.k 1.9.2005

Reserviin

Maj Lehtola Harri Juhani 65.k 30.5.2005

Ylil Mattila Juha Antero 68.mek 6.6.2005

Maj Lehtinen Vesa Antero 74.k 2.7.2005

Evl Klemetti Mikko Aulis 62.k 1.8.2005

Kaptl Isosomppi Tero Paavo 61.mek 1.8.2005

Kapt Rissanen Jussi Henriikki 83.k 1.9.2005

Ev Holopainen Viljo Sakari 62.k 1.10.2005

Maj Silas Lasse Juhani 67.k 1.10.2005

Evl Koho Ilkka Olavi 66.k 1.1.2006

Maj Manninen Kari Juhani 70.k 1.1.2006

Kenrl Kylä-Harakka Ilkka Eemeli 53.k 1.2.2006

Prkenr Tuunanen Martti Pekka 60.k 1.2.2006

Ev Väänänen Pentti Juhani 55.k 1.2.2006

Komkapt Partio Markku Armas 47.mek 1.2.2006

Maj Sievänen Pekka Antero 70.k 1.4.2006

Maj Somerkallio Aimo Olavi 64.k 1.4.2006

Maj Hemilä Seppo Juhani 58.k 1.5.2006

Maj Tuisku Mika Ilmari 74.k 1.9.2006

Kylkirauta onnittelee ylennettyjä ja toivottaa reserviin siirtyneille parhainta menestystä!

Puolustusvoimien sopimustoimittaja

Kaikki Puolustusvoimien ammattihenkilöstön tuotteet. Sopimuksen mukaiset hyväksytyt tuotteet ja merkit heti varastosta.

Maksat vain oman osuutesi tilauksesta; sinun ei tarvitse huolehtia valtionavustuksen hakemisesta.

image
wear

PL 664, 33101 Tre
puh. (03) 2878 111
www.imagewear.fi

FP Protection

- **tuuletettavat suojamateriaalit**
- EOD / IEDD tuotteet
- Hesco Bastion Consertainer®
- **kantotikkurakenteiset järjestelmät**
- **luodinsuojalasit**
- läpivalaisulaitteet; kannettavat ja kiinteät
- **suojakävyt**
- metallinilmäsimet; kulkuportit, käsimallit
- miinanraivauspuvut, -varusteet ja **liipijöiden suojat**
- **naamioverkot**
- Natolankatuotteet
- **peräsiirtokäytännöt**
- postintarkastuslaitteet
- pyrotekniset tuotteet
- **SDG-monttimyökäiset**
- sotilas- ja erikoiskypärät
- suojalasit Bollé ja ESS
- taktiset tikkaat
- **työkimmit**
- tähyttimet, tarkastuspeilit ja -välineet
- valaisimet ja valotikut

FinnProtec Oy • Puh (09) 554 334 • www.finnprotec.fi

Senaatti

K I I N T E I S T Ö T

www.senaatti.fi

Tehdään se yhdessä.

Kuri ja omatunto

Länsivaltojen ylipäällikköä Euroopassa toisessa maailmansodassa, Naton joukkojen myöhempää komentajaa ja Yhdysvaltojen kaksinkertaista presidenttiä, viiden tähden kenraali Dwight Eisenhoweria ei yleensä ole luettu nerojen sarjaan, mutta kokemusta hänellä epäilemättä oli ja arvovaltaa. Ei siis ole pidettävä pelkkänä huulenheittona, kun hän antoi New York Timesille haastattelun 13.5.1954. Tuolloin hän otti kantaa myös sotilaallisen kurin käsitteeseen. Hän sanoi seuraavaa: ”Upseerin tottelevaisuuden on oltava ehdotonta eikä se ole esimerkiksi oman omantunnon alainen. Armeijan olemus on sen varassa, että esimiesten käskyt ja hallituksen lait toteutetaan ilman arveluja, sillä vastuu on pelkästään ylipäälliköllä.... Armeijassa kuten muutenkin valtionpalveluksessa velvoittaa vala kuuliaisuuteen esimiehiä ja heidän käskyjään kohtaan. En tule sietämään sekuntiakaan niskurointia enkä tottelemattomuutta. Kaikkien sotilaiden ja upseerien on toteutettava käskyt arvelematta. Hallituksen lakejakaan ei pidä asettaa oman omantunnon tutkittavaksi. Vala velvoittaa armeijassa ja valtionpalveluksessa ehdottomaan tottelevaisuuteen”.

Eisenhower tarkoitti ehdottomuudellaan luonnollisesti vain oman maansa armeijaa ja omaa hallitustaan, jonka päämies hän oli lausuntonsa antaessaan. Niinpä saksalaiset sotilaat olivat turhaan vedonneet saamiinsa käskyihin Eisenhowerin itsensä oltua ensimmäisiä, jotka olivat vaatimassa linjojen toisella puolella olleiden komentajien tuomiolle pistämistä. Asenteensa hän oli osoittanut jo sillä, että hän oli kieltäytynyt tapaamasta ja tietenkin myös kätelemästä vangiksi saatuja viholliskenraaleita.

Tyyli näyttää säilyneen. Alakynteen joutuneen armeijan soturia ei auta vähääkään, vaikka hän kaivaisi takataskustaan Eisenhowerin haastattelun jäljennöksen. Melkein taitaa olla niin, että esimiehen käskyyn vetoamista pidetään raskauttavana asianhaarana tai ainakin vastuun pakoiluna.

”Vastuu on pelkästään ylipäälliköllä”. Niinhän Eisenhower sanoi. Todellisuudessa tälle ajatuksella on annettu vähän arvoa. Tosin hävinneiden ylipäällikkökin on vedetty oikeuteen, jos hän ylipäätään on säilynyt hengissä, mutta sinne ovat joutuneet myös hänen alaisensa. Sen sijaan niissä tapauksissa, jolloin Yhdysvaltojen omankin armeijan edustajia on ollut suorastaan pakko viedä tuomiolle ylen määrin mieliä kuohuttavien rötösten päästyä vuotamaan julkisuuteen, ylipäällikön vastuusta ei ole puhuttakaan. Vastuun ovat tällaisissa tapauksissa kantaneet pelkästään tekijät itse, jotka elämän käytännön vuoksi luonnollisesti edustavat virkaportaan alinta asteikkoa.

Koska maailmassa kuitenkin kaikki tuntuu mahdolliselta, kuviteltavissa on niinkin epätodennäköinen tapaus, että Quantanamon kidutusleirin miehiä vedettäisiin joskus oikeuteen. Mutta jotain mahdotonta lienee sittenkin olemassa. Sitä olisi se, että Quantanamon kuraportaan pikkunilkkien ylipäällikkö eli presidentti itse istuisi syytettynä,

vaikka ”vastuu on pelkästään ylipäälliköllä”. Yhdysvaltojen täydellinen tappio Hitlerin Saksan ja Saddamin Irakin tyyliin tosin tuotaisi tällaisen tuloksen, mutta toistaiseksi Atlantin takaisten ylipäällikköjen ei ole tarvinnut nähdä sellaisesta edes pahaa unta.

Suomen kaltaisessa vähäisessä maassa pahaa unta sitä vastoin on jouduttu näkemään, ja väliin on painajainen ollut jo melkein todellisuutta. Tulevaisuudestakaan ei kukaan tiedä mitään, vaikka parasta toivotaan. Meillä ei siis voida antaa sellaista lähes sataprosenttiselta tuntuvaa turvaa ylipäällikön käskyjen toteuttajille, minkä Yhdysvallat pystyy takaamaan.

Siitä huolimatta meidänkin sotakoneistoomme pätee annettujen käskyjen tinkimättömän noudattamisen rautainen laki. Kuriton armeija ei ole vain kelvoton vaan se voi olla jopa ympäristölleen vaarallinen. Koneisto ei toimi, ellei voida odottaa, että sen jokainen ratas pyörii.

Väärin olisi silti omaksua Eisenhowerin edustama amerikkalaisen kurin ihanne. Kenraali-presidentin mielestähän käskynalaisella ei ole lupa seurata omantuntonsa ääntä vaan vain sitä, mitä on käsketty. Olen sitä mieltä, että meidän ei pitäisi olla amerikkalaistyylisellä linjalla, vaikka voimamme antaisi meille tuhatkertaiset takeet siitä, että emme joutuisi täällä maan päällä koskaan vastuuseen teoistamme.

Todellisista perusarvoista tässä on kysymys. En ole erityisen uskonnollinen ihminen, mutta sellaiseen vakaumukseen olen päätenyt, että jos meissä jotain korkeampaa on, se on omantuntomme ääni. Kasvatuksen tuloksena tuo ääni voi tosin eri yksilöille puhua näennäisesti eri tavoin, mutta varmaa on, että jotain samaakin jokainen terve ihminen kuulee. Esimiehen nimenomainen käsky tai edes salainen toive alaisen omantunnon vaijantamisesta on täysin moraaliton.

Moraaliltaan kyseenalaisia ovat silloin teotkin, joita alaiselta ehkä jossain tilanteessa odotetaan, jos häneltä kielletään omantunnon äänen seuraaminen. Vähemmän mieltä ylentävä olisi sotilaan tehtävämme ilman omaatuntoamme.

Sanotaan, että ylpeys käy lankeemuksen edellä. Olenko liian omahyväinen, kun suomalaisena upseerina tunnen ylemmyyttä sellaisiin ulkomaalaisiin kollegoihin nähden, joilla omantunnon seuraaminen on kyseenalaistettu? Olenko väärässä, kun uskon, että ylivoimainen sotilaskuri syntyy vasta silloin, kun annetut käskyt ovat sopusoinnussa omantunnon kanssa?

Sampo Ahto

IN MEMORIAM

Larikka

Yrjö
Everstiluutnantti
s. 22.11.1934
k. 1.6.2005
Kad.n:o 3604
41.kurssi

Lehto

Lauri Johannes
Everstiluutnantti
s. 21.6.1913
k. 28.5.2005
Kad.n:o 1419
20.kurssi

Backström

Åke Ossian Gunnar
Kapteeni
s. 30.5.1919
k. 8.6.2005
Kad.n:o 2371
26.kurssi

Suviniemi

Jukka Ilmari
Eversti
s. 4.8.1927
k. 16.6.2005
Kad.n:o 3129
31.kurssi

Kaarlas

Erik Rudolf Viktor
Kapteeniluutnantti
s. 4.11.1920
k. 9.7.2005
Kad.n:o 395
16.merikurssi

Kujala

Pentti Johannes
Everstiluutnantti
s. 18.5.1919
k. 13.7.2005
Kad.n:o 2964
28.kurssi

Sinnemaa

Heinz-Erik
Kapteeni
s. 30.4.1922
k. 20.7.2005
Kad.n:o 2932
27.kurssi

Tuominen

Juha Tapio
Majuri
s. 13.1.1963
k. 25.7.2005
Kad.n:o 7299
71.kurssi

Manninen

Raimo Juhani
Eversti
s. 24.3.1943
k. 26.7.2005
Kad.n:o 4983
51.kurssi

Lausama

Aarne Oskari
Majuri
s. 14.10.1918
k. 9.8.2005
Kad.n:o 2805
27.kurssi

Rautoma

Kalle-Kustaa
Komentajakapteeni
s. 3.1.1948
k. 13.8.2005
Kad.n:o 792
41.merikurssi

Fredrikson

Olli Johannes
Kapteeni
s. 3.1.1922
k. 14.8.2005
Kad.n:o 2719
27.kurssi

Suurkari

Tapio Kalle Kustaa
Majuri
s. 8.6.1938
k. 18.8.2005
Kad.n:o 4105
46.kurssi

Keva

Ola Oiva Aarre
Kapteeni
s. 23.11.1917
k. 24.8.2005
Kad.n:o 2242
26.kurssi

Liimatainen

Arvo Johannes
Everstiluutnantti
s. 21.10.1921
k. 27.8.2005
Kad.n:o 2810
27.kurssi

Mikkonen

Niilo Juhani
Everstiluutnantti
s. 6.12.1928
k. 8.9.2005
Kad.n:o 3249
35.kurssi

Granroth

Alf-Erik (Erkki)
Kapteeni
s. 19.5.1924
k. 11.9.2005
Kad.n:o 2722
27.kurssi

Reunanen

Erkki Valdemar
Majuri
s. 9.4.1918
k. 18.9.2005
Kad.n:o 2588
26.kurssi

Voittis

Niilo Uno
Everstiluutnantti
s. 12.12.1918
k. 16.9.2005
Kad.n:o 2356
26.kurssi

SUUNTA PYSYY

- Perinteitä kunnioittaen ajassa mukana -

Heikki Tilander 60 v.

Hankkimalla **Suunta pysyy - Perinteitä kunnioittaen ajassa mukana** -juhlakirjan saat monipuolisesti upseerin työkenttää kuvaavan tietopaketin ja samalla kartutat nuorien upseerien ja kadettien palkitsemiseksi perustettua kenraaliluutnantti Heikki Tilanderin stipendirahastoa.

Kirjan hinta 30 EUR sisältää postitusmaksun. Tilaukset Marjukka Lehtiselle, puh.(09) 490759 tai sähköpostitse marjukka.lehtinen@kadettikunta.fi.

.D763

> Tilannetietoisuuden ja päätöksenteon ylivoimaa

Tekla Defence - luotettava kumppani

TEKLA

www.tekla.com

Tekla Oyj on mallipohjaisten, operatiivisten sovellusten suunnannäyttäjä.

Ydinosaimistamme on ainutlaatuinen mallinnusteknologia ja siihen perustuvien valmiiden, integroitujen toimialakohtaisten ohjelmistotuotteiden ja palvelujen tuottaminen ja markkinointi.